

НА ВАРЦЕ ЗАКОННАСЦІ І ПРАВАПАРАДКУ

Паважаныя супрацоўнікі органаў унутраных спраў, дарагія ветэраны!
Ад усёй душы віншую вас з прафесійным святкам — Днём міліцыі.
Працягваючы авяенны славай гераічныя традыцыі старэйшых пакаленняў, супрацоўнікі органаў унутраных спраў з гонарам і годнасцю выконваюць свой службовы абавязак. На рахунку ў людзей у міліцэйскіх пагонах ня мала дасягненняў, добрай выніковай работы, у якой спаўна праявіліся мужнасць, прафесіяналізм, грамадзянская адказнасць.
Органы ўнутраных спраў надзейна выконваюць складаныя і адказныя задачы па за-

беспячэнні правапарадку і законнасці ў грамадстве, абароне канстытуцыйных правоў і свабод грамадзян, захаванні стабільнасці ў дзяржаве.
Перакананы, што вы і надалей будзеце годна служыць свайму народу. Дзяржава і грамадства высока цэняць вашы самаахвярныя і адданасць Айчыне.
Дзякуючы за службу Радзіме. Жадаю новых поспехаў і дасягненняў у вашай нялёгкай адказнай працы. Моцнага здароўя, шчасця і дабрабыту вам і вашым блізім.
**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА.**

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

3 САКАВІКА 2018 г. СУБОТА № 44 (28660)

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

ПАТРЭБНЫ АГУЛЬНЫЯ НАМАГАННІ

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка ўчора заслухаў справаздачу ўрада, Нацыянальнага банка, аблвыканкамаў і Мінгарвыканкама па выніках работы эканомікі за мінулы год і задача па забеспячэнні ўстойлівага эканамічнага росту.

Фота БЕЛТА

«Лічба стала важнейшай за сутнасць»

Галоўнае пытанне кіраўніка дзяржавы — да ўрада: якія меры прымаюцца для таго, каб павысіўся рэальны ўзровень жыцця насельніцтва? І вядома ж, якія інструменты для гэтага плануецца выкарыстоўваць дзяржаўныя органы? Дасягнутыя паказчыкі — гэта пачатак станоўчых тэндэнцый ці часовы ўсплёск, цыклічнае ажыўленне? Напрыклад, на думку старшын Савета Рэспублікі Міхаіла Мясніковіча, цуду не здарылася: крыху падрасла цана на нафту і ажыўсіўся попыт у Расіі, на нашым асноўным рынку. Атрымліваецца, рост адбыўся за кошт знешніх фактараў, а не ўнутраных.

Таму беларускі лідар заклікаў засяродзіцца не на лічбах, а на рэальных паказчыках. «Інфармацыя, якая да мяне паступае, гаворыць пра тое, што людзі паляпшэнню пакуль не адчуваюць, — адзначыў Прэзідэнт. — Пры гэтым члены ўрада, мясцовыя органы ўлады захапіліся іншым — паказчыкамі і іх дасягненнем. Лічба стала больш важнай за сутнасць. Такія падыходы — гэта рашэнні аднаго дня, і людзям ад гэтага лепей не стане». Пры гэтым Аляксандр Лукашэнка заклікаў урад і прэм'ер-міністра не «замусольваць сістэмныя праблемы».

Кіраўнік дзяржавы пакрытыкаваў дзеючы ўрад, але адначасна, што ў яго ёсць дасягненні. Беларускі лідар звярнуў увагу, што ўсе органы ўлады павінны глыбока разумець важнасць узгодненых дзеянняў пры вырашэнні пастаўленых перад краінай задач. «Вышэйшыя службы чыныя асобы нясуць большую, чым члены ўрада, адказнасць за сітуацыю ў краіне, тое ж самае і знізу — губернатары. Таму давайце будзем дзейнічаць у адной звязцы для таго, каб краіна развівалася, а не глядзець скоса на урад, — заклікаў Прэзідэнт. — Раз'яднанасці пры

выкананні задач, якія перад намі стаць, быць не павінна».

Новы ВУП

«У наступнай пяцігодцы нам кроў з носа трэба дасягнуць планкі ВУП \$100 млрд. Толькі гэта дасць магчымасць мець зарплату \$1 тысячу і не скаціцца ў пастку беднасці. Таму сённяшнія настроі «хоць бы дажыць да 2025 года» — недапушчальныя», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Пакуль з актываў ва ўрада — ВУП \$54 млрд.

Хоць летась былі дасягнуты станоўчыя вынікі, але чаго гэта каштавала? ВУП вырас, але не кампенсавана эканамічнае падзенне нават 2016-га. Для таго каб выйці на ўзровень хоць бы 2014 года, не хапае росту яшчэ на 4%. «Дзяржаўны доўг расце хутчэй, чым эканоміка. Пагасілі 2,3 мільярда долараў ЗША, а ўзялі амаль 3,5», — адзначыў кіраўнік дзяржавы. Аляксандр Лукашэнка папярэдзіў, што закрэдытаванасць рэальнага сектара эканомікі расце, але падкрэсліў, што гэту праблему ні ў якім разе нельга перакладваць на бюджэт.

Цэны, зарплаты, занятасць

Адзін з магчымых фактараў росту эканомікі — стварэнне высокапрадукцыйных працоўных месцаў. Але іх зараз усяго 5% ад наваствораных. На ўзроўні

райвыканкамаў, адміністрацый гарадоў пра тое часам нават не чулі і інтэрпртуюць гэту задачу як «галоўнае — трымаць і не звальняць». Але нават калі знайшоў працоўнае месца, то наколькі яно добра аплатнае? Так, летась платы за сваю працу ў 1000 рублёў не пабачыла 80% работнікаў, у паловы яна ніжэй за 640 рублёў, а 10% насельніцтва краіны змаглі зарабіць не больш за 300 рублёў. Ёсць пытанні і па інфляцыі, бо яе кожны з нас адчувае, прыходзячы ў краму. «А там (у цэнах на тавары. — Аўт.) рост — як мінімум 8—10% за год, а з паслугамі — усе 12%», — адзначыў Аляксандр Лукашэнка.

Кіраўнік дзяржавы таксама падкрэсліў, што пакуль не бачыў графіка росту зарплат на 2018 год. «Паводле маёй інфармацыі, дасягненне і ўтрыманне ў 2018 годзе заробтнай платы на ўзроўні тысячы рублёў не пацвярджае ніводная з абласцей. Гэта таксама сведчыць аб тым, што вы пакуль не здолныя яе забяспечыць», — звярнуўся да прэм'ера Аляксандра Лукашэнкі. Ён нагадаў губернатарам і прэм'ер-міністра, што трэба быць бліжэй да праблем людзей. Патрабаванне Прэзідэнта ў плане павышэння зарплат застаецца нязменным — на працягу года яна павінна перасягнуць узровень у тысячу рублёў.

Асобнай тэмай стаў рост цен на спажывецкія тавары, асабліва на малочную прадукцыю. Прэзідэнт пацікавіўся, чаму рост цен на яе ў 2017-м вышэйшы за тэмпы інфляцыі. Міністр антыманапольнага рэгулявання і гандлю Уладзімір Калтовіч растлумачыў, што сёння вытворцы-перапрацоўшчыкі малака ўключаны ў рээрт дамінантаў, і на гэты год будзе ўстаноўлены ўзровень росту цен для перапрацоўшчыкаў на малако і малочную прадукцыю на ўзроўні інфляцыі.

Напрыканцы пасяджэння Аляксандр Лукашэнка заклікаў усіх дбаіна працаваць, дзейнічаць, а не самазаспакойвацца, каб у дабрабыце пакінуць пасля сябе краіну і дзеці, і ўнукаў.
Вераніка ПУСТАВІТ.

Андрэй КАБЯКОЎ, прэм'ер-міністр Беларусі:

— У 2017 годзе кампенсавана адставанне 2016-га. Эканоміка развіваецца ў цэлым у адпаведнасці з асноўнымі параметрамі праграмы на 2016—2020 гады. Пры гэтым захоўваецца стабільнасць на валютным, крэдытна-дэпазітным і фінансавым рынках. У поўным аб'ёме і ва ўстаноўлены тэрмін разлічыліся па валютных абавязаннях. Бюджэт у 2017 годзе выкананы з прафіцэтам (2,8 млрд бел. руб.), які накіраваны на пагазненне часткі знешняга доўгу. Галоўнае выснова — мы жывём па сродках.

Запланавана прыцягненне 23 млрд бел. руб. інвестыцый з усіх крыніц (тэмп — 105% да 2017 года). Асабліва ўвага будзе ўдзяляцца рэалізацыі 50 буйных праектаў з аб'ёмам інвестыцый 7,6 млрд бел. руб. Таксама ў цэнтры ўвагі задачы па сярэдняй зарплате і стварэнні новых рабочых месцаў. Пры гэтым патрабаванне па росце зарплаты ва ўвязцы з ростам прадукцыйнасці працы застаецца нязменным.

Вясна на Зімнай вуліцы

Ніколі не сустракаў такіх назваў вуліц у нашых вялікіх і малых населеных пунктах. Магчыма і гэтую — у Слуцку, не заўважыў бы, калі б сама шльада не кінулася ў вочы сваёй расфарбоўкай і адметнасцю напісання — на роднай мове. Але, галоўнае, людзі, якія спыталіся па сваіх справах, — на іх тварах быў ужо вясновы настрой, хоць на Зімнай вуліцы, як і паўсюль, па-ранейшаму панавала зіма. Вось і маладая матуля Ала ЛІПІНСКАЯ (настаўніца школы № 12) са сваім трохгадовым сынам Даніілам, ідуць з дзіцячага садка, закручаныя ў цёплыя шалкі, весела глядзелі на суседзях і знаёмых. Гэты здымак быў зроблены менавіта ў першы дзень вясны.

Анатоль КЛЯШЧУК, фота аўтара.

■ На скрыжаванні думак

ВУГЛЯВОДЫ, ТЛУШЧЫ І... ВАВЁРКІ

Ці можа родная мова прыносіць дывідэнды?

Беларуская мова і бізнес — ці сумяшчальныя яны? Наколькі актыўна і ўдала выкарыстоўваецца мова ў рэкламных кампаніях? Ці можа яна дапамагчы ў прасоўванні тавараў і паслуг? Як беларуская мова можа адбіцца на іміджы вытворцы? Ці шмат у нас беларускамоўны брэндаў? Гэтыя і многія іншыя пытанні аказаліся ў цэнтры ўвагі ўдзельнікаў круглага стала, які прайшоў у Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук. Да ўдзелу ў дыскусіі былі запрошаны прадстаўнікі беларускіх фірмаў, кампаній, рэкламных агенцтваў, краўцыйных праектаў, Міністэрства антыманапольнага рэгулявання і гандлю, Палаты прадстаўніцтва нацыянальнага сходу.

УДАЛЫ МАРКЕТЫНГАВЫ ХОД

— Выкарыстанне беларускай мовы на ўпакоўках і тыкетках нашых тавараў працуе на папулярнасць айчынных вытворцаў. Лозунг «Купляйце беларускае» павінен падмацоўвацца і іншымі крокамі, — упэўнены першы намеснік дырэктара па навуковай рабоце

Цэнтра даследаванняў беларускай мовы, культуры і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандр ЛУКАШАНЕЦ. — Беларускія прадукты, як вядома, карыстаюцца за межамі краіны вялікім поштам. Але як, напрыклад, апазнаць, што «Савушкін продукт» мае дачыненне да Беларусі? Па якіх маркерах?

СТАР. 2

■ Малая Радзіма

МАСТОК У БУДУЧЫНЮ

Як у Вілейцы захоўваюць культурна-гістарычную спадчыну

На Вілейшчыне сёння налічваецца больш за 300 гістарычных, архітэктурных і археалагічных помнікаў. Мясцовыя ўлады, аматары гісторыі і даўніны працуюць адной талакі над захаваннем спадчыны, падтрыманнем яе ў належным стане, каб нашадкі маглі ганарыцца сваёй гісторыяй. Побач са сведакмі даўніны глыбокай з'явілася і шмат новых аб'ектаў. Сярод сучасных — адзіны ў Беларусі ўнікальны мемарыял «Памяці былых вёсак». За апошнія гады адбудавана з карты раёна зніклі 253 населеныя пункты па розных прычынах. Падчас калектывізацыі хутары пераносілі ў вёску, падчас Вялікай Айчыннай вайны некаторыя паселішчы былі спаленыя фашыстамі. Частку вёсак «паглынула» Вілейскае вадасховішча. У музеі пад адкрытым небам устаноўлены імяныя валуны, прысвечаныя 13 сельсаветам і гораду Вілейцы. На кожным — з іх табліца са спісам населеных пунктаў, якія адышлі ў гісторыю. Адзін з камянёў зроблены ў выглядзе звона, што ўпаў, і сімвалізуе пяць вёсак, якія спасціг лёс Хатыні. У цэнтры знаходзіцца 25-тонны камень з заклікам спыніцца і падумаць аб сваіх вытоках.

СТАР. 3

ЦЫТАТА ДНЯ

Павел КАЛАУР, старшын праўлення Нацыянальнага банка:
«Вектар на зніжэнне працэнтных ставак у эканоміцы захаваецца. Рухацца будзем у рамках параметраў, прадугледжаных асноўнымі напрамкамі грашова-крэдытнай палітыкі на 2018 год. Ва ўзаемадзейні з урадам будзе прадоўжана работа па ўмацаванні даверу да нацыянальнай валюты і дэдаларызцыі эканомікі».

ШТО Ё СВЕЦЕ РОБІЦА

ЕЎРАСАІОЗ ПРЫГРАЗІЎ ЗША ГАНДЛЁВАЙ ВАІНОЙ

Старшыня Еўракамісіі Жан-Клод Юнкер прыгрозіў ЗША захадамі ў адказ на расіянне амерыканскага прэзідэнта Дональда Трампа ўвесці мытныя пошліны на пастайкі сталі і алюмінію. Пра гэта гаворыцца ў рэлізе Еўракамісіі. «Мы вельмі шкадуем аб падобным рэшэнні, якое стала абуральным умяшаннем у сусветныя рынкі дзеля абароны ўласнага», — заявіў кіраўнік Еўракамісіі.

ПАДЧАС ПАЖАРУ Ў НАРКАЦЭНТРЫ Ў БАКУ ЗАГІНУЛА 25 ЧАЛАВЕК

Пажар пачаўся раніцай 2 сакавіка. На месца здарэння прыбылі пажарныя і ратавальнікі, але як расказалі відэаочы, яны не маглі трапіць у будынак. Да таго ж узгаранне ўзмацнялася з-за парываў ветру. Па даных Міністэрства аховы здароўя, усяго ў бальніцы знаходзіліся каля 200 пацыентаў і супрацоўнікаў, а ў корпусе, які гарэў, — 55 чалавек. З іх 30 удалося эвакуіраваць. Распачата крымінальная справа, сітуацыю ўзяў пад кантроль прэзідэнт Азербайджана Ільхам Аліеў. Паводле папярэдняй версіі, прычынай узгарання сталі непаладкі ў электрасетцы.

ПУЧДЭМОН АДМОВІЎСЯ АД КІРАЎНІЦТВА КАТАЛОНІЯЙ

Былы кіраўнік жэнэралітэта Карлес Пучдэмон адмаўляецца ад кіраўніцтва ўрадам аўтаномнай супольнасці на карысць палітыка Жоржы Санчэса, які знаходзіцца ў турме. Пра гэта ён заявіў у звароце з Бруселя. Раней парламент Каталоніі, дзе прыхільнікі незалежнасці маюць абсалютную большасць, ухваліў рэзалюцыю, у якой выказаны «давер Карлесу Пучдэмону як старшын» жэнэралітэта (ўрада) Каталоніі, паўвердзіў законнасць рэфэрэндуму аб незалежнасці 1 кастрычніка, аднак не прызнаў абвяшчэнне незалежнасці 27 кастрычніка.

НАЙБАГАЦЕЙШЫЯ ЛЮДЗІ СВЕТУ СТРАЦІЛІ \$128 МЛРД

Заснавальнік і кіраўнік інвестыцыйнай кампаніі Berkshire Hathaway Уорэн Бафет з 26 па 28 лютага страціў 3,74 мільярда долараў з-за падзення фондавых індэксаў. Пра гэта паведамляе Bloomberg. Заснавальнік «Фэйсбук» Марк Цукерберг пазбавіўся за гэты ж перыяд \$3,7 млрд. Галоўны выканаўчы дырэктар Alphabet Лары Пэйдж страціў 3,1 мільярда долараў, заснавальнік Google Сяргей Брын — \$3 млрд. У цэлым 500 найбагацейшых людзей свету за тры дні страцілі 128 мільярдаў долараў. Самыя буйныя страты панеслі бізнесмены з ЗША — \$55 млрд, кітайскія магнаты збыдзелі на \$14 млрд.

КОРАТКА

Датэрмінавая выплата пенсій (дапамог) у перадсвяточныя дні будзе арганізавана ў аддзяленнях паштовай сувязі РУП «Белпошта» наступным чынам: з 5 сакавіка — у гарадскіх аддзяленнях паштовай сувязі Брэсцкай вобласці і Мінска, з 6 сакавіка — у сельскіх АПС Брэсцкай вобласці і ва ўсіх АПС Магілёўскай вобласці, 7 сакавіка — ва ўсіх АПС Віцебскай, Гомельскай, Гродзенскай, Мінскай абласцей.

Зменены графік работы ўстаноў аховы здароўя. Бальніцы 3 і 10 сакавіка будучы працаваць па графіку суботняга дня, 8 сакавіка — святочны дзень, 9 сакавіка — працоўны дзень, 11 сакавіка — выхадны дзень. Паліклінікі і аптэкі 3 сакавіка працуюць па графіку працоўнага дня, 8 сакавіка — святочны дзень, 9 і 10 сакавіка — суботні дзень, 11 сакавіка — выхадны дзень.

На аўтадарозе Мінск—Віцебск у раёне вёскі Барсукі ў Лепельскім раёне 1 сакавіка каля 18.20 аўтамабіль Geely выехаў на паласу сустрэчнага руху, дзе сутыкнуўся з фурай Volvo. Аўтамабілем Geely кіравала 60-гадовая жыхарка Мінска. Яна была дастаўлена ў медпастору, але не прыходзячы ў прытомнасць памерла. Пасажырка аўтамабіля, 43-гадовая жанчына, памерла на месцы здарэння. Кіроўца Volvo не пацярпела. У выніку дарожнага здарэння загінулі выканаўчы дырэктар Беларускай федэрацыі плавання Жанна Ісаеня і генсакратар гэтай арганізацыі, член тэхнічнага камітэта FINA Таццяна Жукава.

■ Я зноў выбіраю «Звяду»

«Без іншых газет жыць можна, а без сваёй...»

Мой бацька быў чалавекам начытаным, выпісваў часопісы «Вокруг света», «Искусство», «Знание — сила», «Наука и религия», некалькі газет. Але ж «Звяду» — як бы не стаміўся — браў у рукі першай, чытаў (шмат што ўголос) ад пачатку да канца, і тады на твары ў яго было напісана, што зацікавіла найбольш, што — канкрэтна — будзе заўтра абмяркоўвацца ў брыгадзе. Там, на ранішнім нарадзе, нехта ледзь не штодня даставаў з кішэнкі «Звяду», прыводзіў свайго роду палітінфармацыю.

Мяне ў той час яны не вельмі цікавілі, але ж я не мог не бачыць павагу дарослых да друкаванага слова, да выдання. Магчыма, таму з пачатку сямідзесятых газета «прыпісалася» і на мой адрас. Прычына я быў не толькі яе падпісчыкам ды чытачом, а яшчэ і аўтарам многіх допісаў, удзельнікам шматлікіх звяздоўскіх віктарын і конкурсаў...
Валерый ВАСІЛЕУСКІ,
г. п. Глуск.

■ Дзяржава і бізнес

У ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ З'ЯВІЎСЯ ДЗЕЛАВЫ АПТЫМІЗМ

Бізнес адчуў дзелавую адлігу. Пра гэта сведчыць і нядзійнае вымярэнне індэксу дзелавога аптымізму, які ўпершыню за доўгі час паказаў станоўчую дынаміку. Па словах старшыні прэзідыума Рэспубліканскай канфедэрацыі прадпрымальніцтва Уладзіміра КАРАГІНА, падчас XIX Асамблеі дзелавых аптомізмаў, якая праходзіла напярэдня ў Мінску, гэты паказчык выйшаў на ўзровень шасцігадовай даўнасці. Аднак, дзелавая супольнасць лічыць, што казаць пра тое, што дэкрэт № 7 сёння працуе на ўсе сто, пакуль рана. Неабходна вырашыць яшчэ каля 200 пытанняў з дапамогай дадатковых падазконных актаў. Прадпрымальнікі ўжо наметлі план сваіх дзеянняў на сёлета.

ДЫЯЛОГ ЁСЦЬ, АЛЕ ПРАЦЫ ШМАТ

Індэкс дзелавога аптымізму вымяраецца ўжо некалькі гадоў запар. Дзякуючы гэтаму даследаванню дзелавая супольнасць лепш разумее становішча спраў суб'ектаў гаспадарання. Прадстаўленне яго грамадскасці стала традыцыйным для асамблеі дзелавых колаў. Як адзначыў падчас свайго выступлення Уладзімір Карагін, на пытанне аб тым, як зменіцца стан бізнесу ў наступныя паўгода, 40 % рэспандэнтаў адказалі, што ён некалькі палепшыцца. За паўгода гэты паказчык узрос практычна ўдвая. Адказ «значна палепшыцца» выбралі 6,1 % аптытаных, «не зменіцца» — 34,5 %. «У цэлым 80 % рэспандэнтаў глядзяць аптымістычна на найбліжэйшыя змены», — зрабіў выснову Уладзімір Карагін.

Не менш важным паказчыкам для Рэспубліканскай канфедэрацыі прадпрымальніцтва стала паліпашэнне ацэнкі развіцця дыялогу бізнесу і ўлады. Так, у аптытанні, якое праводзіцца сярод 500 індывідуальных прадпрымальнікаў, дыялогам задаволеныя 31,4 % аптытаных, 47,1 % — адказалі адмоўна, не змаглі адказаць 21,6 % рэспандэнтаў. «Колькасць незадаволеных тым не менш рэзка паменшылася за паўгода. У мінулым аптытанні адмоўна адказалі практычна 70 % рэспандэнтаў. Мы бачым, што сумесная работа бізнесу і ўлады прыносіць станоўчы вынік. Для нас сёлета адбыўся пералом гэтай параметра, што вельмі важна», — растлумачыў Уладзімір Карагін.

Разам з тым і Мінэканоміі адзначае стыдзены рост колькасці суб'ектаў малага і сярэдняга бізнесу ў Беларусі. Пра гэта на палях

асамблеі расказаў намеснік міністра эканомікі Дзмітрый МАТУСЕВІЧ. Паводле яго слоў, павялічылася таксама колькасць самазанятых і рамеснікаў.

ПЫТАННІ ДА ДЭКРЭТА № 7

Пра ўсіх станоўчых момантах, на думку Уладзіміра Карагіна, дэкрэт № 7 працуе яшчэ даўляе на поўную. У ім неабходна вырашыць з дапамогай дадатковых падазконных актаў яшчэ больш за 200 пытанняў.

«Усё яшчэ не дапрацаваны праект указа па ліцэнзаванні, праект указа па адміністрацыйных працэдурках, ідзе інтэнсіўная работа над новай рэдакцыяй Падатковага кодэкса і цэлага шэрагу іншых дакументаў. Бізнес працягвае работу з уладамі структурамі па ўсіх гэтых вельмі важных пытаннях», — адзначыў Уладзімір Карагін.

СТВОРАЦЬ УМОВЫ ДЛЯ КАНКУРЭНЦЫ

Падчас асамблеі бізнесу паабяцалі зрабіць лепшыя ўмовы для канкурэнцыі. Праграма развіцця канкурэнцыі павінна з'явіцца ў Беларусі да канца 2018 года. Пра гэта ўдзельнікам паведаміў міністр антываганальнага рэгулявання і гандлю Уладзімір КАЛТОВІЧ.

«Атрыманні доступу да метадыч канкурэнцыі па эканамічным супрацоўніцтве і развіцці (АЭСР), мы павінны палічыць узорнай развіцця канкурэнцыі ў галінах эканомікі і на рынках краіны. Раней гэтага ніколі не рабілася», — растлумачыў Уладзімір Калтовіч. Дапамагчы распрацоўцы плана дзеянняў па падрыхтоўцы праграмы гатова Міжнародная фінансавая карпарацыя, з якой быў падпісаны адпаведны пратакол аб намерах. Такім чынам павінна з'явіцца дарожная карта па стварэнні рынку ў такіх галінах, як энергетыка, сувязь, транспарт. Ён таксама адзначыў, што Беларусь прэтэндуе на прысутнасць у АЭСР у якасці назіральніка.

Таксама міністр падкрэсліў, што новая рэдакцыя закона «Аб супрацьдзейнай маніпальцыйнай дзейнасці і развіцці канкурэнцыі» адпавядае ўсім патрабаванням дагавора па ЕАЭС і найлепшым сусветным практыкам. «Сярод інавацый гэты закон мае ўвадзненне «мяккага права» — папярэджанне і засцэпкі, што станюцца паўплывае на развіцці бізнесу краіны», — рэзюмаваў Уладзімір Калтовіч.

Ілья КРЫЖЭВІЧ

■ Выпрабавана на сабе

«Трэцяе вока», адкрыйся!

Усё больш людзей прыязджаюць на Віцебшчыну з мэтай так званaga медыцынскага турызму. Гасцям і турызійным прапаноўваюць нават такую экзатычную паслугу як «шырадхара». У перакладзе з індыйскага «shiro» — «галава», «dhara» — «плынь». У Віцебскім абласным клінічным цэнтры дэрматавенералогіі і касметалогіі першымі з дзяржаўных медыцынскіх устаноў Прыдзвіння засвоілі гэтую ўнікальную метадыку аздаравлення. Яна заснаваная на старажытным індыйскім вучэнні «Аюрведа». Многія называюць яе нават магічнай, бо пасля працэдур можа адкрыцца «трэцяе вока». Адным з першых магію адчуў і наш карэспандэнт.

Кансультацыя «анлайн»

— Нетрадыцыйныя метады лячэння даюць магчымасць пацыентам атрымаць дадатковае аздаравленне. І многія на самарэч адчуваюць сабе лепш. Яшчэ не было выпадкаў, каб нехта выказаў незадавальненне, а тым больш паскардзіўся. Пры гэтым у нашым цэнтры не адстаюць ад часу. Ёсць перадавое абсталяванне для дыягностыкі, лячэння. Ужо звыклімы сталі электронныя рэцэпты. Талон на прыём можна заказаць і па інтэрнэце, як і пранасультавацца ў рэжыме «анлайн». Па скайпе падказваем калегам з глыбінкі, які найбольш эфектыўны метады лячэння выбіраць, — расказвае галоўны ўрач медыцынскай установы Віктар СПІРЫДОНАЎ.

Цікава, што ў пацыентаў ёсць індывідуальныя электронныя кабінеты. Украінілі і яшчэ адно «ноу-хаў»: пасля візіту

да ўрача можна ацаніць якасць працы медыкаў. Гэта робіцца на планшэце каля рэгістратуры. І найлепшыя з найлепшых атрымліваюць прэмію...

Канешне, зацікаўлены ў цэнтры і ў «медыцынскім турызме» — калі чалавеку вырашыць прыехаць у Віцебск, ляму нават забраніруюць мумар у гатэль. Заробленыя грошы трацяцца на набыцц ад часу. Ёсць перадавое абсталяванне для дыягностыкі, лячэння. Ужо звыклімы сталі электронныя рэцэпты. Талон на прыём можна заказаць і па інтэрнэце, як і пранасультавацца ў рэжыме «анлайн». Па скайпе падказваем калегам з глыбінкі, які найбольш эфектыўны метады лячэння выбіраць, — расказвае галоўны ўрач медыцынскай установы Віктар СПІРЫДОНАЎ.

Цікава, што ў пацыентаў ёсць індывідуальныя электронныя кабінеты. Украінілі і яшчэ адно «ноу-хаў»: пасля візіту

роднай латгалскай канферэнцыі апітэрапеўтаў, якая адбылася ў Даўгаўпілсе. Канферэнцыя сабрала больш за 100 спецыялістаў з краін Балтыі. Быў падпісаны двухбаковы дагавор паміж нашай установай аховы здароўя і Латвійскай асацыяцыяй апітэрапіі аб супрацоўніцтве ў сферы развіцця нетрадыцыйных метадаў лячэння, абмену вопытам, укаранення новых распрацовак у практычную дзейнасць, — расказвае Віктар СПІРЫДОНАЎ.

Ён уважліва адсочвае, як зарабляюць на медыцынскім турызме ў розных краінах, у тым ліку ў пытанні нетрадыцыйных метадаў лячэння. Каб лячыцца п'яўкамі, у горад прыязджалі нават з Францыі. Гэта эфектыўна дзейнічае, напрыклад, пры хранічным дэрматызе. Сотні інашэземцаў правяралі на сабе і ўздзеянне бялопяч пчол, атрымалі масаж гарачымі камянямі («стоўн-тэрапія»), прайшлі «фіш-тэрапію». Каністры набываюць «жывую» і «мёртвую» ваду...

Міжнародны сакратаўскі камітэт, штаб-кватэра якога знаходзіцца ў Оксфардзе, прысудзіў медустаноўе медаль менавіта за неমেдыкаментознае лячэнне. А нядзюна галоўны ўрач стаў ініцыятарам укаранення «шырадхары».

І мае сакральны сэнс

Паводле слоў загадчыцы аддзялення нетрадыцыйных метадаў лячэння Галіны СЕРЖАНАВАЙ, «шырадхара» спалучае ў сабе індыйскую масажную тэхніку з уздзеяннем кропель спецыяльнага араматычнага алею, які падаюць на галаву.

— Гэтая працэдура дабраторна ўплывае на ўвесь арганізм, пачынаючы ад нервовай сістэмы і заканчваючы разгледжаннем маршчын на твары. Стымуляванне вобласці «трэцяга вока» аказвае моцны ўплыў на мазгавыя цэнтры, якія вылучаюць сератанін. Гэтае хімічнае рэчыва выклікае адчуванне задавальнення і расслаблення, — сказала доктар.

«Шырадхара» таксама вызваляе тонкія энергіі ў каналах, размешчаных уздоўж пазваночніка, дапамагаючы супакойці і «зрабіць чыстым» розум. Сакральны сэнс працэдуры заключаецца ў тым, што, за кошт уздзеяння спецыяльнай сумесі алею на чакры і адкрыцця «трэцяга вока», аднаўляецца энергетычнае поле чалавека. Паралельна нівеліруецца не-

гатыўнае ўздзеянне вонкавага свету. Культ «трэцяга вока» мае старажытныя карані. У многіх усходніх вераваннях яно — абавязковая прыналежнасць багоў. Гэта дзавалава ім бачыць усю перадагісторыю свету, будучыню, бесперашкодна зазіраць у любія куткі свету. Малюнак «трэцяга вока» на лбе боства часта можна сустрэць у роспісах і на скульптурах будыйскіх храмаў.

Пад гукі музыкі...

Вядома, што журналісты часцей за усё з гадамі становяцца скептыкамі. І аўтар гэтых радкоў — не выключэнне. Калі мяне напярэдзілі, што некаторыя пацыенты ў першыя хвіліны пасля сеансу забывалі сваё прозвішча, міжвольна ўсімхінуўся. Не верыў! Але, калі пасля ванначкі для ног лёг на масажны стол і пад гукі спецыяльнай музыкі мне пачалі масіраваць галаву, нешта прыемнае адчуў.

Потым быў масаж цела. А падчас «вадаспада» алею з пераменнай тэмпературы перыядычна ў думках кудысьці «перамяшчаўся»: туды, дзе мора, цёпла і ніякіх праблем. Шчыра прызнаюся: зануў. Устаць было нялёгка, бо такі рэлакс атрымаў, што словамі не апісаць. Потым, калі ішоў у карпункт, быццам бы ўзятаў ад лёгкасці ў цэле. І не пашкадаваў, канешне, што «магія» доўжылася каля 1,5 гадзіны. (У пачатку і не думаў, што гэта зойме так шмат часу.)

Як расказалі медыкі, каб адчуць эфект, неабходна не адзін сеанс аздаравлення. Супрацьпаказанню нямамо: цяжарнасць, анкалагічныя хваробы і расстройствы псіхікі.

Дарчы, каштуе незабыўнае задавальненне ўсяго каля 23 рублёў. Гэта і для Беларусі параўнальна нямнога. За межамі турыстыкі канстатвалі, што ў буйных гарадах Расіі нешта аналагічнае каштуе каля 150 долараў. Але пры гэтым там прапаноўць не ўвесь «набор» маніпуляцый, якія робяць у Віцебску.

Урачы канстатуць, што і гараджане сёлета пачалі часта цікавіцца прапаноўдай. І сталі дарыць каханым магчымасць «адкрыць трэцяе вока». Папулярныя і іншыя нетрадыцыйныя метады лячэння. Напэўна, гэта новая тэндэнцыя: людзі пачынаюць разумець, што галоўнае — здароўе і ўнутраная гармонія.

Аляксандр ПУКШАНСКІ

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.) На большасці нашых тавараў пакуль што ў абавязковым парадку прысутнічае толькі руская мова. Адсутнасць беларускай мовы вытворцы тлумачаць дэфіцытам месца і неабходнасцю выдаткоўваць дадатковыя сродкі. Таму я прапаноў на наступны варыянт — давайце спачатку напішам усю патрэбную спажыўчую інфармацыю па-беларуску і на мове той краіны, куды экспартуецца тавар ці прадукт. І паглядзім, ці знойдуцца месца і сродкі для таго, каб прадубавіць тую ж інфармацыю на рускай мове? Упэўнены, што ніякіх праблем не узнікну.

«Прысутнасць беларускай мовы на таварах — сігнал для пакупніка, што перад ім высакжасны тавар з Беларусі, гэта ўдалы маркетынговы ход. Мы такім чынам падкрэсліваем сваю ўнікальнасць і вылучаемся сярод мноства іншых вытворцаў. Гэта, у рэшце рэшт, наш нацыянальны бізнес-інтэліт. Найбольш прагрэсіўныя і крэатыўныя яго прадстаўнікі павінны ісці хоць бы на паўкроку наперад, каб не адстаць ад патрабаванняў часу. А запыт на беларускую мову ў сферы бізнесу і аказання паслуг ужо сфарміраваны. Адна буйная гандлёвая сетка з нашай дапамогай афармляла свае гандлёвыя аб'екты і назвы некаторых тавараў па-беларуску, таму што мова павінна быць абавязкова літаратурнай і ўзорнай, толькі тады яна будзе прыцягальнай, — падкрэслівае Аляксандр Лукашанец. — Вось чаму перш чым што-небудзь напісаць, лепш звярнуцца да спецыялістаў у наш інстытут, бо значна горш перааблачыць чым зрабіць добра адразу. Увогуле трэба вяртацца да старой традыцыі — зазіраць у нарматыўныя даведнікі па беларускай мове, а не спадзявацца на

інтэрнэт, дзе акрамя карыснага ёсць шмат непрафесійнага і некарэктнага. Бо калі не паглядзець у слоўнік, а звярнуцца да google-перакладчыка, то можна потым прачытаць на ўпакоўцы тавара з малаком, што яго ўтрымлівае тлушчы, вугляводы і... вавёркі. Гэта рэальны факт. Google распазнаў слова «белкі» як «белкі» і ў перакладзе атрымаў... «вавёркі».

БРЭНДЫНГАВЫ КРЭАТЫЎ

Старшы выкладчык кафедры гісторыі беларускай мовы БДУ, кандыдат філалагічных навук Алена ЛЯНКЕВІЧ лічыць, што выкарыстанне беларускай мовы ці выяў, якія ўказвалі б на беларускае паходжанне тавараў, мае пераважна сімвалічную функцыю. Так, скажам, наясенне на ўпакоўку стылізаванага беларускага арнаменту ці герояў у нацыянальных беларускіх строях не мае ніякага сэнсу, калі ніводнага слова на беларускай мове на такім тавары знойсці немагчыма. Хапае прыкладаў, калі беларускае слова прысутнічае толькі ў назве прадукту (картофель «Матуля», хлеб «Чараўнік», прыякі «Паненка» сначнікой), але ўся карысная інфармацыя пра вытворцу, склад прадукту, умовы захоўвання, ужывання і г. д. змяшчаецца на рускай мове.

На гэтым фоне вылучаюцца толькі асобныя крэатыўныя ўзоры беларуска-арыентаванай прадукцыі. Адзін з самых удакладных прыкладаў — рыбная прадукцыя «Князь Рыбанька» са слогамам «Рыба, што княжыць на стале». Гэта першы беларускі рыбны брэнд, мэтанакіравана створаны на падмурку беларускай гісторыі і шэрагу культурных асацыяцый. Князь Міхал Казімір Радзівіл Рыбанька — адзін з найбольш славытых магнатаў

беларускай зямлі, заснавальнік мануфактуры шаўковых слудчых паясоў. Сваю мянушку ён атрымаў за ласкавы зварот да жанчын — «рыбанька». Так моўная гульня, закладзеная ў назву гандлёвай маркі, аб'яднала і таварную групу, і гістарычны і культурны кантэкст. Да таго ж віды рыбы, якія прадаюцца пад брэндам «Князь Рыбанька» (селядзец, фарэль, сёмга і інш.), былі распаўсюджаны сярод беларускіх шляхты.

SAY.BY акумулюе ўсё беларускамоўнае бізнес-асяроддзе: фірмы, крамы, рэстараны, цырульні, стаматалагічныя клінікі, аўтазапраўкі і г. д.

— Агульнавядомы факт: інфармацыя аб прадукцыі нідэрландскай кампаніі IKEA абавязкова перакладаецца на ўсе нацыянальныя мовы краін, дзе адкрыты яе прадстаўніцтвы. Таму інструкцыя, што прыкладаецца да тавараў, можа займаць і дваццаціцца, і чатырнаццаць, і нават больш старонак. Такая палітыка дэманструе павагу да моў, на якіх размаўляюць людзі, якія купляюць тавары IKEA, — лічыць Алена Лянкевіч.

«ВІРУСНЫ» ТАВАРЫ І У ФЭЙСБУКУ

Па словах індывідуальнага прадпрымальніка Віталя СТАНІШЭЎСКАГА, для замежных кампаній, якія прыходзяць на наш рынак, абсалютна натуральна змаўляюць пераклад на беларускую мову: «Зараз больш частка тако, што рабію, гэта заказы замежнайкі. Яны ведаюць пра існаванне нашай краіны і беларускай мовы і для іх гэтых двух фактаў дастаткова. Шмат заказаў паступае апошнім часам ад вытворцаў праграмаўнага забеспячэння, ад Google, Microsoft, Samsung, таксама ад вытворцаў бытавой тэхнікі».

Віталь Станішэўскі лічыць цяперашнюю сітуацыю ў бізнэсе спрыяльнай для пашырэння прысутнасці беларускай мовы. «Нягледзячы на ўсе цяжкасці, нам дзямучь спадарожныя вятры, — пажартаваў ён. — Адзінае,

будуць завабываць усё больш прыхільнікаў. Толькі хочацца папрасіць паставіцца паблажліва да абыгравання беларускіх слоў. Я выступаю за чысціню мовы, але рэклама — усё ж такі творчы прадукт, таму невялікае пазітыўнае хуліганства з мэтай прыцягнення увагу, думаю, тут дапускаецца, калі, канешне, яно нікога не крыўдзіць. Гульня слоў можа выклікаць станоўчыя эмоцыі, таму, можа, лепш фантазію стваральніцкіх рэкламы не абмяжоўваць? — пацікавілася меркаваннем прысутных Іна Гаўрыльчык.

Тут жа прагучала думка, што трэба вызначыцца, да якой мяжы можна хуліганіць, каб зноў не атрымаўся «каханне з першай лыжкі»... Між іншым, пачынаючы з 26 лютага, неабходнасць узгаднення вонкавай рэкламы і рэкламы на транспартных сродках знікла. Палічылі, што прысутнасць мовы на таварах спрыяе іх «віруснасці», гэта значыць, што ў свецце яны атрымліваюць шырокі розгалас: патэнцыяльна шырокі спажыўчы рэзмачыюць іх фатаграфіі, якія затым перапошываюцца і распаўсюджваюцца...»

Гульня слоў ЦІ ПАМЫЛКА?

Начальнік сектара праекламе Міністэрства антываганальнага рэгулявання і гандлю Іна ГАУРЫЛЬЧЫК канстатуе, што апошнім часам наміцаўся тэндэнцыя павелічэння аб'ёмаў беларускамоўнай рэкламы. Дзяржаўныя органы прадстаўляюць сюжэты сацыяльнай рэкламы або на абедзюна дзяржаўных мовах, або толькі на беларускай. А стваральніцкі рэкламы камерцыйнай з беларускіх слоў часта спрабуюць зрабіць «фішку» — абыгравваюць іх арыгінальнае гучанне, каб прыцягнуць увагу спажыўцоў ці турыстаў. Увогуле замежнайкі цікавіць аўтэнтыка, ім хочацца бачыць, чым вылучаецца Беларусь сярод іншых краін: назвамі тавараў на беларускай мове, шыльдамі, аформленымі па-беларуску, меню ў рэстаране і гэтак далей.

МЕНЮ З НАЦЫЯНАЛЬНЫМ КАЛАРЫТАМ

— А на мой погляд, трэба не крытыкаваць, а падтрымліваць і дапамагаць, — разважа агенцтва рэкламнага агенцтва НЕФТВАНА Ганна ЛАЎНІКОВІЧ. — Мы ўсе разам працуем на глабальную моту — папулярызуючы роднай мовы. У нашым агенцтве паважаюць мову і хочучь з ёй працаваць.

Рэкламная кампанія для сеткі грамадскага харчавання «Дудзік па-панску» — гэта наша ідэя.

Напрыканцы года сетка прапанавала сваім наведвальнікам сучасныя ваарыяцыі беларускіх страў, а бонусам да новага меню стаў гульнявы дадатак DUDA, які можна было бясплатна спампаўваць на свой смартфон. Увесь яго інтэрфейс быў выкананы на беларускай мове. Мабільная праграма запрашала сыграць на дудзе і паспрабаваць панскія бургеры па спецыяльнай цане. Усяго было зафіксавана больш як 42 тысячы ўнікальных спампаўванню дадатку. Трэба заўважыць, што гэта быў ужо не першы вопыт выкарыстання сеткай беларускай мовы. Сваё дваццацігоддзе прысутнасці на беларускім рынку брэнд адзначаў паўслоганам «Тое, што нам блізка».

«Прыгажосць беларускай мовы, яе мілагучнасць, нестандартнасць некаторых беларускіх тэрмінаў будуць завабываць усё больш прыхільнікаў».

Не сакрэт, што бізнесмены не любяць рызыкаваць не толькі грашыма і рэпутацыяй, але і страчаным часам. Страх быць незразумелым, выглядаць правінцыяльна і несучасна, асабліва калі размова ідзе пра расійскі рынак, пакуль што прысутнічае. Таму рэкламным агенцтвам і брэндывым кампаніяй было прасцей пераконаваць заказчыкаў у эфектыўнасці выкарыстання нацыянальнай ідэі і мовы, калі б можна было апераываваць нейкімі канкрэтнымі лічбамі і фактамі яе запатрабаванасці ў спажыўцоў.

СПРОБЫ, ЯКІЯ ТРЭБА ЗААХВОЧВАЦЬ

Кіраўнік праекта SAY.BY Аляксандр ШАСТАКОВІЧ тлумачыць, чаму, на яго думку, нельга крытыкаваць ужыванне не вельмі правільнай мовы. Меней чым за адно пакаленне яна амаль знікла ў гарадах. Ці магчыма пстрыкнуць пальцамі і адразу пачаць размаўляць ні-

Аляксандр Лукашанец таксама падзяляе гэту пазіцыю: «Мы павінны падтрымліваць любое маўленне, лапляна ставіцца да тых, хто спрабуе размаўляць на беларускай мове, заахвоўваць падобныя спробы».

«Трэба вяртацца да старой традыцыі — зазіраць у нарматыўныя даведнікі па беларускай мове, а не спадзявацца на інтэрнэт».

А вось, напрыклад, у фірме Nareika Diplomatic беларуская мова стала неад'емнай часткай карпаратыўнай культуры. Яе кіраўні Аляксей НАРЭЙКА (выпускнік факультэта міжнародных адносін БДУ) вырашыў, што трэба быць беларускай кампаніяй у самым поўным сэнсе гэтых слоў. У абмеркаванні пераходу на родную мову ў дзелавых стасунках прынялі ўдзел усё супрацоўнікі — і практыканы, і часткова занятыя работнікі. Ім прапанавалі адказаць на пытанне «Ці варта зрабіць беларускасць адной з найважнейшых рыс работнікаў кампаніі нароўні з чыста прафесійнымі рысамі?» І 81 % аптытаных далі станоўчы адказ. Таму цяпер яшчэ на этапе адбору прэтэндэнта на пасаду правадзца яго валоданне беларускай мовай. Калі яно не вельмі добрае, а па прафесійных якасцях кандыдат падыходзіць, ён мусіць даць абяцанне павысіць свой узровень валодання мовай на працягу некалькіх месяцаў.

— У нашай палітыцы ёсць адзін мінус — набор у кампанію ідзе цяжка, паколькі патэнцыяльных кандыдатаў спыняе гэта ўмова, — прытэвваецца Аляксей. — Але плюсоў значна больш. Тыя, хто прыходзяць, адразу падзяляюць каштоўнасці кампаніі. Яны хутка знаходзяць паразуменне з калегамі, гэта больш адказныя людзі, засяроджаныя на супольных мэтах, якія камфортна адчуваюць сябе ва ўмовах свабоды, не бяцца быць самімі свабоі, гатовыя рабіць болей, чым вы патрабавалі, а якасці іх працы лепшая. Кампанія мае сваё аблічча і добрую рэпутацыю.

Надзея НІКАЛАЕВА.

ВУГЛЯВОДЫ, ТЛУШЧЫ І... ВАВЁРКІ

■ **Транспарт**

ЗАЕКАЎ, АДЗНАЧЫЎСЯ, ПАЕХАЎ

Краіна чакае маршрутчыкаў з дагаворамі

Транспартны рынак павінен рэгулявацца, бо гэта, перш за ўсё, — бяспека людзей пры перавозках, лічаць у Мінітрансе. Галоўную задачу міністэрства сумесна з апэратарамі бачыць у тым, каб дапамагчы арганізаваць перавозкі і засцерагчы пасажыраў ад небяспекі, а не правярць маршрутчыкаў. Яны па-ранейшаму могуць заязджаць па пасажыраў у розныя населеныя пункты і спыняцца па патрабаванні, калі там маюцца адпаведныя ўмовы. Расклад руху і кошт білетаў таксама прапануе сам перавозчык.

Маршрутаў, якія зніклі, і не існавала

— Закон «Аб аўтамабільным транспарце і аўтамабільных перавозках» распрацаваўся з 2015 года, і многія, у тым ліку і я, хацелі зрабіць яго больш жорсткім, — адзначаў намеснік міністра транспарту і камунікацый **Аляксандр ШЫШКО**, расказваючы пра вынікі сустрэчы ў Адміністрацыі Прэзідэнта з удзелам прадстаўнікоў перавозчыкаў. — Мы знайшлі, лічу, добрае ўзаемамаруэнае з перавозчыкамі. Растлумачылі змяненні ў правілах перавозак, расказалі, як заключыць дагаворы, падаваць заяву. У кожнай вобласці апэратары наладзілі прыём дакументаў, і цяпер мы чакаем актыўнага жадання перавозчыкаў на заключэнне дагавораў. У многіх рэгіёнах перавозчыкі іх ужо заключаюць.

Адмененыя сёння маршруты, на думку намесніка міністра, — тыя рэйсы, якіх фактычна і не існавала. Гэта нерэгулярныя перавозкі. А бяцця конкурсу, які будзе праведзены праз некалькі дзесяцаў, не варта. Гэта ў ітарэсах і перавозчыкаў, і пасажыраў, бо існуе выбар.

Вадзіцелі маршрутак змогуць прапанаваць свае расклады руху, па якіх яны працавалі. Гэта робіцца дзеля таго, каб не абмяжоўваць іх у напрацоўках, якія яны мелі, і каб ім было лягчэй уваходзіць на рынак, падкрэсліў **Аляксандр Шышко**. Патрабаванне адзначаць у дыспетчара перад

адпраўкай у рэйс і па прыездзе ў новым законе скіравана на тое, каб засведчыць, што перавозчык прыехаў у канцавы пункт, каб апэратар ведаў, што паездка завяршылася ўдала. Пры гэтым умешвацца ў тое, як маршрутчык наладжае работу з пасажырамі, ніхто не будзе, галоўнае, каб гэта рабілася цівільзавана.

— У Адміністрацыі Прэзідэнта мы абмяркоўвалі арганізацыю рэгулярных маршрутаў, каб транспарт быў даступны пасажырам, каб яны ведалі яго расклад і былі ўпэўнены, што аўтобус прыйдзе, яму выдадуць білет і, разлічыўшыся, чалавек атрымае страхоўку на бяспечны праезд, — паведаміў намеснік міністра. — Білет на рэйсавы рэгулярны маршрут — наша страхоўка. Такім чынам мы заключаем з перавозчыкам дагавор. Калі рэйсавы аўтобус не прыедзе, чалавек можа звярнуцца да перавозчыка, каб кампенсаваць страты. А што можна прадыкты перавозчыку? Чак? Гэта пацвярджэнне прыёму грошай, а не дагавор на перавозку.

На Полацк і Маладзечна

У Мінітрансе лічаць, што дзяржава дала перавозчыкам усё ўмовы для працы. Бясплатная ліцэнзія, права выбару маршруту аслугоўвання, аўтавакзалы і дыспетчарскія станцыі краіны гатовы прыняць увесь латок аўтобусаў. Дарэчы, кошт заезду адной машыны на вакзал абыходзіцца ад аднаго да чатырох рублёў. У адказ ад маршрутчыкаў патрабуюць толькі працаваць у межах закона, што, на думку Мінітранса, створыць у краіне здаровую канкурэнцыю і якаснае аслугоўванне. Лавіць несумленных кіроўцаў транспартнікі не будуць.

— У райцэнтрах рэйсавы аўтобус стаіць літаральна пару хвілін. Усе будуць паспяваць адзначацца. Ніхто не прымушае карыстацца інфраструктурай вакзала. Заехаў, адзначыўся, паехаў, — дадаў **Аляксандр Шышко**. — Перавозчыкі лічаць, што пасажыры для іх, але гэта яны для пасажыраў. Калі ты зарабіў сабе добрае рэнэме — падтрымлівай яго. Але калі камусьці не хочацца працаваць у межах закона і фіскала, гэта іх справа.

Ніхто нікога не збіраецца лавіць. Будуць парушаць — на гэта ёсць падатковая інспекцыя, якая прыцягне да адказнасці за незаконную прадрымальніцкую дзейнасць.

Прадстаўнік Мінітранса удакладніў, што ў здаровай канкурэнцыі ніхто нікога не выганяе. Але калі хтосьці не выконвае патрабаванні, яго месца зойме перавозчык іншай формы ўласнасці, які прыйдзе. У Мінскай вобласці, дарэчы, больш рэгулярных перавозчыкаў, чым нерэгулярных, таму тут і не здарылася такіх праблем, як у напрамку Полацка ды Салігорска.

Дарэчы, каб звязаць Мінск з Віцебскам, Полацкам ды Наваполацкам, транспартнікі выдзелілі дадатковыя аўтобусы, а з сённяшняга дня (3 сакавіка) на Полацк па чыгунцы пойдучы дадатковыя 3-4 вагоны, колькасць якіх на выхадныя пэўна будзе павялічвацца.

У дагаворы з перавозчыкам будзе прапісана таксама абавязак мець сродак навігацыі на транспарце. «Дзякуючы яму відаць, калі аўтобус раптам сапсаваўся, а таксама і калі вадзіцель парушае правілы. Калі дыспетчар бачыць на рэгулярных перавозках, што рэйса няма з нейкай прычыны, ён на яго месца ставіць іншую машыну. У бяспецы лібералізацыі перавозчыкаў», — растлумачыў неабходнасць прылады намеснік міністра. Новы закон, мяркуецца, дапаможа пераадолець таксама праблему чыжкасі падліку колькасці прыватных перавозчыкаў і іх пасажыраў.

Адносна кошту білетаў, які, на думку пасажыраў, можа адразу падскочыць, калі ў пэўным рэгіёне застанецца толькі адзін перавозчык, **Аляксандр Шышко** заўважыў: — Перавозчыкі маюць такі добры прыбытак, што павінны вазіць людзей у два разы танней, чым цяпер. Рухомы састаў, што з'явіўся на перавозках, добры. Значыць, былі сродкі яго набыць. Працуюць, але ўносіце свой уклад у бюджэт. На жаль, некаторыя прыйшлі на рынак перавозак, каб уарваць.

— Перавозчыкі маюць такі добры прыбытак, што павінны вазіць людзей у два разы танней, чым цяпер. Рухомы састаў, што з'явіўся на перавозках, добры. Значыць, былі сродкі яго набыць. Працуюць, але ўносіце свой уклад у бюджэт. На жаль, некаторыя прыйшлі на рынак перавозак, каб уарваць.

Ірына СІДАРОК

МАСТОК У БУДУЧЫНЮ

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар.

Многіх з жыхароў гэтых населеных пунктаў няма ў жыццё. Але сюды прыязджаюць іх дзеці, унукі, праўнукі, каб дакрануцца да сваіх каранёў, згадаць сваіх продкаў. Гэты помнік пад адкрытым небам наведваюць турысты, госці горада і раёна. Тут ладзяцца ўрачыстыя мерапрыемствы, а маладыя пасля заключэння шлюбу і іх госці прыязджаюць сюды, каб перайсці масток, які сімвалізуе еднасць і пераемнасць пакаленняў.

У Вілейскім раёне створаны ўнікальны і адзіны ў краіне мемарыяльны комплекс помніку Першай сусветнай вайны «Крокі». Знаходзіцца музей пад адкрытым небам у вёсцы Заброддзе, праз якую праходзіла лінія фронту. Жыхары гэтага населенага пункта прымалі рускіх салдат на пастой. Побач у лесе размяшчаўся шпіталь, у паходнай царкве якога адпявалі памерлых салдат. Аўтар праекта комплексу, арганізатар і натхняльнік — член Беларускага саюза мастакоў, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» ветэрана Вялікай Айчыннай вайны, унук удзельніка Першай сусветнай. Разам са сваёй жонкай Вялянцінай Пятроўнай, рэжысёрам па адукацыі, ён памянуў Мінск на сельскую масцовава і натхнёна працуе па ўвекавачанні помніку нашых продкаў.

Побач з могілкамі ў вёсцы Заброддзе знаходзіцца «Камень сораму». У яго вельмі цікавая гісторыя.

— Мы праводзілі міжнародны пленар мастакоў. Скульптар з Брэмена доўга хадзіў вакол гэтых могілак, хмуры, задумлены. А потым папарсыў прывезці камені і цэлы тэзінь нешта на ім высякаў. Праз перакладчыка мы ў яго спыталі: «Піт, што гэта за надпіс?». «Я выйшаў з сямі нацыстаў, малодшы сын эсэсаўца... Але я пацярпіў, увесь час з бацькам канфіктаваў на ваеннай глебе. За тое, што мае сваёй пралілі кроў, я адчуваю на сабе радавы грэх. І на камяні напісаў просьбу-зварот немцаў аб прабачэнні за два паходы на гэтыя землі», — вое такі быў адказ, — расказаў пры сустрэчы Барыс Цітовіч. — Паняцце радавога граху сапраўды ў пэўнай меры існуе. Тое, што мы забылі воінаў Першай сусветнай вайны, гэта таксама наш агульны грэх, не гаворачы ўжо аб грамадзянскай неспрыстойнасці. Але не будзем шукаць вінаватца: справа нудзяўчыная. Проста трэба нешта рабіць. У процілеглым выпадку далучымся да разбуральнікаў. Вое тут невялікага стала. Пад ёй — камень з надпісам: «На ўспамін душы казака Данілы Шаўчэнкі». Як расказаў якая старэй, казак ехаў калі лесе з дэзорам. Яго застрэлі варажы снайпер. Пахаваў воіна на мякы паміж двума надзеламі. Калі арганізаваў калгас, поле зааралі, магіла згубілася. Але камень з імемем усё ж захаваўся, і мы паставілі тую памятник знак.

А вое перад нам і драўляная капліца з гонтавым дахам у гонар блаславенных князёў Барыся і Глеба — заступніку воінаў. Капліца сама па сабе сціплая. Як гімнасцёрка салдата, выціўлая, пакрытая пылам, але на ўваходных дзвярах выразны ўзнагароды — чатыры Георгіеўскія крыжы. У бабіцы — экспазіцыя. Адна з кампазіцый прысвечаная ліквідацыі Свяянцкаскага парыву ў кантэксце Віленскай аперацыі. Гэта адно з нямногіх пытаньняў, якое асвятлялася ў савецкай школе. А ў цэлым мы называем тэму Першай сусветнай вайны «прапушчанай» тэмай: не было ўрокаў не толькі ў сярэдніх і вышэйшых, але і ў ваенных навуковых установах, — лічыць Барыс Цітовіч.

У Вілейскім раёне створаны ўнікальны і адзіны ў краіне мемарыяльны комплекс помніку Першай сусветнай вайны «Крокі». Знаходзіцца музей пад адкрытым небам у вёсцы Заброддзе, праз якую праходзіла лінія фронту. Жыхары гэтага населенага пункта калісьці прымалі рускіх салдат на пастой. Побач у лесе размяшчаўся шпіталь, у паходнай царкве якога адпявалі памерлых салдат.

Цікава экспазіцыя, прысвечаная «Белым галубкам». Так называлі сястры міласэрнасці. Цяпер некаторыя маладыя здаровыя мужыкі, выкарыстоўваючы свае сувязі, хочучы «адкасіць» ад арміі. А гэтыя дзяўчаты, амаль што дзяўчаты, імкнуліся дзякуючы сувязям пайсці на фронт. Яны ўцякалі з дому, заканчвалі медыцынскія курсы. І мала таго, што дастойна выконвалі свае прафесійныя абавязкі, — яшчэ і падзвігі здзяйснялі. Генрыета Сарокіна вырватвала сцяг пяхотнага Лібаўскага палка, узнагароджана Георгіеўскім крыжам І ІІ ступеняў.

На вайне, як правіла, смерць і жыццё ідуць побач. Аб гэтым сведчаць лісты з пячаткамі: дазвол на жаніцьбу на мясцо-вых дзеўках і ўдовах. Іх выдаваў камандзір. Праўда, з агароквай у канцы: калі на тое не будзе перашкоды доўжных улад (а можа, у хлопца дома засталася жонка, а ён хоча прыжаныцца другі раз?). «Бла-слаўляў» на шлюб загад № 1415 генерала Аляксеева, які ўзначальваў штаб пры вярхоўным галоўнакамандуючым. Фронт стаў тут амаль тры гады, і як толькі здаралася зацішка, хлопцы ішлі да дзяўчак, нараджаўся незаконныя дзеці... Трэба было ўрэгуляваць пытанне, каб незаконна-на-роджаныя немаўляты былі «аформлены». Дарэчы, такія дзеці атрымлівалі пенсіён да паўналецця, а жанчына — у выпадку гібель мужа.

Вялікай папулярнасцю карыстаецца ў вільчан турыстычна-культурны комплекс «Вільянін хутар». Гэтая назва нарадзілася дзякуючы легендзе. Дзяўчына па імені Вільяна была заручана з краўцом Сцяпанам. Але хлопец быў так апантаны работай, што не пакаіў яе нават у ралігійныя святы. За гэта і быў ператвораны ў камень. Калі гэта убачыла Вільяна, то заплакала. Слёзы капалі на зямлю: спачатку з'явіўся ручай, а потым — паўнаводная рака. Дарэчы, назву Вілейцы дала не аднайменная рака Вілія, а менавіта гэтая легенда.

У Вілейцы даволі шмат розных скульптурных экспазіцый і помнікаў, у тым ліку манументальных, як помнік воінам-вызва-ліцелям на плошчы Свабоды. Але апошнім часам у горадзе з'яўляецца ўсё больш скульптур і малых архітэктурных формаў, якія па-сапраўднаму ажывілі і ўпрыгожылі вуліцы, радууюць і дарослых, і дзяцей.

ФАКТЫ

ПАДЗЕЙ

НАВІНЫ

ПРАЯЗНЫ — НА ПАЎГАДЗІНЫ І ГАДЗІНУ

Падобна, сёлета сталічныя транспартнікі ўвасобяць у жыццё задуму, пра якую ўжо не раз гаварылі: увядуць новыя віды праязных на наземныя віды грамадскага транспарту.

Пра гэта заявіў ДУ «Сталічны транспарт і сувязь». Новыя праязныя будуць разлічаны на 30 і 60 хвілін. На працягу гэтага часу пасажыры змогуць здзейсніць перасадкі, выкарыстоўваючы розныя віды наземнага транспарту.

Таксама на прадрпрыемстве адзначылі, што ў мэтах развіцця транспартнай інфраструктуры запланаваны праектаванне і будаўніцтва 18 прыпынчальных пунктаў, рэканструкцыя трамвайных пуцей па бясшпальнай тэхналогіі на вуліцах Першамайскай і Уральскай і некалькіх трамвайных прыпынкаў з уладкаваннем сучасных павільёнаў, далейшае адасабленне палос для грамадскага транспарту.

ТАВАРАЗНАВЕЦ ПЕРАПРАДАВАЎ АЎТО

У Слаўгарадзе змаргы з эканамічнымі злычынствам спыніў незаконную дзейнасць, звязаную з купляй-продажам патрыманых аўтамабіляў. Ёй займаўся мясцовы жыхар, таваразнаўца раённага спажывецкага таварыства, паведамілі ў МУС.

На папулярных інтэрнэт-пляцоўках ён аздаваў патрыманых іншамаркі коштам не менш за пяць тысяч долараў, набываў іх і зноў размяшчаў аб'явы аб продажы ў сёцце. Пры гэтым, натуральна, кошт транспартных сродкаў павялічваўся.

У сярэднім з кожнай здзелкі нелегальны перакупшчык меў ад 700 да 1,3 тысячы долараў. За год яго даход склаў каля 27 тысяч долараў. Пра артыкуле за незаконную прадрымальніцкую дзейнасць злымыніку пагражае пакарэнне ў выглядзе пазбаўлення волі тэрмінам да трох гадоў і штрафу.

ЗАМЕСТ ТРАМВАЯ НА ВАКЗАЛ — АЎТОБУС

З 1 сакавіка ў Мінску часова закрываецца рух трамваяў на ўчастку ад вуліцы Чапаева да вакзала. У сувязі з гэтым тут будзе хадзіць часова аўтобус, паведамілі на прадрпрыемстве «Сталічны транспарт і сувязь».

З сакавіка да верасня пудзі закрываць на рэканструкцыю, таму трамвай №№1, 4 і 7 хадзіць тут не будуць. Замест гэтага па маршруце будзе курсіраваць аўтобус № 901 «ДС «Дружная» — Камароўскі рынак».

ПРАВИЛА ПРОВЕДЕНИЯ РЕКЛАМНОЙ ИГРЫ

«ХОРОШИЙ КУРС»

1. Организатор рекламной игры.
Организатором Рекламной игры является Общество с ограниченной ответственностью «Агентство Маркетинговых Коммуникаций «РЭПКА», юридическое лицо согласно законодательству Республики Беларусь с местонахождением по адресу: г. Минск, 220073, ул. Ольшевского, д. 20/11, оф. 21, УНП 191728827, зарегистрированное в Минском городском исполнительном комитете Республики Беларусь решением от 23 августа 2012 года в Едином государственном регистре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей.

2. Заинтересованное лицо Рекламной игры.
Заинтересованным лицом Рекламной игры является ЗАО «Альфа-Банк», 220013, г. Минск, ул. Сурганова, д. 43-47.

3. Наименование рекламной игры — «Хороший курс».

4. Цель проведения рекламной игры.
Рекламная игра «Хороший курс» проводится с целью стимулирования совершения валютно-обменных операций (покупка и/или продажа, конверсия иностранной валюты) в мобильном приложении INSYNС.BY и с помощью интернет-банкинга «Альфа-Клик».

5. Территория проведения рекламной игры.
Рекламная игра «Хороший курс» проводится на территории Республики Беларусь.

6. Срок начала и окончания рекламной игры.
Рекламная игра проводится в период с 5 марта 2018 года по 26 апреля 2018 года.

7. Состав комиссии по проведению рекламной игры:
Для контроля за соблюдением Правил, утверждением результатов, подведением итогов по результатам проведения Рекламной игры, рассмотрением спорных случаев, принятием решений по устным и письменным жалобам и замечаниям, возникшим при проведении Рекламной игры, Организатор создает Комиссию по проведению Рекламной игры в следующем составе:
Председатель комиссии: Шульжик Яна Александровна, ведущий специалист отдела развития электронного бизнеса ЗАО «Альфа-Банк».
Заместитель председателя комиссии: Воробей Владимир Сергеевич, специалист по маркетингу ООО «Агентство Маркетинговых Коммуникаций «РЭПКА».
Прыгунова Ольга Юрьевна, специалист по маркетингу ООО «Агентство Маркетинговых Коммуникаций «РЭПКА».
Шелест Анастасия Анатольевна — главный специалист отдела маркетинга ЗАО «Альфа-Банк».

Костюк Дарья Валерьевна — специалист по маркетингу ООО «Агентство Маркетинговых Коммуникаций «РЭПКА».

8. Условия, при соблюдении которых физическое лицо становится Участником рекламной игры.

8.1. Участниками Рекламной игры «Хороший курс» могут быть: Физические лица, граждане Республики Беларусь, достигшие 18 лет, имеющие паспорт гражданина Республики Беларусь и являющиеся владельцами текучих (расчетных) счетов, открытых (в том числе в период проведения Рекламной игры) в ЗАО «Альфа-Банк».

Участником Рекламной игры не может быть лицо, состоящее в трудовых отношениях с Организатором, супруг (супруга) такого лица, его близкие родственники и лица, находящиеся с ними в отношениях свойства, а также члены Комиссии.

Участник рекламной игры имеет право ознакомиться с Правилами игры, принимать участие в игре на условиях, определенных Правилами, и получать соответствующие призы.

Факт участия в рекламной игре подразумевает, что ее победители соглашаются с тем, что после окончания рекламной игры их имена, фамилии, фотографии, интервью и иные материалы о них могут быть использованы Организатором в рекламных целях без уплаты за это какого-либо вознаграждения. Все права на такие интервью и результаты съемки будут принадлежать Организатору в рамках данной рекламной игры.

8.2. Рекламная игра проводится в 2 этапа:
— первый этап — проводится с 00.00 05.03.2018 года до 23.59 03.03.2018 года;
— второй этап — проводится с 00.00 19.03.2018 года до 23.59 01.04.2018 года.

Каждый этап является самостоятельным и для участия во втором этапе рекламной игры не требуется обязательного участия в первом этапе Рекламной игры. Шансы, полученные на первом этапе Рекламной игры, не учитываются при проведении второго этапа Рекламной игры.

8.3. Для участия в каждом этапе Рекламной игры необходимо в период времени проведения соответствующего этапа совершить в мобильном приложении INSYNС.BY либо интернет-банке «Альфа-Клик» не менее одной валютно-обменной операции (покупка и/или продажа, конверсия иностранной валюты) на сумму не менее 10 (десяти) белорусских рублей и подтвердить свое согласие на участие в Рекламной игре, зарегистрировавшись на сайте www.afalbanc.by/stock/game/#отп (указать ФИО, электронную почту, телефон).

При регистрации на сайте Рекламной игры во время проведения первого этапа игры и желании участвовать во втором этапе Рекламной игры, повторная регистрация обязательна.

Регистрация на сайте Рекламной игры возможна как до совершения валютно-обменной операции, описанной в данном пункте правил, так и после ее совершения, в рамках сроков проведения соответствующего этапа Рекламной игры.

При совершении операции в иностранной валюте сумма операции в белорусских рублях для цели определения соответствия Правилам рекламной игры определяется в эквиваленте по официальному курсу Национального банка Республики Беларусь на дату совершения соответствующей расходной операции.

Каждый участник получает один шанс за каждые 10 (десять) белорусских рублей в общей сумме совершенной им операции, указанной в пункте 8.3 настоящих Правил в течение соответствующего этапа игры.

Участие в Рекламной игре автоматически подразумевает ознакомление с полным текстом настоящих Правил и согласие Участников игры следовать всем условиям настоящих Правил. Несоблюдение Участником настоящих Правил считается его отказом от участия в Рекламной игре со всеми вытекающими последствиями (включая утрату права на получение приза и т. п.).

9. Состав и размер призового фонда в белорусских рублях и источник его формирования.
Призовой фонд Рекламной игры сформирован за счет денежных средств Заинтересованного лица — закрытого акционерного общества «Альфа-Банк».

Размер Призового фонда составляет 7 145,48 (семь тысяч сто сорок пять белорусских рублей сорок восемь копеек).

№	Наименование	Название приза далее в Правилах	Кол-во, шт.	Цена, бел. руб.	Общая стоимость, бел. руб.
1	Смартфон Samsung Galaxy S8 64GB	Приз	4	1 570,00	6280,00
2	Денежные средства			216,37	865,48
Итого:					7 145,48

10. Место, дата, время и порядок розыгрыша призового фонда, порядок определения победителей Рекламной игры.
Розыгрыши Призового фонда проводятся открыто в присутствии Комиссии в офисе ЗАО «Альфа-банк» по адресу г. Минск, ул. Сурганова, 43.
Розыгрыш Призового фонда проводится отдельно по каждому этапу Рекламной игры.

1. Розыгрыш призов первого этапа Рекламной игры состоится **22 марта 2018 года** в 15.00. В розыгрыше принимаю участие шансы, которые были получены участниками за операции, осуществленные с 00.00 5 марта 2018 до 23.59 18 марта 2018 года. Розыгрываются 2 Приза.

2. Розыгрыш призов второго этапа Рекламной игры состоится **5 апреля 2018 года** в 15.00. В розыгрыше принимаю участие шансы, которые были получены участниками за операции, осуществленные с 00.00 19 марта 2018 года до 23.59 1 апреля 2018 года. Розыгрываются 2 Приза.

К моменту каждого розыгрыша данные об участниках Рекламной игры и общем количестве всех шансов, а также шансов каждого участника формируются Организатором в список для розыгрыша. Организатор формирует список для розыгрыша, где присваивает каждому шансу один индивидуальный (уникальный) порядковый номер, начиная с 0000001 и выше, исходя из даты и времени совершения участником каждой операции, получившей шанс. При совпадении времени совершения операции, получившей шанс, список дополнительно сортируется в алфавитном порядке начиная с буквы «а».

Для проведения розыгрыша используется лототрон, в который закладываются шары с номерами от 0 до 9. Определение выигрышных игровых номеров происходит путем их формирования справа налево из номеров шаров, случайно извлекаемых из барабана членом Комиссии. При извлечении шара с цифрой, соответствующей очередной (справа налево) цифре индивидуального порядкового номера шанса, осуществляется дальнейшая выборка шаров. В случае отсутствия номеров шансов с выпавшей последовательностью цифр номер шара не учитывается, осуществляется выемка следующего шара с сопоставлением номера. Выигрышный номер исключается из последовательности номеров и не участвует в дальнейшем розыгрыше. Выигравший номер вносится в протокол. Победитель получает приз, предусмотренный п. 9 настоящих правил.

11. Место, порядок и срок выдачи призов и уведомления победителей.
Победители уведомляются о выигрыше по почте и по телефону. Победители розыгрыша первого этапа Рекламной игры уведомляются не позднее **28 марта 2018 года**. Победители второго этапа Рекламной игры уведомляются не позднее **11 апреля 2018 года**.

После получения уведомления о выигрыше победитель должен до **26 апреля 2018 г.** в любой рабочий день с 12 до 17.00 либо субботы с 10.00 до 13.00 прийти в офис Организатора по адресу г. Минск, ул. Ольшевского, д. 20/11, офис 509 с предварительным согласованием даты и времени прибытия победителя с представителем Организатора по телефону +375 17 312 12 76.

Призы вручаются по предъявлению победителем паспорта гражданина Республики Беларусь.

Денежная компенсация стоимости приза не производится.

В случае отказа победителя от получения приза, неполучения приза в установленном Правилами порядке и сроке либо невыполнения условий его получения приз остается у Организатора.

В соответствии со ст. 175 главы 16 Налогового кодекса Республики Беларусь Организатор при вручении призов выступает налоговым агентом и обязан удерживать сумму подоходного налога непосредственно из денежных средств Приза.

Организатор не оплачивает Участникам Рекламной игры расходы, связанные с проездом к месту получения Призов.

Призы не подлежат замене. Ответственность Организатора по выдаче Призов ограничена исключительно вышесказанным количеством и видами этих Призов.

Организатор Рекламной игры не несет ответственности за любые риски, связанные с повреждением Призов и их эксплуатацией, возникшие после их передачи Победителю.

12. Информация о правилах и условиях участия в Рекламной игре можно получить на интернет-сайте www.afalbanc.by, а также по телефону контакт-центра «Альфа-Консультант»: 198, тел.: +375 (29, 44, 25) 733 33 32 круглосуточно.

13. Прочие условия.

13.1. Организатор не вступает в споры между Участниками относительно определения собственника выигранного приза и/или претендентов на получение приза, организации и условий передачи Призов. Приз получает Победитель. Победитель вправе распорядиться полученным призом по своему усмотрению.

13.2. Споры между Организатором и Участниками Рекламной игры рассматриваются в судебном порядке согласно законодательству Республики Беларусь.

13.3. Все возможные претензии участников Рекламной игры в отношении организации Рекламной игры должны быть адресованы Организатору Игры по адресу: Республика Беларусь, 220073, г. Минск, ул. Ольшевского, 20/11, офис 509.

14. Порядок информирования об условиях и результатах рекламной игры.
Правила проведения рекламной игры вместе с реквизитами государственной регистрации публикуются до начала рекламной игры в газете «Звезда», а также размещаются на сайте Организатора www.afalbanc.by.

Информация о результатах розыгрыша публикуется до 20.04.2018 года в газете «Звезда», а также размещается на сайте Организатора www.afalbanc.by.

Свидетельство о государственной регистрации рекламной игры № 3213 от 1 марта 2018 года выдано Министерством антимонопольного регулирования и торговли Республики Беларусь.

ПРАЯЗНЫ — НА ПАЎГАДЗІНЫ І ГАДЗІНУ

У прамым кірунку яны пойдучь па вуліцы Талстога, плошчы Мяснікова, вуліцах Бабурыскай, Ульянаўскай, Першамайскай, З. Бядулі, Казлова, праспекце Машэрава і вуліцы Куйбышава. У адваротным — па вуліцах В. Харужай, Чырвонай, праспекце Машэрава, вуліцах Казлова, Платонава, Чапаева, Першамайскай, Ульянаўскай, Бабурыскай, плошчы Мяснікова і вуліцы Талстога.

Акрамя таго, павялічыцца колькасць трамваяў на маршрутах №№ 3, 6, 11. А трамвай № 11 будзе курсіраваць па ўсіх днях тыдня з 6 да 22 гадзін.

На рэканструкцыю трамвайных пуцей выдаткуюць больш за 8,5 мільяёна долараў, якія ўжо закладзены ў інвестпраграме сталіцы. Нядаўна гэты адрэзак пуцей ужо закрывалі (з 2015 года па верасень 2017-га) з-за будаўніцтва метро.

КУПЛЯЛІ «ЛІПАВАЕ» МАЛАКО

Брыгадзіры фермаў так хавалі прыпіскі

На фермах ААТ «Кляновічы» ў Крупскім раёне брыгадзіры прымушлі падначаленых выпісаць малако ў якасці зарплаты. Праўда, прадукт рабочыя атрымлівалі толькі на паперы, паведамілі ў МУС.

Крымінальная схема была прыдуманая для ўтойвання прыпісак вытворчых паказчыкаў па надоях і ў мінулым годзе дзейнічала на трох фермах гаспадаркі. Брыгадзіры выбіралі ахварт сярод праўдлівыя і тых, хто прыходзіў на працу ў нецвярзым стане. Пад пагрозай звальнення слесары, механізатары, даяркі і жывёлаводы падпісалі «лі

■ Тэлеграма ў нумар

ПАДЗЯКА ПРАВААХОЎНІКАМ

Паважаныя калегі, дарагія ветэраны органаў унутраных спраў і ўнутраных войскаў МУС!

Прыміце сардэчныя і шчырыя віншаванні з Днём міліцыі! Пераадолеўшы векавую мяжу, айчынная міліцыя ўвайшла ў новае стагоддзе не толькі параднымі шэсцямі і яркімі канцэртамі, але і плённай працай на карысць нашай Радзімы і яе народа.

У 2017-м органы ўнутраных спраў спрацавалі паспяхова. Высокі ўзровень правапарадку ў краіне не толькі захаваны, а па многіх напрамках умацаваны, агульны градус напружанасці аператыўнай абстаноўкі паніжаны. Яе стан сведчыць аб дзейнасці мер, што прымаюцца, у грамадзян усё менш падстаў для звароту да вартавых законаў.

Але мы не можам дазволіць сабе страціць пільнасць. Супрацоўнікі міліцыі і войскоўцы ўнутраных войскаў МУС павінны працягваць упэўнена кроцьчы наперад, працаваць на апрадэжжанне, дэманстраваць здольнасць супрацьстаяць выклікам і пагрозам сучаснасці, як гэтаму нас навучылі ветэраны-настаўнікі.

У памяці народа ліхалецце Вялікай Айчыннай вайны, цяжкі пасляваенны час, Афганістан, чарнобыльская трагедыя. Міліцыя ўвесь час была са сваім народам, у першых шэрагах. Прыклады адвагі і геарызму міліцыянераў нашчадкі ніколі не забудуць.

Дарагія ветэраны! У першую чаргу гэта ваша свята. Усё, чаго дасягнулі органы ўнутраных спраў Беларусі, які дасягнулі дзякуючы вашай упартай працы, жаданню перадаць найлепшыя традыцыі маладым супрацоўнікам. Вы дзеліцеся з намі сакрэтамі майстэрства, успамінаючы ўрашэнне — думаче пра заўтрашняе, а значыць, служба дні і ночы працягваецца.

Цяперашняе пакаленне вартавых правапарадку гатова забяспечыць спакойнае і мірнае жыццё ў краіне, не падвесьці сваіх ветэранам і свой народ. Для гэтага міліцыя заўсёды на вярце.

Гэта асабліва важна ў святле аб'яўлення 2018-га Годам малой радзімы. Людзі павінны ганарыцца краінай і рабіць усё, каб Беларусь была моцнай і квітнячай. Гэта значна для супрацоўнікаў праваахоўных органаў, якія знаходзяцца на перадавой барацьбы са злачыннасцю і аберагаюць спакой грамадзян.

Паважаныя калегі! Паспехаў вам у вашай нялёгкай службе, моцнага здароўя, шчасця, поспехаў ва ўсіх пачыненнях. А вашым родным і блізкім — яшчэ больш падстаў ганарыцца сваімі абаронцамі.

Міністр унутраных спраў Рэспублікі Беларусь генерал-лейтэнант міліцыі І. А. ШУНЕВІЧ.

СВЯТОЧНЫЯ ЎРАЧЫСТАСЦІ

Міністэрствам унутраных спраў запланаваны шэраг мерапрыемстваў

Учора міністр унутраных спраў Ігар Шуневіч сустрэўся з членамі сем'яў супрацоўнікаў, якія загінулі пры выкананні службовага і воінскага абавязку. Гасцям былі ўручаны памятныя падарункі і дадзена магчымасць наведваць усё асноўныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да святочных дат.

Суботні дзень пачнецца з ускладання кветак да мемарыяльнай дошкі памяці генерал-палкоўніка Сяргея Савіча Бельчанкі — першага пасляваеннага міністра ўнутраных спраў, які кіраваў штабам па ліквідацыі нацыяналістычнага бандытызму ў рэспубліцы.

З сакавіка таксама адбудзецца цырымонія ўскладання вяноў да помніка супрацоўнікам міліцыі, якія загінулі пры выкананні службовага і воінскага абавязку — ён размешчаны ў г. Мінску па вуліцы Камуністычнай. У мерапрыемстве прыме ўдзел кіраўніцтва міліцэйскага ведамства, а таксама ветэраны і члены сем'яў загінулых супрацоўнікаў. У храме Нараджэння Найсвяцейшай Багародзіцы пройдзе жалобнае літвя. Працягненне праграму ўрачысты сход і святочны канцэрт з удзелам зорак беларускай эстрады.

У тэрытарыяльных органах унутраных спраў на працягу тыдня былі праведзены сустрэчы кіраўніцтва з членамі сем'яў загінулых супрацоўнікаў, актывістамі ветэранскага руху, найлепшымі маладымі супрацоўнікамі, у тым ліку курсантамі-студэнтамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў.

■ Змена

«Галоўнае — вырасці годнымі людзьмі»

Як прайшла цырымонія прыняцця ў прававеды

Акадэмія МУС Рэспублікі Беларусь супрацоўнічае з 48 устаноўмі адукацыі па ўсёй краіне. Адна з іх — сярэдняя школа № 96 г. Мінска. Ужо восьм гадоў тут набіраюць старшыя профільныя класы прававой накіраванасці. А ў гэтым годзе ў школе вырашылі правесці эксперымент і пачаць прафарыентацыйную працу ўжо з 5 класа. Напярэдадні Дня міліцыі адбылася ўрачыстая цырымонія прыняцця хлопцаў і дзяўчат у прававеды.

Як расказала дырэктар ДУА «Сярэдняй школы № 96 г. Мінска» Ганна КАРПУК, падобная ініцыятыва грунтуецца на тым, што профільныя класы вельмі добра сябе зарэкамендавалі. І галоўная задача не толькі падрыхтаваць выпускнікоў да паступлення ў профільныя ВНУ, але і выхоўваць дзяцей у межах маральных традыцый, з ранняга ўзросту прывіваць ім паняцці гонару і годнасці. Падобныя імкненні цалкам падтрымліваюць і бацькі школьнікаў.

Пакуль дадатковыя заняткі праходзяць у фармаце факультатыву, праграма якога падзелена на некалькі этапаў і разлічана на тры класы: з 5-га па 7-ы. Па словах кіраўніка заняткаў, намесніка дырэктара па выхавальнай рабоце Надзеі ГАНЧАРОВАЙ, зараз вучні знаёмяцца з паняццем права, разбіраюць, у чым заключаюцца правы ў калектыве, якія асаблівасці мужчынскіх і жаночых правоў, падрабязна спыняюцца на паняцці дружбы як маральнай асновы ўзаемаадносін. Нярэдка ў правядзенні заняткаў дапамагаюць ужо добра знаёмыя з тэмай вучні старшых профільных класаў.

З часу заключэння ў 2010 годзе чатырхобкавога дагавора аб супрацоўніцтве паміж упраўленнем адукацыі Фрунзенскага раёна, сярэдняй школай № 96, Фрунзенскім РУУС і Акадэміяй МУС усе яго ўдзельнікі цесна ўзаемадзейнічаюць адзін з адным. Так, вучні школы заўсёды прымаюць удзел у міжрэгіянальнай алімпіядзе па праве «Феміда», якая праходзіць у Акадэміі МУС — яна лічыцца адной з галоўных падзей года. У самой школе праводзяць тыдні прававых ведаў, адзначаюць тэматычныя святы, арганізуююць сустрэчы з прадстаўнікамі розных падраздзяленняў міліцыі, ветэранамі.

Гэта работа прыносіць свае станоўчыя вынікі. Як адзначаў начальнік інспекцыі па справах непаўналетніх Фрунзенскага РУУС г. Мінска падпалкоўнік міліцыі Сяргей КАРПОВІЧ, правапарушэнні сярод вучняў 96-й школы практычна адсутнічаюць. На думку падпалкоўніка міліцыі, ініцыятыва неабходна развіваць і падтрымліваць, бо самі падлеткі не толькі імкнуча быць прыстойнымі грамадзянамі, але і падаюць добры прыклад сваім аднагодкам.

Падчас цырымоніі прыняцця ў прававеды школьнікі атрымалі свае першыя шэроўны. Прысутныя на свяце ветэраны міліцыі выказалі гатоўнасць падзяліцца неабходным вопытам і нагадаць, што многія з вучняў у будучыні папоўняць шэрагі супрацоўнікаў праваахоўных органаў. І абсалютна ўсе, хто казаў віншавальнае слова, сыходзіліся на думцы, што галоўнае, каб юныя прававеды выраслі годнымі людзьмі

■ Спартыўныя старты

ВОЛЯ ДА ПЕРАМОГІ

У сталіцы адбылася Спартакіяда навучэнцаў кадэцкіх вучылішчаў, спецыялізаваных ліцэяў, УА «Мінскае сувораўскае ваеннае вучылішча» па службова-прыкладных і масавых відах спорту, прысвечаная Дню беларускай міліцыі. Сёлета мерапрыемства прайшло другі раз.

У гэтым годзе ў спарборніцтве ўдзельнічалі 11 камандаў з усёй Беларусі. Тры дні юнакі змагаліся ў цыры, у спартзале, на футбольным полі і ў басейне. Хлопцы даказалі сваю добрую фізічную падрыхтоўку, выконваючы нарматывы кандыдатаў у майстры спорту.

— Мы неаднаразова рабілі ўсё, каб спорт стаў масавым у Міністэрстве ўнутраных спраў і ў кадэцкіх вучылішчах. Ён выцяснене усё наносянае, непатрэбнае з жыцця і дае самае галоўнае — здароўе! — адзначаў міністр

ўнутраных спраў Ігар ШУНЕВІЧ. — Хлопцы, з аднаго боку, спаборнічаюць, з другога — набываюць новыя знаёмствы, з'яўляецца вопыт, здаровая канкурэнцыя.

Як падзялілі кіраўнік ведамства, ён «хва-раў» за стральбу, а яго асабісты рэкорд у гэтым відзе, пастаўлены падчас вучобы ў Акадэміі МУС, — 91 ачко. З такім жа вынікам з рук міністра запаветны медаль атрымаў Віктар Дзюбану, прадстаўнік каманды Мінскага сувораўскага ваеннага вучылішча, які заняў другое месца. «Бронзу» ўзяў Віталей Салавей са Спецыялізаванага ліцэя МУС — 78 ачкоў, пераможцам з вынікам у 92 ачкі стаў сувора-вец Міхаіл Лукашэвіч.

Наогул, як заўважыў галоўны суддзя Спартакіяды, намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення кадраў МУС палкоўнік міліцыі Аляксандр ДАЛІДОВІЧ, віды спорту, якія ар-

ганізатары выбралі для спарборніцтва ў гэтым годзе, носяць прафесійны характар: жонкі супрацоўнік праваахоўных органаў павінны умець бегаць, плаваць, страляць, быць фізічна развітым і цягавітым.

Курсанты, якія добра сябе правялі, атрымалі спецыяльныя прызы і дыпламы.

Галоўны прыз — запаветны кубак лідара — у камандным заліку заваявала каманда Мінскага сувораўскага ваеннага вучылішча. Другое і трэцяе месцы занялі Віцебскае і Гродзенскае абласныя кадэцкія вучылішчы адпаведна

■ А вы ведаеце, што...

ЗНАЁМЦЕСЯ: ШЭРЛАК ХОЛМС З БЕЛАРУСІ

ЧЫМ ПРЫВАБЛІВАЕ МУЗЕЙ МУС

Нягледзячы на тое, што мінскаму музею міліцыі крыху больш за 30 гадоў, яму давалася перажыць ужо тры рэканструкцыі. Будынку, у якім ён размяшчаецца, у 2014 годзе споўнілася 100 гадоў, і яго вырашылі паднавіць, заадно мадэрнізаваў і экспазіцыю. І, як аказалася, не пралічыліся. Музей адкрылі летас напярэдадні векавога юбілею ведамства. За першыя тры месяцы пасля гэтага яго наведала больш людзей, чым раней за год. Пра тое, якія нечаканыя факты можна даведацца і якія цікавыя экспанаты можна ўбачыць, пачынаючы тут, расказала дырэктар музея Міністэрства ўнутраных спраў Віялета САЛОДКА.

Самы сумленны шляхціц і антымедаль

Ужо на ўваходзе гасцей сустракаюць першыя экспанаты — калекцыя сцягоў МУС, пачынаючы з 1950-х гадоў. Усе сцягі арыгінальны, у выглядзе копіі прадстаўлены толькі сучасны, бо сам ён уяўляе стратэгічную каштоўнасць.

Сама экспазіцыя пачынаецца з часоў XVI стагоддзя. Вядома, казаць аб міліцыі ці цяпершнім разуменні гэтага слова ў той час нельга, але некалькі малавядомых фактаў, звязаных з працай папярэднікаў сучаснага МУС, вам абавязкова паведамаць. Дарэчы, людзі, якіх называлі «міліцыя», былі і ў тыя часы — такую назву насілі прыватныя войскі магнатаў, самым буйным з якіх была міліцыя князёў Радзівілаў. Функцыю сучасных ахоўнікаў правапарадку выконвалі возныя. Пераводчыца на сучасныя пасады, гэта быў частковы інспектар, эксперт-криміналіст, следчы, судовы прыстаў, натарыус, канваір і кур'ер у адной асобе. Пры гэтым пасада была выбарнай: на зборы ўсёй шляхты вызначалі самага сумленнага. Прычым грашовую ўзнагароду ён атрымліваў толькі за раскрыццё канкрэтных злачынстваў — ад тых людзей, па справах якіх працаваў, а не за нясенне службы ў прычынне. Яго запісы — «рэляцыі», рэгістраваліся ў судовых кнігах. Гэтыя рэляцыі і сведчанні вознага лічыліся важкімі судовымі доказамі, таму службовы падлог караўся смерцю.

На музейнай машыне часу перамяшчаем-ся ў XIX стагоддзе, тэрыторыя Беларусі ўжо уваходзіла ў склад Расійскай імперыі, і яе законы распаўсюджваліся і на нашы землі. У Расійскай імперыі існавала цікавая пасада, якая называлася будачнік. Будка патрэбна была для таго, каб абараняцца ад дажджу ці ад снегу, таксама яна магла выкарыстоўвацца як ізалятар часовага ўтрымання, калі злачынца быў затрыманы ў позні час сутак. Са злачынцамі, якія трапіліся на дробных крэдажах, будачнік абыходзіўся працей. Ён адраваў іх у рукі гарадавога, які меў паўнамоцтвы тут жа намалюваць мелам круг на спіне злодзея, а ў крузе зрабіць крыж. Пасля гэтага «мечанай шальме» ўручалі ў рукі мятку з бліжняй будкі і адпраўлялі месці брук каля месца здзяйснення злачынства.

На будцы ўсталёўвалі прататып радыёстанцыі — гучны звон, які мог праклікаць на дапамогу іншага будачніка. У той форме, якая прадстаўлена ў музеі МУС, хадзілі толькі будачнікі, чья праца была звязаная з жыццядзейнасцю імператара — так званая залатая рота. У яе бралі толькі герояў вайны 1812 года. Самае цікавае, што датычылася будачнікаў, — гэта правы і павадзіны. Яны сталі за трыста метраў адзін ад аднаго і маглі без праблем прыйсці на дапамогу, напрыклад, каб разняць бойку. Але знаходзіцца па-за межамі банчасці будкі лічылася парушэннем службовай дысцыпліны. У музеі міліцыі на пару хвілін адчуць сябе ў ролі будачніка можа любы ахвотны: гэта адно з самых папулярных месцаў, дзе наведвальнікі робяць фота на памяць, да таго ж, кажучы, знаходзячыся ў будцы, можна загадаць жаданне, якое абавязкова спраўдзіцца...

Гаворачы аб Расійскай імперыі, нельга абісці ўвагай фігуру Пятра I і яго рэформы. Напрыклад, кіраўнік дзяржавы сам прымудра так званую ўзнагароду «Медаль за п'янства», якая разам з ланцугом вахля каля васымі кілаграмаў. Закоўваліся ў яе п'янцы і дэбашыры па неаднаразовым звароце маці ці жонкі. З гэтым «медалём» хадзілі тыдзень, калі трапіліся

Фота Ганны ШУБІЦАВІЧ.

паўторна, тэрмін нашэння маглі падоўжыць. Але за ўсю гісторыю «ўзнагароджання» ні аднаго такога факту не зарэгістравана — тыдня хапала. Пры гэтым Пётр I сам распрацаваў і сцэнарый уручэння медалі: у яго закоўвалі пад рогат прысутных.

На лбе напісана, і ёсць куды кляймо паставіць

Аднак з падарожжа ў часе зноў вернемся ў XIX стагоддзе. Тады на тэрыторыі Беларусі пачыналі будаваць першыя каменныя турмы. У Мінску такая з'яўляецца ў 1825 годзе і ў народзе атрымлівае назву Пішчалаўскі замак. Будынак існуе да гэтага часу і па-ранейшаму выкарыстоўваецца па сваім прамым прызначэнні — за ўсю гісторыю ён ні разу не змяняў сваіх функцый: сёння ў ім знаходзіцца СІЗА № 1 ДВП (Дэпартаментна выканання каранняў) МУС Рэспублікі Беларусь.

Па законх Расійскай імперыі на твар чалавека, злоўленага, напрыклад, за крадзёж, ставілі кляймо з надпісам «Злодзея». Да гэтага часу існуе фраза «у яго ж на лбе не напісана», якая ўзнікла якраз у сувязі з гэтай практыкай. Кляймом прабівалі скуру, а адтуліны запаявалі порыхам. Татуіроўка заставалася з чалавекам на ўсё жыццё. Рабілі не толькі такія надпісы, напрыклад, літару «Б» на шырку ставілі тым, хто ўздываў бунт у месцах зняволення або спасылках. Клеймаў была вялікая колькасць, і існавалі злачынцы, якія «збіралі» ў сябе на твары даволі вялікую калекцыю. Нават быў зафіксаваны выпадак, калі ў паніцкае аддзяленне даставілі для кляйменна чалавека, а ў яго на твары скончылася пустое месца, таму адзнаку яму паставілі на перадплечча. Дарэчы, менавіта адсюль паходзіць яшчэ адна вядомае фраза — «кляйма няма дзе ставіць». Пры гэтым дзякуючы такім клеймам у Расійскай імперыі з'явілася новая мода: пачалі гадваць чубы, каб хвацка пазнакі.

Асобная зона ў музеі прысвечана выдатнаму сышчыку Аркадзю Францавічу Кашко, які ўзначаліў расійскі ўрач у пачатку XX стагоддзя. Менавіта пры ім у 1913 годзе на Міжнародным з'ездзе криміналісты расійскаю паліцыяй прызналі самай эфектыўнай у свеце. У гэты перыяд у Маскве і Пецярбургу раскрывалася да 80% злачынстваў. Пры Кашко была ўведзена картатэка злачынцаў, якая складалася з трох пунктаў: фатаграфія ў профіль і анфас, дактыльскапічныя даныя і антрапаметрычная картка, створаная па сістэме французца Бертальёна. Для яе з дапамогай пэўных прыёмаў вымяралі розныя часткі чалавечай цела, якія, як і адбіткі пальцаў, у дарослым узросце ўжо не змяняюцца. Сярод іх, напрыклад, даўжыня і шырыня галавы, даўжыня мезенца левай рукі, даўжыня і шырыня правага вуха, шырыня скулавой косткі, даўжыня левага перадплечча і рост у сядзячым становішчы. Картатэка так добра дапамагала расійскай паліцыі ў расследаванні злачынстваў, што была ўзятая на ўзбраенне

лонданскім Скотланд-Ярдам. Калі Аркадзё Францавіч пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі эміграваў у Еўропу, яго запрасілі там на службу, але ён адмовіўся і стварыў прыватнае дэтэктыўнае агенцтва ў Парыжы. Там ён напісаў свае мемуары «Нарысы кримінальнага свету царскай Расіі», па напружанасці яны не саступаюць сучасным дэтэктывам. Чаму Аркадзё Францавічу ўдзяляецца такая ўвага ў музеі МУС Рэспублікі Беларусь? Найлепшы сышчык Расійскай імперыі, ці рускі Шэрлак Холмс, як яго называлі, нарадзіўся ў беларускім Бабруйску. Дарэчы, яго родны брат таксама дамогся высокага становішча ў грамадстве — ён быў губернатарам Пем-зы і Пярмі.

Конь, касцюм і бясплатны праезд ва ўзнагароду

Нарэшце, мы плаўна падышлі да моманту, з якога пачынаецца афіцыйны адлік існавання беларускай міліцыі — 4 сакавіка 1917 года. У музей можна ўбачыць загад аб стварэнні Мінскай грамадзянскай міліцыі і прызначэнні Міхаіла Аляксандравіча Міхайлава яе першым часовым начальнікам. Тут таксама знаходзіцца фотаздымак Міхайлава, а дакладней, Міхаіла Васілевіча Фрунза, які быў зроблены ў яго працоўным кабінце ў Мінску. Фрунзе прыехаў у Беларусь у 1916 годзе пад псеўданімам — іменем сябра дзяцінства, які прапаў без вестак у час Першай сусветнай вайны. Пад псеўданімам, таму што ён уцёк са ссылкі, куды быў адпраўлены царскімі ўладамі па палітычных матывах. Менавіта на гэтым імя Фрунзе атрымаў пасведчанне начальніка Мінскай грамадзянскай міліцыі. Прабыў у Мінску Міхаіл Васілевіч да кастрычніка 1917 года.

Тым часам міліцыя працягвала функцыянаваць. Яна заняла будынак другога жан-дармскага ўпраўлення Мінска. Збудаванне на скрыжаванні вуліц Валадарскага і Карла Маркса захавалася да гэтага часу, цяпер у ім размяшчаецца адно з падраздзяленняў дзяржаўнага кантролю, а на сцяне можна ўбачыць мемарыяльную дошку, якая пацвярджае, што менавіта з гэтага месца пачалася гісторыя беларускай міліцыі.

У 1917 годзе ўвесь штат мінскай міліцыі складаўся ўсяго з 86 чалавек. Разглядаючы агульнае фота, лёгка заўважыць, што ўсе

апанутыя па-рознаму: у міліцыю набіралі працоўных, сялян і дэмабілізаваных салдат, і зразумела, што пра тое, каб усіх апрануць у адзіную форму, у 1917-м і гаворкі не ішло. Міліцыянераў пазначалі наркукаўнымі паязкамі з адпаведнымі надпісамі.

Ужо ў 1922 годзе, паступаючы на службу, чалавек падпісваў абавязальнасць. Зараз мы сказалі б — кантракт, таму што ў іх гаварылася, што ён будзе служыць у міліцыі не менш за адзін год, а з 1925-га — не менш за тры гады. Акрамя таго, супрацоўнік абавязваўся быць заўсёды цвярозым, вельмівым і сумленным у дачыненні да ўсіх грамадзян. У дадзеным кантэксте пад цвярозым маецца на ўвазе не адсутнасць алкагольнага перапынення, а разуменне стаўленне да таго, што адбываецца.

У 1920-я гады цікавай была і сістэма заахвочванняў. Так, у музеі захоўваецца грамата аб узнагароджанні камплектам зімовага абмундзіравання. У падарунак маглі ўручыць і хромавыя боты, і суконныя касцюм, да дзесяцігоддзя міліцыі давалі 10 метраў тканіны, паўфунта шакаладу, а ў гонар першага 5-гадовага юбілею 12 лістапада 1922 года была абвешчана выхадным днём для ўсяго асабовага складу міліцыі Віцебскай губерні. Але, мабыць, самы невяжычаны падарунак быў уручаны ў 1923 годзе. Начальнік рэчыцкай павятовай міліцыі атрымаў у пажыццёвае карыстанне харачыя на мянушцы Батый.

Узнагароджвалі і паўнаважнай зброяй. Начальніка кримінальнага вышуку Беларусі атрымаў маўзер з прыкладам — сёння гэта калекцыійная рэдкасць. Дарэчы, прыклад адначасова выконваў і функцыю кабуры.

Адной з першых і самых ганаровых узнагарод, якая з'явілася ў Беларусі ў 1924 годзе, быў ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга БССР. Ён прысуджваўся грамадзянам БССР, якія пра-

вялі асаблівую самаадданасць, ініцыятыву і працавітасць у вырашэнні гаспадарчых задач у галіне прамысловасці, транспарту, арганізацыі сельскай гаспадаркі і іншых. Надпісы на ім былі на чатырох у той час дзяржаўных мовах — рускай, беларускай, польскай і мове ідыш. Восем міліцыянераў былі гэтым ордэнам узнагароджаны. У дадатак да яго яны атрымлівалі штомесячную прэмію ў 15 рублёў, 10–50-працэнтную зніжку на наём жылля, права на пахыццёвы бясплатны праезд на трамваі, акрамя таго, скарачэнне на адну трэць стажу службы для атрымання пенсіі. У выпадку смерці льготы на год пераходзілі нашчадкам першай чаргі.

Напярэдадні 8 Сакавіка нельга не згадаць пра жанчын у міліцыі. Прыём жанчын у міліцыю быў дазволены з 1921 года. У тэлеграме намесніка начальніка губернскай міліцыі адзначалася: «Дзавялю прыём на службу ў міліцыю жанчын у якасці міліцыянерак для выкарыстання пры ператрусах жанчын, якіх затрымліваюць міліцыяны, і барацьбе з прастытуцыяй, ахове дзіцячых прытулкаў, месцаў заключэнняў, а таксама прыцягваючы да культурнай працы ў пастаюнах аматарскіх спектакляў».

Тым часам, пераходзячы ад аднаго экспаната да іншага, закранаючы розныя тэмы, мы аглядзілі толькі выставачныя залы першага паверха. Трапіць на экскурсію ў музей бясплатна можа любы ахвотны. Як расказала Віялета Салодка, да наступнага года тут павінны з'явіцца аўдыягіды на чатырох замежных мовах: англійскай, нямецкай, французскай і кітайскай — зараз праводзіцца вялікая падрыхтоўчая праца. Вопыт Чэмпіянату свету па хакеі 2014 паказаў, што турысты ахвотна гатовыя пазнаваць нешта новае пра незнаёмую для большасці сферу. Да таго ж музей уключаны ў карту гасця, так што без увагі ў перыяд правядзення Еўрапейскіх гульняў ён дакладна не застаецца. Але дырэктар музея акцэнтуе ўвагу на тым, што хочацца, каб аб'ект быў цікавы не толькі прыездным, але і самім беларусам, каб мы нарэшце навучыліся шанаваць тое, што ў нас ёсць.

Працяг агляду экспазіцыі шукайце ў наступных выпусках

Мы разам — Беларусь!

Краіна моцная рэгіёнамі: Мастоўскі раён

Даслоўна

Старшыня Мастоўскага райвыканкама Юры ВАЛЯВАТЫ нарадзіўся ў Хойніцкім раёне, але сёбе лічыць гродзенскім да мозгу касцей. Гэта і не дзіўна: ужо 24 гады яго жыццё непарыўна звязана з Гродзенскай вобласцю. Спачатку была вучоба ў Гродзенскім аграрным інстытуце, потым праца ў адной з найлепшых гаспадарак краіны — СВК «Свіслач», праз 12 гадоў Юры Мікалаевіч сышоў адтуль галоўным аграномам, далей — Ваўкавыск і, нарэшце, Масты, дзе ўжо 1,5 года ён узначальвае райвыканкам. Аб спецыфіцы працы ў Мастоўскім раёне мы і пагаварым.

— Галоўнымі паказчыкамі жыцця раёна прыняты лічыць вынікі года. Якім для Мастоўскага раёна быў 2017-ы?

— Год быў вельмі складаны. Усё ж такі Мастоўскі раён у першую чаргу заняты ў аграрным сектары, а надвор'е ўнесла свае істотныя карэкціроўкі. Як нам першапачаткова здавалася, негатывы, але ў канчатковым выніку мы выйшлі на прырост па АПК 111,4%, прычым з іх раслінаводства дало 130,4%. Нядрэныны зачын зроблены і на бягуцы год. З 3 вясковых дадаткова зааралі 14 тысяч гектараў пад зялёнае. Таксама аграры добра папрацавалі ў рамках правядзення асенне-палявых работ, і, калі надвор'е зноў не ўмяшаецца, гэта дасць сваё станоўчае вынік па ўборцы ўраджаю. Мы выдатна разумеем, што патэнцыял, які фарміруецца азімні збожжа-

«Больш за ўсё ўвагі трэба ўдзяляць людзям»

Чым жыве Мастоўскі раён

вымі, на 30% вышэйшы, чым патэнцыял, які фарміруецца яравымі.

У цэлым з 13 даведзеных эканамічных паказчыкаў атрымалася выканаць 9. Найважнейшым з іх я лічу прырост валавой прадукцыі, а таксама прыцягненне замежных інвестыцый. Мы спрабуем шукаць дэмакратычныя падыходы ў працы з арганізацыямі прыватнай формы ўласнасці, дзе вялікая доля замежнага капіталу. У гэтым плане хочацца адзначыць СТАА «БТКУСход», якое займаецца перапрацоўкай і экспартам драўняных шчапак, і СТАА «Байдзімэкс» — беларуска-французскае сумеснае прадпрыемства, якое вырабляе эксклюзіўную мэблю з масіва. Уся прадукцыя ідзе на экспарт, у асноўным у Францыю, адтуль — на іншыя краіны. Дарэчы, дзедзёна ліба па замежных інвестыцыях была каля 400 тысяч долараў, а атрымалася прыцягнуць 920 тысяч. У цэлым рост вытворчасці прамысловай прадукцыі за год склаў амаль 125%, адна з галоўных роляў у гэтым адыгрывае горадаўтваральнаму прадпрыемству «Мастоўдрэў».

— А калі казаць аб малым і сярэднім бізнэсе, ці мяняюцца ўмовы да лепшага?

— Думаю, істотныя карэкціроўкі ў гэтым плане ўнёс Дэкрэт № 7 «Аб развіцці прадпрымальніцтва». Зразумела, падыходы павінны быць ліберальнымі, мы над гэтым працуем. На працягу 2017 года на тэрыторыі раёна зарэгістраваны тры сялянска-фермерскія гаспадаркі: адна займаецца клубніцамі, другая — дурніцамі, трэцяя — садоўніцтвам. І справа зусім не ў нейкай асаблівай урадлівасці нашых зямель, пытанне ў жаданні працаваць.

— Якія задачы вы бачыце галоўнымі для сябе як кіраўніка?

— Я назаву тры асноўныя. Вельмі важны момант, на якім акцэнтна ўвагу Прэзідэнт краіны, — стварэнне

новых працоўных месцаў. У мінулым годзе ў нас іх было створана 84, у тым ліку 25 на новых прадпрыемствах. У цэснай сувязі з першым паказчыкам ідзе годны ўзровень сярэднямесячнай заробатнай платы. У людзей мусіць быць выбар згодна з іх магчымасцямі і кампетэнцыямі. Па выніках года сярэднямесячная зарплата на раёне склала 583 рублі, у той час як за снежань — 727 рублёў. Гэта паказвае, што рост ёсць, і нядрэныны. Плюс асабіста для сябе адной з найважнейшых задач я бачу забеспячэнне максімальнай валютнай выручкі для раёна, што, натуральна, адбываецца і на дабрабыце краіны ў цэлым. У Мастоўскім раёне, на мой погляд, у гэтым плане знойдзены баланс, зараз асноўны экспартаарыентаваны прадукт — гэта розныя віды драўняна-навалікістых пліт.

— Якім напрамкам вы плануеце ўдзяляць асабліваю ўвагу ў будучыні?

— Адказ на гэты пытанне вельмі просты: больш за ўсё ўвагі неабходна ўдзяляць людзям. Гэта самая вялікая каштоўнасць, што ў нас ёсць. Так што сацыяльная сфера заўсёды будзе прыярытэтай. Варта прызначыць, што на працягу апошніх пяці гадоў на тэрыторыі Мастоўскага раёна назіраецца сур'езная тэндэнцыя адтоку людзей. Адбываецца міграцыя ў самыя буйныя гарады Гродзенскай вобласці — Гродна, Ваўкавыск, Ліду — і ў сталіцу нашай радзімы.

Галоўная задача цяпер — паменшыць гэты адток. Існуе некалькі рычагоў, у тым ліку дабрабыт і ўзровень жыцця ў цэлым. Гэта непарыўна звязана са сферай медыцынскіх паслуг, над удасканаленнем якой зараз актыўна працуем, ужо вырашаны шэраг праблем. Пазалетаў зроблены рамонт інфекцыйнага аддзялення і жаночай кансультацыі бальніцы, у мінулым годзе прыступілі да рамонт-

ту паліклінікі. Прычым пад рамонтам маецца на ўвазе не проста афарбоўка сценаў, а стварэнне добрых умоў працы для медыцынскага персаналу, а таксама закупка новага сучаснага абсталявання. Удзяляецца ўвага і тэме забеспячэння жылём. Спадзяюся, у хуткім часе аб'явіцца дапамога нам набыць 30 кватэр у новым доме, якія будуць прапаноўвацца як арэнднае жыллё прадстаўнікам сацыяльнай сферы — у першую чаргу педагогам і медыцынскім работнікам, супрацоўнікам праваахоўных органаў.

— Як вы лічыце, што яшчэ трэба зрабіць, каб заахоўваць моладзь заставацца ў раёне?

— Вядома, вялікая ўвага павінна ўдзяляцца дзецям. У мінулым і па-мінулым годзе былі адрамантаваны па два харчаблокі ў школах, памянлі дах на трох дзіцячых садках, а ў дзвюх школах цалкам замянілі вокны. На гэты год таксама запланавааны рамонт харчаблока ў школе № 2 у саміх Мастах. Якасць школьнага і медыцынскага харчавання — адна з найважнейшых тэм.

Акрамя таго, пільную ўвагу плануецца ўдзяляць дзейнасці дамоў культуры, я лічу, што трэба мяняць падыходы ў працы. Яшчэ адно вельмі сур'езнае пытанне, якое трэба вырашыць у найбліжэйшы час, — рамонт басейна, які быў закрыты яшчэ ў 2014 годзе.

Калі казаць пра жыллё, то, на шчасце, у гэтай сферы сур'езных праблем няма. У мінулым годзе быў здадзены 72-кватэрны дом, так што пакуль неабходнасць у новым будаўніцтве адсутнічае. Такім чынам, стварэнне ўмоў для людзей, у адказ мы атрымліваем добрасумленную працу, актыўную грамадзянскую пазіцыю ў выніку дасягання высокіх эканамічных паказчыкаў.

Дар'я КАСКО

Юры ВАЛЯВАТЫ:

Чалавек працы

«Я проста люблю сваю справу»

У юнацтве Іван МАКАВЕЦ і ўявіў сабе не мог, што ўсё сваё жыццё прысвечыць сельскай гаспадарцы. Праўда, адвучыўся ў профільным тэхнікуме, але служба ў арміі памянала ўсе планы. Аднак адслужыўшы, ён быў адпраўлены па рэзерваванні загадчыкам МТФ «Сухінічы», дзе на гэтай пасадзе і затрымаўся ўжо больш чым на 35 гадоў.

15 чэрвеня 1982 года. Свой першы працоўны дзень Іван Міхайлавіч памятае як цяпер. Тады, як ён сам прызнаецца, ферма мела смешныя пацерашныя мерка паказчыкі — па 3,5 тысячы літраў малака з каровы ў год. Цяпер гэтыя лічбы выраслі больш чым у два разы. Так, за мінулы год надой склаў у сярэднім 7547 літраў на карову, а гэта каля 24—25 літраў у суткі.

— Малочная справа — напэўна, самая складаная ва ўсёй жывёлагадоўлі. Дробныя недахопы прыводзяць да сур'езных наступстваў. Каб з'явіўся стабільны вынік, трэба аддаваць працаваць гадамі, нават дзясяткамі гадоў, — адзначае Іван Міхайлавіч.

На іх ферме з гэтым усё ў парадку. Калектыў зладжаны: заатэхнік-селекцыянер на адным месцы ўжо больш за 27 гадоў, аператары машынага даення — у сярэднім 17—18, найменшы стаж працы — шэсць гадоў. Восем гадоў таму маладым спецыялістам прыйшла на ферму ветэрынарны ўрач, якая да цяперашняга часу стала ўжо дасведчаным прафесіяналам. Прыцягвае работнікаў стабільная аплата працы і добры сацпакет, перадавікі заўсёды атрымліваюць матэрыяльнае ўзнагароджанне.

Малочна-татарная ферма «Сухінічы» адносіцца да сярэдняй па колькасці буйной рагатай жывёлы — тут утрымліваецца 880 галоў. Пры гэтым ёсць вытворчыя

магутнасці для павелічэння статка, над гэтым зараз працуюць. Таксама ў хуткім часе ферму збіраюцца мадэрнізаваць.

Кіраўніцтва гаспадаркі адзначае, што Іван Макавец у сваёй прафесіі адзін з найлепшых. Ён узнагароджаны Ганаровай граматай Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў. Яго паважаюць работнікі, сам ён вельмі

Загадчык фермы Іван МАКАВЕЦ.

адказна ставіцца да сваіх абавязкаў, укладвае ў працу душу. І а 5-й раніцы, і аб 11-й вечара ў выпадку неабходнасці яго можна знайсці на месцы. Ён пад кантролем загадчыка павінны праходзіць усе працэсы, пачынаючы ад кармлення жывёлы, заканчваючы прыёмкай малака. Сам Іван Макавец на пахвалы толькі адмахваецца і сціпла прыкмякае: «Я проста люблю сваю справу...»

Клопат пра кожнага

СВЕЧАЧНАЯ МАЙСТЭРНЯ, МУЛЬТЫФУНКЦЫЯНАЛЬНАЯ БІБЛІЯТЭКА І БІЗНЕС-КАМПАНІЯ ДЛЯ ШКОЛЬНІКАЎ

Як на Мастоўшчыне ўдасканальваюць сацыяльную сферу

Перамогі ў алімпіядах, міжнародных конкурсах, спартыўных спаборніцтвах — колькасць таленавітай моладзі ў Мастоўскім раёне прыемна здзіўляе. Але для таго, каб здольнасці выявіліся, павінны быць створаныя спрыяльныя ўмовы. Пра тое, як над гэтым працуюць, расказала намесніца старшыні Мастоўскага райвыканкама, якая кuryруе пытанні развіцця сацыяльнай сферы, Марына ДАВЫДЗІК.

Так, напрыклад, летас у дзвюх школах пачалі работу бізнес-кампаніі, дзе юных прадпрымальнікаў вучаць разумна абыходзіцца з грашыма. Дарэчы, адна з бізнес-кампаній пачала сваю работу ў экалагічна-біялагічных цэнтры, які ўжо вядомы на ўсю краіну: фларысты-пачаткоўцы нярэдка бяруць прызавыя месцы на рэспубліканскіх конкурсах. Не адстаюць ад сваіх вучняў і педагогі. Так педагог дадатковай адукацыі Наталля Бортнік у конкурсе фларыстаў «Купальская ночка» заваявала дыплом трэцяга ступені. А ў міжнародным конкурсе прафесійнага майстэрства спецыялістаў дашкольных адукацыйных устаноў краін СНД узяла дыплом другой ступені Юлія Біч. Гэта толькі невялікая частка ўзнагарод, заваяваных педагогамі, але яны самі сыходзяцца ў меркаванні, што няма нічога больш каштоўнага, чым поспех іх вучняў. Дарэчы, практычна на 65% школьнікаў задзейнічаны

заваяная дзіцяча-юнацкая школа алімпійскага рэзерву», дзяржаўная ўстанова «Гродзенскі абласны цэнтр алімпійскага рэзерву па вяслярных відах спорту», у школах два спартыўныя класы, у планах пашырыць іх колькасць. Асабліва добра зарэкамендавалі сябе юныя спартсмены Мастоўшчыны ў вяславанні, баскетболе, валеболе і лёгкай атлетыцы. 13 хлопчыкаў і дзяўчынак удзельнічалі ў рэспубліканскай спартакіядзе школьнікаў, адкуль прывезлі 13 медалёў.

Працягваюць сябе і дарослыя. Народны тэатральны калектыў раз у год рыхтуе вялікую прэм'еру, на якую імкнуча трапіць усе мастаўчане. Дарэчы, менавіта ў гэтым раёне Эліза Ажэшка пісала свой раман «Над Нёманам», таму ў культурным жыцці раёна згаданай тэме ўдзяляецца асабліва ўвага.

Не застаюцца незаўважанымі і сацыяльна неабароненыя катэгорыі жыхароў. Вялікай падмогай для іх стала адкрыццё аддзяленняў дзённага знаходжання для інвалідаў і пажылых грамадзян. Для інвалідаў таксама адкрыта рэабілітацыйная працоўная майстэрня «Свечачны двор». З сакавіка 2017 года ўмелыя атрымалі магчымасць прадаваць свае вырабы на кірмашах і тым самым зарабляць грошы. Цяпер пільная ўвага ўдзяляецца стварэнню ў раёне паўнацарскага безбар'ернага асяроддзя

Дар'я КАСКО

БЕЗБАР'ЕРНАЕ АСЯРОДДЗЕ, ВІДЗАКАНСУЛЬТАЦЫІ І НЕЗВЫЧАЙНЫ ТРЭНАЖОР

У Мастоўскім раёне працягваецца аднаўленне бальнічна-паліклінічнага комплексу

Мастоўская цэнтральная райбальніца пабудавана ў 1960 годзе. У 1985 годзе ўведзены паліклінічны корпус. Паступова ішло будаўніцтва новых аддзяленняў. Некалькі гадоў назад райбальніца пачала набываць новы воблік.

ЭЛЕКТРАПАД'ЁМНІК У ДАПАМОГУ

За гэты час зроблена многае. Галоўны ўрач Валерый ЛІС пералічвае асноўныя аб'екты, куды накіроўваліся сродкі на рамонт. Па-першае, адрамантавана інфекцыйнае аддзяленне, жаночая кансультацыя. Часткова праведзены рамонт паліклінікі. Палепшыліся ўмовы работы медыкаў, для іх абсталяваны ўтульныя, сучасныя кабінеты, пакой адпачынку.

Сёлета рамонт паліклінікі будзе працягнуты. На гэтыя работы з абласнога бюджэту павінна паступіць 300 тысяч рублёў. Зараз складаецца праектна-каштатарная дакументацыя на рамонт астатняй часткі паліклінікі.

Асабліва ўвага ўдзяляецца пацыентам з абмежаванымі магчымасцямі. Паўсюдна аднавілі пандусы, а калія лабараторнага корпуса дабудавалі новы. Тут жа ўсталяваны электрычны пад'ёмнік, з дапамогай якога інвалід-калясачнік можа падняцца на паранет і выклікаць званком рэгістратара, які будзе суправаджаць яго з калыскай.

ЧАКАЮЦЬ ТРАНСПАРТ І СПЕЦЫЯЛІСТАЎ

Паліклініку разлічана на 275 наведванняў у змену. Асноўная нагрузка прыпадае на першую палову дня. Многія пацыенты імкнуча дабрацца зранку, каб паспець вярнуцца ў свае вёскі. Работа транспарту не заўсёды адпавядае жаданням жыхароў навакольных населеных пунктаў. Таму многія спадзяюцца на прыезд брыгады хуткай дапамогі.

— Выезды адбываюцца круглы суткі, паступова мяняем аўтамабільны парк, — каментуе сітуацыю галоўны ўрач Валерый Ліс.

Урач-тэрапеўт Таццяна Александровіч зазначае, што нагрузка ўзрастае ў перыяд сезонных вірусных і рэспіраторных захворванняў, а таксама падчас прафілактычных аглядаў работнікаў сельскіх гаспадарак ці іншых устаноў. Таццяна расказала, што ў змену прымае звыш 30 чалавек. Каб змяніць рост колькасці выпадкаў вострых рэспіраторных інфекцый, 40% насельніцтва прышчэплена супраць грыпу. Спраўдзіцца з нагрузкай і дапамагчы з пастаноўкай дыягназу маладым урачам дапамагаюць больш вопытныя калегі. Тут працуе сістэма настаўніцтва. У калектыве амаль трэцяя частка медыцынскага персаналу мае доволі значны працоўны стаж. У мінулым

годзе на работу прыбылі 12 урачоў і 18 работнікаў сярэдняга медперсаналу, многія з іх — урадзжэнцы Мастоўскага раёна. У жніўні павінен прыбыць урач-рэўматолаг, гэтага спецыяліста тут даўно чакаюць.

ТРЭНАЖОР ДЛЯ СТУПНІ

Для рэабілітацыі пацыентаў у паліклініцы дзейнічае кабінет лячэбнай фізкультуры. Асабліва прыстасаваны зроблены для рэабілітацыі хворых пасля пераламаў, вывіхаў, траўмаў, іншых захворванняў, пры якіх адбываюцца парушэнні функцый руху.

Урач ЛФК Вікторыя Мазан паказала апарат для аднаўлення функцый суставаў, на якім можна выконваць пасіўныя і актыўныя рухі. Спецыяльныя трэнажоры прызначаны для ступні і галёнкі. Па словах Вікторыі, лячэбная фізкультура запатрабавана. У хуткім часе тут плануецца наладзіць відэакансультацыі з абласнымі ўстановамі аховы здароўя.

Маргарыта УШКЕВІЧ.

Не толькі пра вучобу

Знаёмства з яцвягамі і Бонай Сфорца

Чым вядома самая вялікая школа Мастоўскага раёна

Візітная картка Лунненскай сярэдняй школы імя Героя Савецкага Саюза Івана Шарамета без перабольшання можна назваць музейнай баявой славы. У 2015 годзе ён заняў другое месца ў рэспубліканскім конкурсе музеяў устаноў адукацыі, а зусім нядаўна адзначыў свой шасцідзясяцігадовы юбілей. Часта наведваюць яго госці з іншых краін: ЗША, Нарвегіі, Славакіі, Ізраіля, таму і надпісы тут на дзвюх мовах — беларускай і англійскай. Гасцям цікава, бо ў правядзенні экскурсіі ёсць свая адметнасць...

Дырэктар школы Віктар ЧЭРНІК у музеі з вучнямі.

(Працяг тэмы на 10-й стар.)

НОВЫ КУРС МАСТОЎСКАГА ФЛАГМАНА

ААТ «Мастоўдрэў» адзначыла 90-гадовы юбілей

ГІСТАРЫЧНАЯ ДАВЕДКА

Завод у 1927 годзе заснавалі браты Канапацкія. Тады экспарт лесу ў Заходняй Беларусі быў забаронены, і браты наладзілі выпуск фанеры для продажу за мяжу. З цягам часу яны дасягнулі значных поспехаў — фанера мела шырокі попыт у свеце. Былі заказы ад ваеннага ведамства Польшчы — для вырабу вагонаў, самалётаў. Але крызіс 30-х гадоў адбіў і на рабоце фанернага завода, а падчас Другой сусветнай вайны ён быў амаль поўнасьцю разбураны і ўзнавіў сваю дзейнасць толькі ў пачатку 50-х.

Дарчы, на тэрыторыі завода захаваўся цагляны двухпавярховы будынак дома аднаго з братоў Канапацкіх. Зараз у будынку радыём гняздзе размясцілася гасцініца завода, а некалі тут была яшчэ і кантора сплаву, таму што лес тады спляўляўся на Нёмане.

ХТО КІРУЕ КАРАБЛЁМ

Больш за 11 гадоў прадпрыемства ўзначальвае Сяргей АСОСАЎ, карэнны мастаўчанін, які прайшоў шлях ад начальніка транспартнага цэха да генеральнага дырэктара. Менавіта з яго прыходам на пасаду кіраўніка завод пачынае аднаўляцца і выходзіць з крызісу. Гэты пад'ём быў важны не толькі для самога прадпрыемства, але і для ўсяго раёна і нават вобласці: 80% таварнай прадукцыі раёна выпускае менавіта ААТ «Мастоўдрэў».

Сяргей АСОСАЎ, генеральны дырэктар.

Па словах Сяргея Барысавіча, да 2007 года завод амаль што прыйшоў у заняпад і не вытрымліваў ніякай канкурэнцыі. Такая сітуацыя складалася і на з'яву іншых дрэваперапрацоўчых прадпрыемстваў краіны. Было зразумела, што без падтрымкі дзяржавы галіна не зможа развівацца. У гэты час Прэзідэнтам былі прыняты кардынальныя рашэнні — мадэрнізаваць вытворчасць і заняцца ўласнай перапрацоўкай драўніны.

— Лясная сыравіна — галоўнае багацце нашай краіны, і проста гандляваць ёю — можна сказаць, злачынства, — адзначае Сяргей Асосяў.

Значныя даты ў «біяграфіі» мастоўскага прадпрыемства

- 1927 год** — заснаванне братамі Канапацкімі фанернага завода.
- 1945—1953 гады** — узнаўленне і рэканструкцыя пасля Вялікай Айчыннай вайны.
- 1958 год** — пераўтварэнне прадпрыемства ў Мастоўскі фанерна-дрэваапрацоўчы камбінат.
- 1971—1972 гады** — пераўтварэнне камбіната ў вытворчае аб'яднанне «Мастоўдрэў», далучэнне мэблевых фабрык і адкрыццё цэха па вытворчасці ДСП.
- 1972 год** — будаўніцтва падвяснога пешаходнага моста цераз Нёман.
- 1977 год** — рэканструкцыя Мастоўскай мэблевай фабрыкі.
- 1994 год** — стварэнне акцыянернага таварыства «Мастоўдрэў».
- 2007—2015 гады** — мадэрнізацыя прадпрыемства, асваенне вытворчасці ламаванай фанеры, пліт МДФ/ХДФ і ламінату.

— Таму быў прыняты ўказ, згодна з якім вядомыя прадпрыемствы галіны атрымалі крэдыты пад гарантыю дзяржавы для пераабсталявання вытворчасці. Праўда, для гэтага спатрэбілася змяніць форму ўласнасці прадпрыемства — большая палова акцый павінна была належаць дзяржаве. І такая стратэгія сябе апраўдала, бо гаворка ішла аб тым, каб засвоіць выпуск імпартазамышальнай прадукцыі і самім экспартаваць тавар.

З гэтага часу завод з амаль што стагадовай гісторыяй уступіў у новую эру. Мадэрнізацыя ахапіла ўсю вытворчасць. Работы вяліся ў два этапы. Перш за ўсё было вырашана правесці рэканструкцыю фанернай вытворчасці. Старыя цэхі пайшлі пад знос, а на іх месцы будаваліся новыя, сучасныя корпусы.

— Але нават у такіх экстрэмальных умовах мы не спынялі работу, — удакладняе Сяргей Барысавіч, — людзі працавалі пад адкрытым небам, але ішлі да сваёй мэты. Мы сталіся рабіць рэканструкцыю як мага хутчэй, бо гэта была наша асноўная вытворчасць. Менавіта з гэтага цэха пачалася і гісторыя прадпрыемства 90 гадоў таму.

МОСТ ВЯДЗЕ НА «МАСТОЎДРЭЎ»

Нёман ствараў для прадпрыемства і пэўныя перашкоды. Работнікам, якія жылі ў левабярэжнай частцы горада, прыходзілася дабрацца на працу на пароме альбо на лодках, а зімой — па лёдзе. Гэта было небяспечна. Таму кіраўніцтвам завода ў канцы 60-х гадоў было прынята рашэнне працягнуць падвясны пешаходны мост, які б злучаў два нёманскія берагі. І вось літаральна праз некалькі месяцаў інжынеры завода спраектавалі яго і адправілі на ўзгадненне. Гэта быў складаны перыяд, бо напачатку мясцовыя ўлады не верылі, што ў гэтай справе можна абыйсціся без сталічных спецыялістаў. Але згода з Мінска была атрымана, суды пачала прыбываць тэхніка. Вырашылі маніраваць зімой, калі на Нёмане будзе лёд. Зіма

ў 1971 годзе выдалася цёплая, прыйшлося чакаць наступнага года, каб вывесці на лёд тэхніку. Праз год, вясной, адбылося адкрыццё незвычайнага моста, які і зараз, — праз 45 гадоў, з'яўляецца самым доўгім у Беларусі пешаходным падвясным мостам.

Трэба сказаць, што яго будаўніцтва прайшло ў перыяд росквіту прадпрыемства. А самым галоўным прадуктам у той час была фанера. Ад гэтай вытворчасці і пачалася некалі слава мастоўскіх дрэваперапрацоўшчыкаў.

У ШЫРОКІМ ФАРМАЦЕ

Фанеры цэх першым стаў на шлях мадэрнізацыі. Рэканструкцыя вялася пяць гадоў, і ў 2013 годзе быў запушчаны, па сутнасці, новы фанерны завод. Яго магутнасці выраслі, і гэта стала самай высокай аддачай сярод шасці заводаў, якім была аказана дзяржаўная падтрымка.

Замест састарэлага абсталявання на прадпрыемстве «Мастоўдрэў» устаноўлена адзіная ў Беларусі лінія

Анатоль МАХНАЧ, намеснік генеральнага дырэктара па вытворчасці.

кольцаў і адпаведная шчыльнасць драўніны. Каб надаць сыравіне пластыватнасць і неабходную вільготнасць, яе змяшчаюць у праварачны басейн з тэмпературай вады 40 градусаў — менавіта такі рэжым дае найлепшы вынік на выхадзе. Драўніна парываецца суткі, пасля чаго становіцца эластычнай, а шпона з яе не дэфармуецца і захоўвае трываласць.

Працэс атрымання шпона нечым нагадвае зрэзванне яблычнай скуркі. Такія ж тонкія атрымліваюцца лісты. Затым яны склейваюцца прасам пад уздзеяннем высокай тэмпературы. Далейшая апрацоўка залежыць ад маркі прадукцыі. Гэта можа быць проста ФК — фанера вадастойкая, ФСФ — фанера буйнафарматная павышанай вадастойкасці і ФОФ — фанера буйнафарматная ламаваная. Прадукцыя шырока выкарыстоўваецца ў мэблевай вытворчасці, будаўнічых і рамонтных работах, судна- і ваганабудаванні, у вытворчасці экалагічнай тары, для абліцоўкі дамоў і г. д.

ЗАМЕСТ ДСП — МДФ

На пачатку тысячагоддзя паўстала праблема ўдасканалення вытворчасці ДСП. Іх вытворчасць з-за старога абсталявання мела высокі сабекошт і аказалася незапатрабаванай. Таму было вырашана цэх дэмантаваць, а на месцы старых корпусоў пабудавач новыя, пры гэтым перайсці на выпуск МДФ — драўнінавалякністых пліт сярэдняй шчыльнасці і ХДФ — высокашчыльных драўнінавых пліт. Вытворчасць ДСП і МДФ хоць і падобная, але мае істотную розніцу. Па-першае, сама валакно ў новых плітах значна драбнейшае, па-другое — намнога больш трывалае і экалагічнае.

У той час вытворчасць МДФ пачала распаўсюджвацца ў свеце, і трэба было не спазніцца. У 2015 годзе лініі па выпуску новых пліт уступілі ў дзеянне. Праз два гады новы завод поўнасьцю загрузіў магутнасці і зараз працуе па рэальных кантрактах. У сваю чаргу, «Мастоўдрэў» эфектыўна выкарыстоўвае каштоўную сыравіну.

— Стаяла задача выкарыстаць дробнатарнавы лес, драўніну, якая падала і гніла, можна перапрацаваць у лісты і пліты, — растлумачыў Сяргей Асосяў. — Для гэтага патрэбны новыя, сучасныя тэхналогіі. Мы будаваліся, калі на рынку драўніны было адносна ціха. Зараз мы маем найноўшае абсталяванне, якое зольнае канкуруе з свеце. Дзякуючы мадэрнізацыі аб'ёмы вытворчасці павялічыліся ў тры разы. Гэта, у сваю чаргу, дазваляе ўдасканальваць умовы працы і павышаць зарплату работнікам. Зараз яна складае ў сярэднім 900 рублёў у месяц.

У 40 ГРАДУСАЎ НА СУТКІ

Для вытворчасці фанеры патрэбны лісцевыя пароды дрэў, часцей выкарыстоўваецца бяроза. У яе адносна нямнога сучкоў, асаблівы склад гадавых

Аператарская асноўнай лініі.

Уладзімір АЛЯХОВІЧ, вінцельны гідраўлічнага прэса.

ДВАНАЦЦАЦЬ АДЦЕННЯЎ ПАДЛОГІ

З 2014 года на прадпрыемстве пачалі выпуск ламінату. Магутнасць лініі складае 4,5 млн квадратных метраў у год. Такім чынам, на заводзе выпускаюць не толькі асобныя кампаненты, але і гатовы прадукт. Мастоўскі ламінат мае 12 адценняў і не саступае па якасці вядучым замежным вытворцам. Ламаваная панэль робяцца на новым нямецкім і італьянскім абсталяванні і адпавядаюць міжнародным нормам. Але зараз гэта поўнасьцю айчыны прадукт, які прыносіць у краіну валюту.

— Экспарт — гэта наша значнае дасягненне, — адзначае Сяргей Барысавіч. — З пачатку года атрымалі 9 млн рублёў прыбытку. Праз год у нас з'явіцца чысты прыбытак, зараз гэтыя сродкі ідуць на пагашэнне крэдыту. Але не толькі. Частку сродкаў інвестуем у вытворчасць, працягваем мадэрнізацыю. Напрыклад, у хуткім часе завод правядзе рэканструкцыю лесаніжнага дрэваперапрацоўчага цэха. Будуецца новы корпус.

Зараз магутнасці прадпрыемства поўнасьцю задзейнічаны. І сапраўды, аб'ёмы ўраджаюць. Толькі сыравіны на завод прыбывае штодзень да 40 вагонаў. У суткі перапрацоўваецца 1,5 тыс. кубаметраў драўніны, якая ідзе на вытворчасць фанеры, пліт МДФ і ламінату.

КАБ ПАЗБАВІЦЦА ПЫЛУ

Вытворчасць, звязаная з перапрацоўкай драўніны, не абыходзіцца без такіх лабочных прадуктаў, як пыл. Асабліва гэта датычыцца завода па выпуску пліт. Тут пыл даволі складаны для ачысткі. Але на прадпрыемстве не сталі эканоміць на здароўі персаналу і ахове навакольнага асяроддзя. Пасля доўгіх пошукаў адпаведнага абсталя-

Павел ГАБРУСЕВІЧ, аператар на лініі ламавання фанеры.

Сэрца горада

Прадпрыемства «Мастоўдрэў» уключана ў турыстычны маршрут горада. Турыстычныя агенствы прапаноўваюць яго пад назвай «Сэрца горада». І гэтая назва цалкам адпавядае найбуйнейшаму камбінату рэгіёна. Ён знаходзіцца ў самым ценры горада, уздоўж завода праходзіць цэнтральная вуліца, а заводскія корпусы добра відаць з падвяснога моста. Калі ехаць па аўтамабільным мосце, позірку адкрываецца шыкоўная індустрыяльная панарама. Жыццё самога прадпрыемства непарыўна звязана з горадам. Тут працуе каля двух тысяч мясцовых жыхароў. Акрамя вытворчай дзейнасці, работнікаў аб'ядноўвае цікавы карпарацыйны адпачынак.

вання спынілі свой выбар на даволі дарагім, але найбольш эфектыўным электрастатычным фільтры Scheuch для сістэмы аспірацыйнай ачысткі адпрацоўных газаў. На ачыстку паветра ўкладзена 6 млн еўра, на ачыстку вады — 4 млн еўра.

БУДУЧЫНЯ — ЗА КЛАСТАРАМІ

У 2016 годзе Беларусь поўнасьцю адмовілася ад продажу за мяжу балансавай, а таксама іншай неапрацаванай драўніны. Пастаўляць на экспарт дазволена толькі прадукты дрэваапрацоўкі з высокай дабаўленай вартасцю. На прадпрыемстве «Мастоўдрэў» дзяржаўны інтарэс падтрымалі. Тут засвоены і мэблевы кірунак. У фанерным цэху вырабляюць каля 30 відаў крэслаў, сталы, а таксама асобныя дэталі для розных відаў мэблі.

Калі ён будзе працаваць, знойдуцца і тыя, хто зацікавіцца гэтай справай. А выйграюць усе, бо павялічыцца занятасць, загрузіцца пустыя плошчы і, нарэшце, пачнуць вяртацца майстры, якія з'ехалі за мяжу ў пошуках заробку.

— Навошта вазіць пліту ў Польшчу, напрыклад, а затым адтуль везці сюды дарагію мэблю? — задаецца пытаннем Сяргей Асосяў. — Тут гэта ўсё трэба развіваць, таму што гандляваць сыравінай — гэта марнапрацтва. А дзверы — ужо выраб, ламінац — таксама...

Калі кластар яшчэ ў праекце, то контуры мэблевай вытворчасці завода больш акрэсленыя. Гэта звязана яшчэ і з тым, што прадпрыемства працуе на мяжу сваіх магчымасцяў. І толькі новая вытворчасць дазволіць павялічыць патэнцыял і прыбытак прадпрыемства і ўсяго раёна.

Бірга сыравіны, куды прыходзіць увесь матэрыял, які потым адпраўляюць па цэхах.

ВЯСКОВАЯ РАМАНТЫКА: КРАМА «ЧАРАЎНІЦА» І КАФЭ «ПРАЛЕСКА»

Як развіваецца адна з найлепшых гаспадарак раёна

Закрытае акцыянернае таварыства ЗАТ «Гудзевічы» знаходзіцца на мяккіх трох раёнаў — Мастоўскага, Бераставіцкага і Ваўкавыскага. Акрамя асноўнага кірунку дзейнасці — сельскай гаспадаркі, тут робяць акцэнт на ўдасканаленне інфраструктуры, у прыватнасці гандлёвых пляцовак і устаноў грамадскага харчавання. Прычым, займаюцца гэтым настолькі паспяхова, што па пакупкі або на абеда суды заязджаюць і жыхары суседніх раёнаў.

Дырэктар Андрэй САНЬКО.

ВЫРАШАЛЬНАЕ КВАТЭРНАЕ ПЫТАННЕ

І замацавальнасць маладых спецыялістаў у ЗАТ «Гудзевічы» сапраўды велікі добры — самая высокая сярэдняя зарплата ў сельгаспрадпрыемства раёна. Акрамя запрашэння на «пяць працоўных семестраў», кожны год выпускнікі наведваюць гаспадарку, дзе падрабязна даведваюцца, як тут што ўладкавана. Зацікавіўшыся, некаторыя бяруць мэтавае накіраванне на вучобу. Так, напрыклад, зрабіў Вадзім Раманчук, які цяпер працуе кіраўніком участка. «Маладзё бачыць, што кіраўнік клапаціцца, адстойвае інтарэсы сваіх работнікаў, таму і прыходзіць сюды, а пасля застаецца».

Дарэчы, на практыку ў гаспадарку таксама бяруць усіх, многія потым вяртаюцца ўжо на працу. Наогул «Гудзевічы» можна назваць сапраўднай кузняй кадраў: набраўшыся ў гаспадарцы неабходнага вопыту на ўзроўні сярэдняга звяна, многія ідуць на вышэйшай пасады. Усяго зараз тут працуе 66 чалавек ва ўзросце да 31 года, 14 з іх — маладыя спецыялісты.

Марына Лука пасля размеркавання прыйшла на МТК «Поплава» ветурачом, адпрацавала на гэтай пасадзе больш за пяць гадоў і аб вяртанні ў горад нават не думае. У сямі Валашчых яшчэ больш незвычайная гісторыя. Пара пераехала ў Мастоўскі раён з Гродна: мужа накіравалі па размеркаванні ўрачом на фельчарска-акушэрска пункт, а маладая жонка таксама ўзяла накіраванне суды і ўладкавалася на работу эканамістам у ЗАТ «Гудзевічы». Пара прызнаецца, што ўмовы жыцця іх цалкам задавальняюць, таму мяняць месца жыхарства яны не збіраюцца.

Гэта не дзіўна, бо цяжка ўявіць, каб у буйным горадзе малады спецыяліст ужо менш чым праз год пасля ўладкавання на работу мог бы займець уласнае жыллё. А ў «Гудзевічах» гэта цалкам магчыма! Напрыклад, гэты Новы год ужо ў сваёй кватэры сустралі маладыя сем'я кіроўцаў Аляксандра Карпюка і Яўгена Прудзілі. Жыллё службовае, але пасля пяці гадоў працы ў гаспадарцы можна напісаць заяву на яго выкуп. Летась ярыз здалі ў эксплуатацыю чатырохкватэрны дом, у якім таксама бясплатна атрымалі жыллё механізатар, работнік жывёлагадоўчага комплексу і кіроўца, які стаялі на чарзе. На самай справе, будаўніцтва дома ў вёсцы абыходзіцца не нашмат танней, чым у горадзе. Але гаспадарка ідзе на гэты выдаткі свядома, разумеючы, што жыллёвае пытанне — адно з ключавых для кожнага. Пры гэтым, нікога не прымушаюць у абавязковым парадку выкупляць жыллё, многія жывуць у ім як у службовым дзясятках гадоў.

Вылучаюцца працавітасцю і адказнасцю не толькі маладыя спецыялісты, але і старэйшыя. Так, Іосіф Седзянеўскі спраўляецца з працай токара адразу ў дзвюх майстэрнях: працуе ў Радзевічах і дапамагае ў Гудзевічах. Дарэчы, у Радзевічах кіруе майстэрняй таксама спецыяліст з вялікім вопытам, — Мікалай Дзямбіцкі працуе ў гаспадарцы з 1975 года. Мужчына ўжо дасягнуў пенсійнага ўзросту, але прафесійныя навыкі не толькі не страціў, але значна прымножыў. На пытанне «Ці любіце вы сваю работу?» Мікалай Аляксеевіч з усмешкай адказвае: «А як жа можна прапрацаваць больш за 40 гадоў на адным месцы без той самай любові?»

Надаўна ў майстэрні правялі маштабны рамонт: для 25 работнікаў стварылі ўсе неабходныя ўмовы. І ў кабінце кіраўніка, і ў пакоі прыёму ежы, і ў душавых пануе ідэ-

льная чысціня. Работнікі самі з радасцю яе падтрымліваюць — не хочучь страціць адчуванне камфорту.

Зараз механізатары і вадзіцелі рыхтуюцца да вясновай кампаніі, правяраюць і рамантуюць тэхніку — у кожнага ёсць паведчанне слесара-рамонтніка. Калі ў гаспадарку паступае новая тэхніка, праходзяць курсы па яе эксплуатацыі ў навучальным камбінаце ў Мастоў.

Усяго ў гаспадарцы тры майстэрні, у Радзевічах хоць і не самая вялікая, але работнікам ёсць чым пахваліцца. Менавіта за гэтай майстэрняй, напрыклад, замацаваны механізатар Іван Валюшка, які два гады запар спачатку становіўся першым тысячнікам у гаспадарцы, а потым намалочваў больш за дзве тысячы тон збожжа.

ШКОЛЬНІКАМ — ПРЭМІІ, УСІМ — БЯСПЛАТНАЯ ЛАЗНЯ

Як расказала галоўны эканаміст ЗАТ «Гудзевічы» Марыя ПАЛУБЯТКА, малако пастаўляюць на ААТ «Беллакт», мяса — на ААТ «Ваўкавыскі мясакамбінат», цукровыя буракі перапрацоўваюць на ААТ «Скідзельскі цукровы камбінат», зерне паступае ў ААТ «Скідзельаграпрадукт». Летась у гаспадарцы з'явіўся свой цэх па перапрацоўцы ра-

Крама прапануе пакупнікам поўны асартымент харчовых тавараў акрамя ўласнай прадукцыі. Прадавец Наталія ЦЫНКУС.

савага алею, таму што вытворчасць рапсу дасягнула 1900 тон. Нягледзячы на выдаткі на будаўніцтва, аказалася, што вырабляць алеі самастойна значна танней, чым закупляць. Дарэчы, ён дадаецца ў корм свінням, а макуха — буйной рагатай жывёле.

Патрабаванні да якасці сельгаспрадукцыі пастаянна растуць, таму ў гаспадарцы робяць усё магчымае, каб задавальняць заплыты спажываўца. Напрыклад, пры вытворчасці малака імкнучыся да таго, каб пераважаў гатунак экстра. Адзінага рэцэпта, што можна развівацца за кошт паліпашэння толькі якасных ці толькі колькасных паказчыкаў няма. Усё павінна мяняцца ў гарманічнай сукупнасці.

У «Гудзевічах», вядома, увага акцэнтавана на клопце пра людзей, прычым гэта датычыцца не толькі работнікаў, але і ўсіх жыхароў населеных пунктаў, што размешчаны на тэрыторыі гаспадаркі. Усяго на гэтай плошчы знаходзіцца 21 населены пункт, у якіх пражывае больш за паўтары тысячы чалавек. Цэнтр гаспадаркі — аграгарадок Гудзевічы, дзе месціцца адміністрацыйны будынак сельгаспрадпрыемства, майстэрні,

ПАШЫРАЮЧЫ ДАЛЯГЛЯДЫ

За сваю шматгадовую гісторыю гаспадарка паспела перажыць мноства пераўтварэнняў, нават быў перыяд, калі яна з'яўлялася адной з самых буйных у раёне, далучыўшы меншыя калгасы. З 1951 года тэрыторыя, якая цяпер уваходзіць у склад «Гудзевічы», у розныя перыяды былі вядомыя пад назвамі калгасаў імя Куйбышава, «1-е Мая», «Іскра», «Карбышава» і імя Карбышава. Апошняя рэарганізацыя гаспадаркі адбылася ў 2003 годзе, калі калгас імя Карбышава быў пераўтвораны ў ЗАТ «Гудзевічы». Цяпер сельгаспрадпрыемства можна назваць сярэднім па памеры, але ніяк не па эфектыўнасці: тут прывыклі любяць задачы выконваць сумленна.

З 2011 года кіруе гаспадаркай Андрэй САНЬКО, які сярод сваіх галоўных задач бачыць не толькі павелічэнне эканамічных паказчыкаў, але і стварэнне годных умоў жыцця для ўсіх работнікаў. Акрамя загадання гаспадаркай Андрэй Антонавіч прадстаўляе Гудзевіцкі сельсавет у Мастоўскім раённым Саўеце дэпутатаў. Дарэчы, штат самога таварыства складаецца з 401 чалавека. Яны задзейнічаны ў абслугоўванні 7851 га сельгасугоддзяў, з якіх 5791 га — ралля, таксама ў гаспадарцы працуюць тры механічныя майстэрні, цэх па перапрацоўцы рапсавага алею, свінагадоўчы комплекс на 12 тысяч гадоў. Пагалоўе буйной рагатай жывёлы складае 5572 галавы, з іх 1805 — доіны статак, які размешчаны ў трох малочнатаварных фермах.

Акрамя таго, ёсць фермы па адкорме жывёлы і ўзнаўленні статак. На тэрыторыі гаспадаркі таксама маецца свая крама «Чараўніца» і кафэ-бар «Пралеска».

Па словах дырэктара, назваць нейкі адзін кірунак галоўным нельга. Важныя і вытворчасць збожжавых, і мяса-малочная галіна, і гандаль. Асабліва значэнне ён надаў пасля з'яўлення ў вёсцы свінакомплексу, пасля чаго ўзніклі пэўныя абмежаванні ў вядзенні прыватнай гаспадаркі. Таму паўстала задача забяспечыць усіх магчымаю набываць мясную прадукцыю. Крама была і раней — размяшчалася ў будынку трохпакаёвага дома, але яна перастала адпавядаць узроўню гаспадаркі, якая ўвесь час развіваецца, а значыць, і патрэбы людзей становяцца іншымі. Вядома, заўсёды можна сказаць, вось праблема, па пакупкі можна з'ездзіць у Мастоў ці ў Гродна, аднак гэта цягне за сабой дадатковыя транспартныя выдаткі. Таму, каб падтрымаць мясцовае насельніцтва, гаспадарка вырашыла адкрыць мадэрнізаваны магазазін, які пабудавалі практычна з нуля. Ён расчыніў свае дзверы летась. Тут можна знайсці як шырокі асартымент мяса, так і вялікі выбар іншых харчовых тавараў. Што датычыцца мяса, то вялікім попытам карыстаюцца выразкі і дамашнія каўбасы ўласнага прыгатавання. А ад выбару прысмакаў вочы разбягаюцца. Пра тавары першай неабходнасці і казаць няма чаго — тут можна знайсці усё. Магазін з прыгожай назвай «Чараўніца»

не саступае сталічным, размешчаным у спальных раёнах Нягледзячы на тое, што адкрыццё крамы — працэс досыць складаны, набраўшыся вопыту на першым аб'екце, гаспадарка гатова адкрыць другі, прычым не дзе-небудзь, а практычна ў цэнтры Мастоў. Будаўнічыя работы ўжо вядуцца, плануецца, што яны будуць завершаны да верасня. Да адкрыцця яшчэ далёка, а кандыдаты на атрыманне работы ў новай краме ўжо становяцца ў чаргу — у раёне добра вядома, як аб сваіх супрацоўніках клопаціцца ў ЗАТ «Гудзевічы».

Што датычыцца кафэ з не менш прыгожай назвай «Пралеска», то яно карыстаецца зойздроснай папулярнасцю. Адзначаць свае святы прыязджаюць жыхары трох раёнаў, таму, каб трапіць у «Пралеску» ўвечары ў выхадныя, трэба ўважліва сачыць за раскладам урачыстасцяў. У абедзённы ж час тут кормяць супрацоўнікаў гаспадаркі: у перыяд вяснова-восеньскай кампаніі, згодна з калдагаворам, усіх забяспечваюць бясплатным харчаваннем. Работнікам комплексу абеды рыхтуюць таксама тут, а потым адвозяць на месца працы. Кафэ адкрытага тыпу: паабедзе тут па цалкам прымальных цэнах можа любі ахвотны. І мяркуючы па тым, што ў гадзіну дня ў зале занятая большая частка столікаў, гэтай магчымаю ахвотна карыстаюцца, пакідаючы толькі станочныя водгукі і пра смак страў, і аб якасці абслугоўвання.

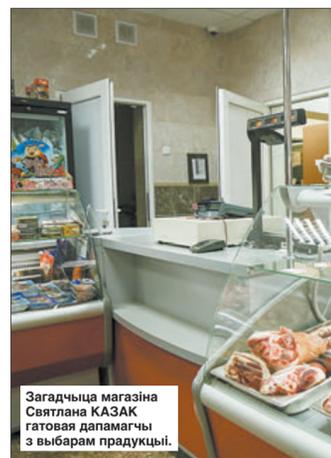
Ганна ЛІСОўСКАЯ загадчыца кафэ «Пралеска», якое вельмі папулярнае сярод мясцовага насельніцтва.

Крама прапануе пакупнікам поўны асартымент харчовых тавараў акрамя ўласнай прадукцыі. Прадавец Наталія ЦЫНКУС.

магазін, кафэ. Дарэчы, гаспадарка адзіная з навакольных пакінула на балансе грамадскую лазню. Яна працуе штодзень, прычым, цалкам бясплатна. Для лажылых людзей з аддаленых вёсак нават арганізаваны падвоз.

ЗАТ «Гудзевічы» аказвае дапамогу ўсім сацыяльным аб'ектам, якія знаходзяцца на тэрыторыі гаспадаркі. Гэтае правіла распаўсюджваецца, напрыклад, на Гудзевіцкі дзяржаўны літаратурна-краязнаўчы музей. Дарэчы, тут прадстаўлена ўнікальная калекцыя вырабаў у тэхніцы падвойнага ткацтва, якое ўнесена ў спіс гісторыка-культурнай нематэрыяльнай спадчыны Рэспублікі Беларусь. Тако ж стаўленне да ўстаноў клубнай сістэмы, школы, царквы. Навучэнцы старшых класаў, якія скончылі год з адзнакамі 8–10, атрымліваюць ад гаспадаркі прэмію ў памеры 2–4 базавых велічын. На выпускным вечары ўжо ўсім без выключэння адзначаюцца класнікам уручаючы суму ў 100 рублёў — так званыя «пад'ёмныя». Дырэктар ЗАТ «Гудзевічы», па меры магчымаю дапамагае школе вырашаць усе пытанні, якія ўзнікаюць. Дарэчы, для тых,

Загадчыца магазіна Святлана КАЗАК гатовая дапамагчы з выбарам прадукцыі.

што ходзіць у школу не ў Гудзевічах, а ў Лунне, арганізаваны падвоз.

1 верасня на лінейцы ў мясцовай школе заўсёды ўрачыста адзначаюцца тыя, хто прымаў удзел у «пятым працоўным семестры» ў гаспадарцы. Вучні старшых класаў пры жаданні могуць уладкавацца выконваць простыя работы на палях, зерняхоўчыцы, сушыльных комплексах. Галоўная мэта — зацікавіць маладое пакаленне ў сельскай гаспадарцы, каб пасля выпуску са школы хлопцы пайшлі вучыцца на аграрныя спецыяльнасці, пасля чаго б вярнуліся ў родную мясцовасць.

АД СТАСА МІХАЙЛАВА ДА ХАКЕЙНЫХ МАТЧАЎ

Што датычыцца заробатнай платы, то існуе адзіны прынцып: працавітасць заўсёды ўзнагароджваецца годна. Зарплата работчы, напрыклад, на энерганаасынанай тэхніцы і ў перыяд масавых палявых работ можа быць вышэйшая, чым у спецыялістаў. Галоўнае — матывацыя і старанне. У раёне ведаюць, што ў ЗАТ «Гудзевічы» нікога не

крыўдзяць з заробкам, таму дэфіцыту кадраў ніколі няма. Тут прывыклі працаваць на вынік. Па выніках 2017 года «Гудзевічы» былі адзначаны на раённых Дажынках дыпламам за першае месца ва ўборцы збожжавых. Акрамя гэтага, першае месца ў сваіх намінацыйных заняці 13 работнікаў, сярэд якіх галоўны аграном, галоўны інжынер, загадчык участка, камбайнер, кіроўца. У пачатку верасня ў гаспадарцы правялі свае ўласныя Дажыкі з насычанай канцэртнай праграмай, на якія былі запрошаны вядомыя беларускія артысты Саша Нэма і Алена Грышанава. Што ж, справядліва: хто добра працуе, той і адпачывае добра.

Нароўні з зойздросным сацыяльным пакетам ад самой гаспадаркі для ўсіх работнікаў, актыўна працягвае і прафсаюзная арганізацыя. Як расказаў намеснік дырэктара ЗАТ «Гудзевічы» Андрэй ПАЛОЙКА, дакладна распрацаваны ўмовы спабарніцтва. Найлепшыя работнікі атрымліваюць грошы ўзнагароду як найпрот ад гаспадаркі, так і ад прафсаюза. Навагодні падарункі — таксама ў падвойным памеры. Праф-

саюзы камітэт пакрывае 30 % выдаткаў на аздаўленчыя пучэўкі, незалежна ад выбару санаторыя і пакета адпачывання. Памятаючы ў ЗАТ «Гудзевічы» не толькі пра цяперашні калектыў, але і пра работнікаў мінулых гадоў, а таксама ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, пра людзей з абмежаванымі магчымаюцамі — усіх заўсёды вінуць са святамі, аказваюць належную дапамогу.

Не забывае прафсаюз і пра вольны час: у ліку апошніх пазедак наведванне гісторыка-культурнага комплексу «Лінія Сталіна», а таксама рэзідэнцыі Дзеда Мараза ў Белавежскай пушчы, дзе для дзяцей зладзілі яркае прадстаўленне. Бываюць работнікі і на канцэртах з ашчыняга — выступленне Ігара Нікалаева ў Шчучыне і Стаса Міхайлава ў Гродне, білетами заахвочваюцца найлепшыя работнікі. Што датычыцца захапленняў мужчын, то іх любімае баўленне часу — хакейныя матчы. Балеюць, вядома ж, за «Нёман» (Гродна), дарэчы, каманда зараз на лідзюроўчых пазіцыях у краіне. Работнікі прадпрыемства на свае вочы бачылі апошнія матчы з салігорскім «Шахцёрам», жлобінскім «Металургам», хакейнымі клубамі «Гомель» і «Юнацтва-Мінск».

Не застаецца ў баку і жансавет: нядаўна работніцы гаспадаркі ездзілі на спектакль у Гродзенскі абласны драматычны тэатр, спецыяльна для гэтага ім выдзелілі службовы транспарт. Дазволіць сабе такое насычанае культурнае жыццё работніцы гаспадаркі могуць з пазняй восені да ранняй вясны, пасля — зноў перыяд асабліва напружанай працы.

А вось пра спорт тут памятаюць круглы год. Каманда гаспадаркі традыцыйна займае першае месца на турніры ў раёне, а потым прадстаўляе яго на абласных спаборніцтвах. Летась сям'я Палавеняў, старэйшыя члены якой працуюць у ЗАТ «Гудзевічы», заняла першае месца ў вобласці на конкурсе «Уладар сяла», пасля чаго адраваляся на рэспубліканскі этап у Глыбокім. Наогул, здаецца, што гэта азначэнне падыходзіць для ўсіх работнікаў гаспадаркі ў цэлым, інакш як бы яны маглі жыць і працаваць так, як робяць гэта зараз.

УНП 500126053.

Механізатар Іван ВАЛЮШКА побач з тэхнікай, якую ён рыхтуе да пясёнаў.

Токар Іосіф СЕДЗЯНЕЎСКІ працуе на прадпрыемстве ўжо 48 гадоў. На фота побач з загадчыкам майстэрняў Мікалаем ДЗЭМБІЦКІМ.

Намеснік дырэктара па ідэалагічнай і інфармацыйнай рабоце Андрэй ПАЛОЙКА расказвае калектыву аб ахове працы.

ШТО ТОЎЦЬ БРЭНД «КРУХМАЛЫЧ»?

АД ПАНА ДА LARSSON

Адным з вядучых айчынных вытворцаў крухмалу ў Беларусі з'яўляецца ААТ «Рагозніцкі крухмальны завод». Крухмальны завод у вёсцы Рагозніца вядзе сваю гісторыю з 1905 года, ён быў пабудаваны мясцовым панам Мейштовічам. На заводзе выраблялі сыры крухмал, затым яго сталі сушыць. Звесткі аб заводзе адлюстраваны ў працяжнай пераацэнцы заводскіх і прамысловых прадпрыемстваў Ваўкавыскага павета ад 22 верасня 1912 года. Так што прадпрыемства мае больш чым стагадовую гісторыю.

У канцы мінулага дзесяцігоддзя на адкрытым участку вёскі Ляда пачалося ўзвядзенне новага, сучаснага завода. А ўжо ў 2011-м была ўведзена ў эксплуатацыю тэхналагічная лінія шведскай кампаніі Larsson вытворчасцю 4500 тон крухмалу ў сезон. Асноўным фактарам пры выбары тэхналогіі з'явіліся перадавыя сусветныя дасягненні і шматгадовая практыка ў гэтай галіне. У сувязі з тым са шматлікіх прапаноў тэхналогій і абсталявання выбар быў зроблены менавіта на карысць шведскай кампаніі. Яна

Каб даведацца аб гэтым, мы накіраваліся ў Мастоўскі раён, дзе знаходзіцца самы буйны ў краіне Рагозніцкі крухмальны завод па вытворчасці бульбянога крухмалу.

РАБОТА Ў РЕЖЫМЕ НОН-СТОП

Увесь працэс вытворчасці можна ўбачыць непасрэдна ў цэху, а можна і на пультах кіравання. Тут устаноўлена аўтаматычная сістэма, якая сочыць за работай кожнага вузла і агрэгата. **Інжынер Віталь ФІЛІПЧЫК** тлумачыць, што мы можам бачыць на чатырох асноўных маніторах.

— Відэаназіранне вядзецца па асноўных вузлах, — кажа ён. — Вось на гэтым, першым, бачым прыёмку бульбы і тое, як паступова заўпаўняецца бункер. Можам паназіраць за цэхам мыцця. Аўтаматыка паказвае, што абсталяванне працуе нармальна. Ніякіх збоў не відаць па ўсім ланцужку вытворчасці.

Бывае, што нажы тулцяца ці разам з бульбай камень трапляе. І калі тарка дрэнна працуе, крухмал можа трапіць у адходы.

Дырэктар Вячаслаў **БАРАНСКІ** ў аператарскай разам з апаратчыкам атрымання крухмалу Віктарам **СТАСЕВІЧАМ** і інжынерам па аўтаматызаваных сістэмах кіравання Віталем **ФІЛІПЧЫКАМ** правяраюць паказанні сістэмы.

Інжынер-механік Міхаіл **КАЛІНЕВІЧ** выдае дарожны ліст і інструкцыю перад пачаткам работ механізатара Івана **БОУКА**.

Спецыялісты па продажх **Вадзім РЭПЧЫЦ** і **Віктар ХЭЛСКІ**.

Мыйшчык бульбы **Васіль КУНЦЭВІЧ** на лініі мыцця.

ПРАДУКЦЫЯ

Пад брэндам «Крухмальч» завод штогод выпускае да 6 тыс. тон каштоўнага харчовага прадукту. Прадпрыемства прапаноўвае толькі высокакачэсную прадукцыю — крухмал бульбяны гатунку экстра і вышэйшага гатунку.

Акрамя крухмалу, на заводзе выпускаюць яшчэ некалькі відаў прадукцыі.

Мука экстраўзійная, вырабленая на ТУ ВУ 1900239501.891-2015, запакаваная ў поліпрапіленавыя мякі вагой 20 кг, прызначана для вырабу розных харчовых прадуктаў, а таксама пры вытворчасці камбікармоў і замашчэнні неразведзенага малака.

Крухмалы экстраўзійныя, вырабленыя на ТУ ВУ 190239501.762-2009, упакаваныя ў поліпрапіленавыя мякі вагой 20 кг, прызначаны для выкарыстання ў кансервавай, малочнай, кандытарскай, мясной, хлебапечкарнай і іншых галінах харчовай прамысловасці, а таксама для тэхнічных мэт.

Рэагент крухмалаўтрымальных мадыфікаваных для свідравання, выраблены згодна з ТУ ВУ 190239501.806-2012, запакаваны ў мякі вагой 20 кг і прызначаны для выкарыстання ў нафтавай і газавай галінах для стабілізацыі свідравальных рэчываў у якасці рэагенту для будаўніцтва свідравін, у кардонна-папяровай прамысловасці, для тэхнічных мэт, а таксама ў геалагаразведцы.

з'яўляецца прызнаным сусветным лідарам у вытворчасці абсталявання для перапрацоўкі бульбы на крухмал. Заводы фірмы Larsson дзейнічаюць у 60 краінах свету. На поставаўскай прасторы гэта першы такі завод.

Новая вытворчасць дазволіла павялічыць магутнасць на перапрацоўцы бульбы са 100 да 360 тон у суткі. Значна павялічылася якасць крухмалу, знізіліся затраты на яго вытворчасць.

БУЛЬБУ МЫЮЦЬ, МЫЮЦЬ...

З тэхналогіяй вытворчасці знаёміць галоўны інжынер завода **Генадзь ВАЛЧКЕВІЧ**.

— Калі тэатр пачынаецца з вешалкі, то завод — з кантрольна-прапусковага пункта, — кажа Генадзь Ігнатавіч і падрабязна расказвае пра весь працэс атрымання крухмалу. — Сыравіна, якая праходзіць праз КПП, накіроўваецца на ўзважванне і пробаадборнік. Лабаранты вызначаюць крухмальнасць бульбы, забруджанасць. Бульба ўзважваецца і адпраўляецца на разгрузку ў прыёмны бункер. Пасля барабана сухой ачысткі яна ідзе на склад часовага захоўвання, ёмістасць якога складае 1,5 тыс. тон.

Затым бульбу адпраўляюць на мыйку. Паралельна гэтаму вядзецца адбор кампаніі. Выкарыстоўваецца басейн зваротнага водазабеспячэння, што дазваляе эканоміць водныя рэсурсы.

Памытая бульба трапляе затым на драбненне. Гэту функцыю выконваюць магутныя таркі. Генадзь Валчэвіч адзначае важнасць гэтага працэсу, бо ад яго залежыць выхад крухмалу. Каша, якая атрымліваецца ў выніку драбнення, ідзе ў цэх гідрэацыйнай устаноўкі, дзе раздзяляецца на тры фракцыі — мязгу, клетачны сок і крухмальнае малачко. Мязга ідзе на корм буйной рагатай жывёлы, а таксама выкарыстоўваецца ў якасці ўгнаення на сельскагаспадарчых палетках. Клетачны сок з'яўляецца нерастарвальным кампанентам бульбы, ён утрымлівае высокі працэнт пажыўных рэчываў, такіх як азот, фосфар, калій і марганец, і выкарыстоўваецца ў якасці прыроднага ўгнаення на бульбяных палетках.

Укладчык-упакоўшчык **Аляксей САДΟΥСКІ**.

ПРЫМЯНЕННЕ КРУХМАЛУ

У галінах прамысловасці: харчовай, папяровай, хіміка-фармацэўтычнай, тэкстыльнай, будаўнічай, нафтаперапрацоўчай.

У вытворчасці: кісялёў, пудынгаў, соусаў, бісквітаў, цукерак і іншых вырабаў.

Прадпрыемства мае зарэгістраваны гандлёвы знак «Крухмальч». Тры гады таму на заводзе арганізавана вытворчасць фізічна мадыфікаваных экстраўзійных крухмалаў. Унікальнасць лініі заключаецца ў тым, што пры змяненні параметраў экструдэра можна атрымаць прадукт з рознымі фізіка-хімічнымі ўласцівасцямі. У Беларусі няма аналагаў такой вытворчасці.

Гэту сітуацыю папярэджае аўтаматыка. На графіку відаць, як расце ўзровень нагрузкі. Аператар ведае, што тады трэба спыніць работу таркі і запусціць рэзервовую. А на папярэдняй пачынаюць мяняць нажы. Гэта робіцца даволі хутка, і на вытворчым працэсе не адбываецца.

— Тут усё відаць, — расказвае Віталь Філіпчык, — таму можна хутка адраагавач на няштатныя сітуацыі.

ГАРАЧЫ СЕЗОН

У сезон са жніўня па студзень завод прымае па некалькі сотняў тон бульбы штодзень. А ў «лікавы» кастрычнік ад гаспадаркі і фермераў паступала пад тысяччу тон.

— Для гаспадарак і фермераў распрацаваны графікі прывозу, — расказвае дырэктар ААТ «Рагозніцкі крухмальны завод»

Вячаслаў БАРАНСКІ. — Да новага года прыёмка ішла штодзень, без выхадных. Гэтага патрабавала і вытворчасць. Завод «спажывае» ў суткі 360 тон, і гэты аб'ём неабходна забяспечыць для бесперабойнай работы трох змен. Сёлета план прыёмкі сыравіны не толькі выканалі, але і прынялі на 6 тыс. тон больш. А ўсяго нарыхтавалі 63 тысячы тон.

Каб атрымаць 1 кг крухмалу, патрэбна 7—7,3 кг бульбы.

Гэта сярэдняе прапарцыя, адзначае дырэктар. Каб атрымаць большы выхад прадукцыі, неабходна павышаць якасць сыравіны. Зразумела, што сюды звязець бульбу дробную, некандыцую, з пераборкі. Так і павінна быць, бо таварная ідзе на продаж, на харчовыя патрэбы, на насенне. Апошнім часам кіраўніцтва завода вядзе работу па аднаўленні сорту.

РАГОЗНІЦКІ КРУХМАЛЬНЫ ЗАВОД У ЛІЦБАХ І ФАКТАХ

- За 2017 год нарыхтавана больш за 63 тыс. тон бульбы. У тым ліку: Ляда — 38 тыс. тон, Рагозніца — амаль 9 тыс. тон, вытворчы ўчастак Боркі — 16 тыс. тон.
- Вытворчасць крухмалу за мінулы год склала амаль 8 тыс. тон.
- Аб'ём вытворчасці ў фактычных цэнах за 2017 год павялічыўся ў параўнанні з папярэднім перыядам і склаў 11 тысяч 770 рублёў.
- Выручка ад рэалізацыі прадукцыі за год перавысіла 11 млн рублёў.
- Удалоса атрымаць важкі прыбытак ад рэалізацыі прадукцыі. За студзень — снежань гэты паказчык склаў 2 млн 384 рублі пры плане 1 млн 643 тыс. рублёў. Тэмпы росту склаў 145 %.
- Прадпрыемства не мае запазычанасці па крэдытах банка.
- Экспарт прадукцыі за мінулы год склаў 3 млн 756 тыс. долараў ЗША. За мяжу прададзена амаль 5 тыс. тон, на беларускі рынак — 2,3 тыс. тон.

Лабарант у пробаадборніку **Цыцылія ЗАДЗІК** вызначае колькасць крухмалу ў бульбе.

— Мы настойваем, каб гаспадаркі садзілі для нас толькі высокакрухмальныя сарты, — падкрэсліў Вячаслаў Баранскі. — У мінулым сезоне мы закупілі для іх паўтары тысячы тон насення ў Шчучынскім зональным інстытуце і некаторых элітных гаспадарках. Гэта так званыя сярэдняспельныя сарты, якія могуць забяспечыць да 19 працэнтаў крухмальнасці замест цяперашніх 11. Некаторыя гаспадаркі ў лік авансу бралі па 30—50 тон. Таксама забяспечваем іх сродкамі аховы раслін. Авансум ремонт тэхнікі. Напрыклад, летась было патрачана на гэты мэт 1 мільён рублёў. Ураджай атрымалі нядрэнны — 360 ц/га. Затраты гаспадаркі «гасяць» бульбай.

— Вядома, што ў Гродзенскай вобласці зніжаюцца павольныя бульбы. Ці не будзе з цягам часу недахоп у сыравіне?

— Будзем і надалей стымуляваць вытворчасць, — адказвае Вячаслаў Рышардавіч. — Мы сёлета ўзялі закупачную цану на 33 працэнты. Некаторыя гаспадаркі па-ранейшаму вырошчваюць значныя плошчы — па 200—350 га. У гэтым годзе з усіх раёнаў больш за іншыя з'яўляўся Мастоўскі раён. Мы прастымулявалі гаспадаркі, у тым ліку фермераў, і яны згодны садзіць больш, браць аванс і разводзіць больш крухмальныя сарты. Да таго ж своечасова разлічваемся за здадзеную сыравіну і аплачваем дастаўку па Гродзенскай вобласці. Гэта новы від падтрымкі нашых здатчэў.

— Ці выкарыстоўваеце імпартае насенне?

— Калі ў гаспадарак ці фермераў ёсць такая магчымасць — мы толькі «за». Імпартнае насенне вельмі дарагое — каля 1000 еўра за тону. Але прадаюць часцей за ўсё эліту. Гэта значыць — два разы пасадзіць — і ўсё, трэба мяняць.

Начальнік лабараторыі **Святлана ТАРАСАВА** і інжынер-тэхнолаг **Юлія РЭПЧЫЦ** правяраюць якасць новай партыі крухмалу.

— Ці захавецца і надалей заахвочванне вытворцаў?

— Так, захавецца. Плануем нават даць яшчэ больш авансу. Сродкі атрымліваем за кошт хуткага абароту гатовай прадукцыі. За першы квартал плануем прадаць 2 тысячы 600 тон крухмалу. А годам раней гэты паказчык быў ніжэйшы. Попыт ёсць.

НОВЫЯ ЎЛАСЦІВАСЦІ КРУХМАЛУ

Для занятасці работнікаў па-за сезонам у 2014 годзе ўведзена ў эксплуатацыю экстраўзійная лінія па вытворчасці мадыфіцыраваных крухмалаў швейцарскай фірмы «Бюлер», вытворчасцю да 1700 тон у год.

Спецыялісты папярэджаюць — гэта не генная мадыфікацыя, а фізічная. Крухмал запускаецца на лінію, дзе пад уздзеяннем вады, тэмпературы і ціску змяняе свае ўласцівасці. Напрыклад, нафтавай

Рэцэпт прыгатавання дэсерту ад «Крухмальч»

Спатрэбіцца: крухмал бульбяны — 250 г, масла — 250 г, мука пшанічная — 250 г, цукровая пудра — 100 г, кава-пашок — 2 сталовыя лыжкі, 1 яйка, ваніль, шакалад белы і чорны для ўпрыгожвання.

Спосаб прыгатавання: масла мяккае, яйка і цукровую пудру збіць міксерам да пышнага стану. Дадаць кававу і ваніль. Усыпаць муку і крухмал, вымесціць мяккае цеста. Сфармаваць з цеста шарыкі велічыней з грэцкі арэх і разлажыць на бляху. Выпякаць 15 мінут пры тэмпературы 200 градусаў. Пасля таго як гатовыя шарыкі астынуць, прысыпаць адну частку цукровай пудрай, другую — какавай. Размякчыць шакалад і ўпрыгожыць ім дэсерт.

(Рэцэпт узяты з нямецкай кулінарнай кнігі.)

ВАЖНЫ АСПЕКТ

Вытворчая лабараторыя завода адпавядае крытэрыям Нацыянальнай сістэмы акрэдытацыі Рэспублікі Беларусь і акрэдытавана ў адпаведнасці з патрабаваннямі СТБ ІСО/МЭК 17025.

На прадпрыемстве з 2013 года сертыфікавана сістэма кіравання бяспекай прадуктаў харчавання на вышэйшым узроўні з улікам крытычных кантрольных кропак (НАССР) у дачыненні да вытворчасці і захавання крух-

Цэх гідрэацыянальнай устаноўкі.

«Мастыццеламантаж»: «Аналагаў такога тыпу работ у Беларусі няма»

Як фірма аказвае ўнікальныя паслугі

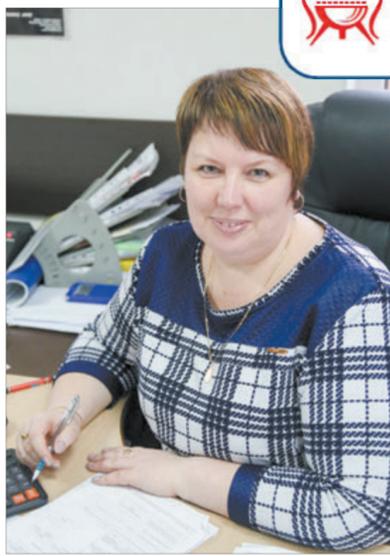

МастыТеплоМонтаж
Сокхраняя тепло - сохраняем планету
mostyteplomontag@gmail.com

Уявіце: кампанія, у якой пакуль нават няма свайго сайта — ён у распрацоўцы, з лёгкасцю знаходзіць кліентаў не толькі па ўсёй Беларусі, але і на тэрыторыі СНД. Фантастыка? Рэальнасць! Калі прапаноўваць

запатрабаваныя паслугі і пры гэтым выконваць працу якасна, прычым «сарафаннага радыё» будзе працаваць ідэальна. У падрабязнасцях пра тое, як гэтага можна дасягнуць, нам расказалі ў ТАА «Мастыццеламонтаж».

дзецца вялікі завод па вытворчасці тэхнічнага вугляроду «Омск Карбон Магілёў», там супрацоўнікі «Мастыццеламонтаж» працуюць ужо другі год. На час камандзіровак фірма для работнікаў здымае кватэры. На месяц было спынена прадпрыемства «Краснасельскбудматэрыялы» — мастоўскія спецыялісты паспелі праявіць сябе і там. А вось у саміх Мастах працаваць даводзіцца рэдка. Праўда, падчас мадэрнізацыі дрэвапрацоўчай прамысловасці былі задзейнічаны на трох вялікіх аб'ектах, адзін з якіх «Мастоўдрэў», а таксама на «Віцебскдрэве» і «Гомельдрэве». Тады рыхтавалі да ўводу ў эксплуатацыю тры ўстаноўкі: дзве нямецкія і адну італьянскую.

Галоўны бухгалтар Алена АТОКА.

«У белых касках ніхто не ходзіць»

Праца лічыцца бяспечнай, але павышанай складанасці. І выключна мужчынскай. Асноўная маса майстроў — мужчыны ва ўзросце 30—45 гадоў, чалавеку перадпенсійнага ўзросту спраўляцца будзе ўжо не так проста. Але бываюць, вядома, і выключэнні.

Трэба заўважыць, што ў Беларусі ні на футроўшчыкаў, ні на абмуроўшчыкаў у спецыялізаваных навуковых установах не вучаць, хоць гэты від работ у атэстцы прысутнічае. Зараз у штаце кампаніі ёсць некалькі правяральных спецыялістаў, якія добра зарэкамендавалі сябе. Вось яны і навукаюць новых работнікаў, рыхтуюць сабе падмогу. Навучыцца, як сцвярджаюць дасведчаныя работнікі, можа кожны, галоўнае — нават не прыродны здольнасці, а адказнасць. Бо ў фірме няма пасады майстра ці праора. Ёсць брыгадзір, які працуе нароўні з усімі. «У белых касках ніхто не ходзіць», — падкрэслівае Яўген. — Калі аўральная сітуацыя, то мы з дырэктарам можам самі некалькі дзён папрацаваць у катле, каб падагнаць аб'ём».

На прадпрыемстве ў прынцыпе вельмі сур'ёзна ставяцца да аптымізацыі, лішні штат не разводзяць, ад бяскоштных планерак стараюцца адмаўляцца. Як гаворыцца, менш слоў, а больш справы. Каля 30% работнікаў працуюць па дагаворах падраду, — такім чынам імкнучы перастрахавацца ад простага на выпадак часовай адсутнасці працы. Калі з'яўляюцца новыя заказы, людзей падцягваюць, пакуль іх няма — часова распускаюць. Але тых, хто ўжо трапіў у штат, імкнучы падтрымліваць заўсёды. З тых, хто працуе па дагаворах падраду, найлепшыя, прайшошы выпрабавальны тэрмін, уладкоўваюцца на пастаянную працу.

У планах — пастарцацца як мага больш людзей са статусу падсобных рабочых перавесці ў рант кваліфікаваных спецыялістаў, каб супрацоўнікі атрымлівалі дастойную заробную плату. З глабальнага — падтрымліваць унутраную палітку сацыяльнага арыентавання. У канцы года традыцыйна выбіраюць найлепшых работнікаў, якія атрымліваюць грашовую ўзнагароду. Праўда, як прызнаецца кіраўніцтва, у колкасным эквіваленце палічыць, хто зрабіў большы план, немагчыма. Але мэтаанкіраванасць і працавітасць усё роўна заўсёды відаць дасведчаным вокам. Рашэнне хоць і суб'ектыўнае, але, як сыходзяцца ў меркаванні работнікі, заўсёды справядлівае.

Працаваць сумленна — у інтарсах самой кампаніі. Супрацоўніцтва мяркуецца доўгачасовае, таму за якасць трэба адказваць па гарантыйных абавязальствах. Калі абмуроўца пасыпеліца (хоць такога, на шчасце, не бывала), перапрабляць усё прыйдзецца за свае ўласныя сродкі. А праца майстроў, якія маглі б быць задзейнічаны ў гэты час на іншым аб'екце, як і матэрыялы, каштуе дорага.

Працэс эксплуатацыі цэллаагрэгатаў галоўны інжынер фірмы параўноўвае з купляй дарагага аўтамабіля ў фірменным салоне. Яна мае на ўвазе тэхнічнае абслугоўванне, так і тут прадуладжаны пэўны сэрвіс. У выпадку паломкі першае пытанне, якое ўзнікае, — а ці выконваліся ўсе нормы эксплуатацыі? Невыкананне нормаў не небяспечнае, але прыводзіць да таго, што ўстаноўка не будзе працаваць у тым рэжыме, у якім запланавана.

Доказам таго, што калі звярнуцца ў ТАА «Мастыццеламонтаж», усё будзе выканана ў найлепшым выглядзе, з'яўляецца тое, што кампанія раней ніколі не давала рэкламу. Сайт быў, але няўдалы, цяпер рыхтуюцца да запуску новай версіі, — проста каб адпавядаць патрабаванням сучаснасці. А так, як сцвярджаюць абодва Яўгены, калі выконваеш працу якасна, людзі самі перадаюць адзін аднаму інфармацыю аб добрых спецыялістах.

— Усе тыя, з кім мы пачынаем супрацоўніцтва, становяцца нашымі пастаяннымі партнёрамі. Галоўнае — выконваць сваю частку абавязальстваў і не завяшчыць кошту. Расслабляцца нельга ніколі. Для правядзення шматлікіх работ трэба удзельнічаць у тэндарах, а каб у іх перамагчы, трэба старацца аб'ектыўна быць самымі лепшымі, — падкрэслівае Яўген Савіцкі.

Былая фільматэка і будынкi царскіх часоў

Свой утульны офіс практычна ў цэнтры Мастоў у кампаніі з'явіўся два гады таму. Выкупілі будынак, які не выкарыстоўваецца і быў у сумным стане і нават псаваў вонкавае аблічча горада. Раней у ім знаходзілася фільматэка, потым ён некалькі разоў змяняў прызначэнне, а апошнія 10 гадоў і ўвогуле стаў закінуты. Прадпрыемальнікі вяліся на прывабную цану, куплялі, але не ведалі, што з ім рабіць. І так некалькі разоў, пакуль на гарызонце ўрэшце не з'явілася ТАА «Мастыццеламонтаж». Кампанія набыла на аўкцыёне будынак 1930-х гадоў, уладкавала ў ім свой офіс, а таксама абсталявала тут жа месцы пад дзве крэмы.

У Мастоўскім райвыканкаме адзначаюць, што такая ініцыятыва не можа не радаваць. Праблема з нерухомай маёмасцю, якая не выкарыстоўваецца, ёсць. Так, напрыклад, цяпер пусте ваенная пляцоўка, гараджане прапаноўваюць свае ідэі, што можна зрабіць на яе месцы, — напрыклад, аўтамабіль. У гэтым плане «Мастыццеламонтаж» — выдатны прыклад для многіх. Добры спосаб развіцця прыватнага бізнесу, якія прадугледжвае стварэнне працоўных месцаў і папаўненне казны раёна за кошт выплаты падаткаў, што спрыяе замацавальнасці жыхароў.

Пры гэтым рэканструкцыя будынка ў межах горада не адзіная ініцыятыва «Мастыццеламонтаж». Кампанія выкупіла тэрыторыю, на якой раней знаходзіўся інтэрнат для псіхатронікаў, за 15 кіламетраў ад горада. Інтэрнат пераехаў, а пустыя будынкi засталіся закінутымі. На самай справе гісторыя мястэчка Бялявічы вельмі багатая. Раней тут быў маёнтак, на тэрыторыі нават размяшчаліся ўласныя крухмальныя заводы. Некаторыя будынкi захаваліся яшчэ з царскіх часоў. Натуральна, зносіць іх ніхто не збіраецца, наадварот, — у планах ва ўладальніцкай кампаніі вярнуць ім першаходную прыгожасць і аўтэнтычнасць.

База займае 22 гектары. Яшчэ пару гадоў таму тэрыторыя была зарослая хмызнякамі, будынкi знаходзіліся ў аварыйным стане. Цяпер месца не пазнаць — нават у халодную пару яно выглядае дагледжаным і не губляе сваёй непаўторнай, романтичнай атмасферы. Нельга адкідаць фактар уплыву клапатлівай рукі чалавека, але і мясціны тут малюнічыя. На тэрыторыі базы знаходзіцца вышэйшая адукацыйная ўстанова, якая з'яўляецца адной з найлепшых у краіне. Яшчэ праз некалькі гадоў тут плануецца адкрыць для турыстаў і мясцовых жыхароў паўнаўрастаны аграэкасісны комплекс.

Дарчы, у Бялявічах ёсць свая гаспадарка. Коні, куры, іншая жывёна і галоўны гонар — 140 бараноў. Нават у такім выглядзе гэтымі мясцінамі ўжо цікавяцца. Яўген Кузьмін успамінае, што летам прыязджала некалькі турыстычных груп з Польшчы, прасілі дазволу трапіць на тэрыторыю колішняй сядзібы. У хуткім часе збіраюцца вырашыць юрыдычныя пытанні і пачаць здаваць альтанкі, выдзяляць месца для рыбалкі. Так што ўжо гэтым летам чакаюць першых гасцей.

Галоўны інжынер і адзін з заснавальнікаў ТАА «Мастыццеламонтаж» Яўген САВІЦКІ.

Агрэгат памерам з дом

Адкрылася прадпрыемства ў 2011 годзе. Каля яго вытокаў сталі двое калег: Яўген Кузьмін і Яўген Савіцкі. Мужчыны працавалі наёмнымі майстрамі-абмуроўшчыкамі на міньскую арганізацыю і ў пэўны момант вырашылі, што ў гэтай сферы маюць ужо дастаткова вопыту, таму могуць замахнуцца і на сваю справу. Паспрабавалі — і не пралічыліся. У штаце фірмы, якая першапачаткова складалася з двух чалавек, ужо 30 работнікаў, яшчэ каля 20 працуюць па дагаворах падраду.

Асноўны від дзейнасці прадпрыемства — абмуроўчаныя, футэраваныя і цэллаізалацыйныя работы. Акрамя таго, у пераліку паслуг фірмы ёсць практычна ўсе віды будаўнічых работ. Права на іх выкананне пацверджана сертыфікатамі, у 2015 годзе прадпрыемства было атэставана ISO. «Хіба што газзабеспячэннем не займаемся», — кажа галоўны інжынер і адзін з заснавальнікаў ТАА «Мастыццеламонтаж» Яўген САВІЦКІ.

У спецыфіцы работы прадпрыемства людзям, далёкім ад гэтай сферы, разабрацца нялёгка. Для пачатку трэба ўявіць сабе прамысловыя катлы альбо катлаагрэгат. Каб было прасцей, за аснову можна ўзяць звычайную печку, толькі павялічаную ў сотні

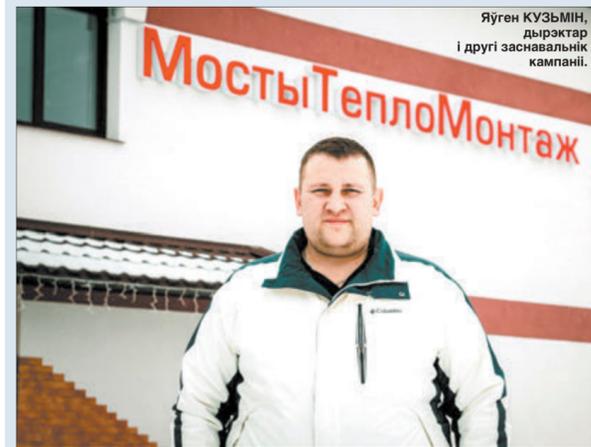
разоў. Так, кацёл цалкам можа быць памерам з двух- або трохпавярховае збудаванне. Падобныя агрэгаты ёсць на прадпрыемствах, якія займаюцца выпускам прадукцыі ў вялікіх аб'ёмах альбо жыллёва-камунальнай гаспадаркай — работамі, пры якіх патрэбны вялікія энергамагутнасці.

Самі катлы пастаўляюць замежныя вытворцы. Яны, у сваю чаргу, шукаюць спецыялістаў, якія змогуць дарабіць усё неабходнае і ўвесці іх у эксплуатацыю на месцы. Асноўны партнёр «Мастыццеламонтаж» — аўстрыйская кампанія Polytechnik, якая праектуе, камплектуе і прадае энергаўстаноўкі на постсавецкай тэрыторыі. З ёй спецыялісты з Мастоў пастаянна кантактуюць па субпадрадзе. Менавіта гэтая кампанія забяспечыла бізнесменам-пачаткоўцам першыя заказы, з якіх і пачалася іх справа. Polytechnik быў гатовы працаваць з прадпрыемальнікамі як з юрыдычнай асобай, што і стала штуршком для стварэння ТАА.

Як расказвае Яўген Савіцкі, над месцам рэгістрацыі доўга не думалі. Сам ён родам з Мастоў, да таго ж для развіцця бізнесу ў малых гарадах даюцца пэўныя бонусы, вольна і прапісалася прадпрыемства ў Гродзенскай вобласці. Праўда, на геаграфію заказаў гэта ніяк не ўплывае — майстры працуюць па ўсёй Беларусі і ў бліжэйшых замежжы.

Зараз, напрыклад, рыхтуюць буйны аб'ект у Смаргоні на заводзе «Кранаспан». У Магілёве бу-

Амаль усемагутнае абсталяванне

Яўген КУЗЬМІН, дырэктар і другі заснавальнік кампаніі.

і 60 метраў у вышыню. Яго можна накіраваць на сцяну знутры ці звонку — і нанесці да паўметра бетону без апалубак. Паколькі ён падаецца пад вельмі высокім ціскам, то маментальна застывае. Склад матэрыялу і таўшыня пласта падладжваюцца пад кожны канкрэтны выпадак.

Другую таркет-устаноўку фірма набыла зусім нядаўна. Выконвалі вялікі аб'ём работ для сталічнай ЦЭЦ-3, а тэрміны былі вельмі сціслыя, каб укласціся, прыйшлося спецыяльна набыць яшчэ адну машыну. Але гэта ўкладанне дакладна апраўдана — канкурэнтаў у гэтай сферы ў Беларусі пакуль няма наогул, так што без працы не застаюцца ніколі. Тым больш калі гатовыя выконваць пастаўленыя задачы сумленна і ударнымі тэмпамі. Тая ж ЦЭЦ-3 вельмі доўга шукала падрадчыка, які б адпавядаў гэтым крытэрыям, і да «Мастыццеламонтаж» так нікога і не знайшла. А мастоўскія майстры ўклаліся ў 19 календарных, нават не працоўных, дзён. Аб'ём выйшаў у 100 кубоў бетону, а перад гэтым кладка сеткі, набіванне — увогуле вельмі складаная праца.

Але да такога на прадпрыемстве прывыклі — тэрміны сціслыя заўсёды. Балазе, сучаснае абсталяванне дазваляе істотна павялічваць прадукцыйнасць працы. Дырэктар адзначае, што дзякуючы гэтаму мяняецца ўяўленне аб працы ў цэлым. Чатыры чалавекі могуць за змену на роўнай сцяне зрабіць 7 кубоў бетону. Не патрэбны ні міксер, ні апалубка. Той жа ПМК (перасоўнай механізаванай калоне) для гэтых аб'ёмаў неабходны і міксер, і кран, і яшчэ шмат усяго. Гэта цягне за сабой каласальнае павелічэнне цаны і тэрмінаў пры той жа якасці.

За мяккой таця ўстаноўкі прымяняюцца з пачатку 2000-х. Цяпер у прадпрыемства іх дзве: славацкая і італьянская. У Беларусі падобная тэхніка толькі з'явілася, таму, як гэта заўсёды бывае, пакуль да яе, як і да ўсяго незнаёмага, ставяцца з асцярогай.

Раней для правядзення гэтых работ выклікалі спецыяльна навучаных людзей з-за мяжы. Пастаўшчыкі абсталявання адпраўлялі сваіх спецыялістаў для ўстаноўкі цэллаагрэгатаў. Задавальненне, зразумела, не з танных. Цяпер гэтыя пытанні можна вырашыць значна прасцей.

Калі ўстаноўкі вялікія, пастаўка матэрыялу звычайна ідзе з імі, альбо яго забяспечвае заказчык. Для бягучага рамонта кампанія яго звычайна самастойна закупляе ў Расійскай Федэрацыі. У Беларусі падобныя сумесі, які і само абсталяванне, пакуль не вырабляюць.

Дарчы, аб'ём праведзенай работы лічыць у колькасці выдаткаванага матэрыялу. Так, на прадпрыемстве «Мастоўдрэў» рыхтавалі да запуску ўстаноўку магутнасцю 63 мегаваты. Там за амаль пяць месяцаў ручной працай было выкарыстана каля 700 тон матэрыялу.

У Бялявічах плануецца адкрыць аграэкасісны комплекс.

Будынак офіса.

Сяргей ЗДАНОВІЧ працуе падсобным рабочым і на цяперашні момант займаецца абслугоўваннем тэхнікі.

І ЛЕС СЯКУЦЬ, І ШЧЭПКИ ВЫРАБЛЯЮЦЬ

Як працуе прадпрыемства, якое атрымала званне «Прадпрымальнік года Беларусі»

У штаце сумеснага таварыства з абмежаванай адказнасцю «БТК Усход» усяго 45 чалавек, аднак гэта не перашкаджае яму быць адным з лідараў у галіне лесанарыхтоўак і дрэваапрацоўкі ў краіне. Прыкметны факт — на прадпрыемстве працуе ўсяго тры жанчыны, прычым адна з іх займае пасаду дырэктара. Алена ЧУБРЫК прызнаецца, што сабрэт поспеху зусім не ў жалезнай дысцыпліне, а ў тым, каб быць бліжэй да людзей, пастарацца зразумець кожнага работніка. Мы пабывалі на вытворчасці, каб асабіста ў гэтым пераканацца.

Дырэктар Алена ЧУБРЫК.

Пераўзыходзячы чаканні

Прадпрыемства было арганізавана 20 кастрычніка 2011 года трыма заснавальнікамі, сярод якіх Гродзенскае дзяржаўнае абласное вытворчае лесагаспадарчае аб'яднанне, дзяржаўна-прыватнае партнёрства. Асноўным відам дзейнасці прадпрыемства з самага пачатку была вытворчасць паліўнай шчапкі ў невялікіх аб'ёмах, якія рэалізаваліся на экспарт. Праз некаторы час асваення толькі замежных рынкуў здалося недастатковым, таму пачалі развівацца і на ўнутраным: для гэтых мэт набылі тры лесанарыхтоўчыя комплексы. У цяперашні час прадпрыемства з'яўляецца самым буйным у краіне ў гэтай сферы.

За шэсць гадоў існавання «БТК Усход» ужо паспела змяніць прапіску. Спачатку яно было зарэгістравана ў Гродзенскім раёне — па месцы знаходжання лясяса. Аднак у 2014 годзе прадпрыемства перанеслі ў Масдоўскі раён, што дазволіла павялічыць аб'ёмы вытворчасці. Гэтую мясцовасць выбралі па трох асноўных прычынах: менавіта тут жыла большая частка супрацоўнікаў, паблізу знаходзіцца зручны чыгуначны вузел і, самае галоўнае, — гэта тэрыторыя свабоднай эканамічнай зоны. Прадпрыемства стала яе рэзідэнтам, што адначасова наклала пэўныя абавязацельствы і забяспечыла прэферэнцыямі. Напрыклад, вызвалены ад падатку на прыбытак на прадукцыю уласнай вытворчасці,

падатку на нерухомасць, падатку на зямлі, нізкая арэндная плата. Па словах Алены Чубрык, перыяду дзеяння гэтых умоў цалкам дастаткова, каб прадпрыемства маглі стаць на ногі. Што датычыцца абавязацельстваў, то ў першую чаргу гэта прыцягненне прамых замежных інвестыцый на чыстай аснове. За час рэалізацыі інвестыцыйнага праекта, а гэта пяць гадоў, яны павінны былі скласці 1,5 мільёна еўра. У бізнес-план была закладзена сума 1 мільён 854 тысячы еўра, уключаючы 1,5 мільёна прамых замежных інвестыцый і 354 тысячы ўласных сродкаў, якія ішлі ў асноўным на падатковыя плацяжы пры ўвозе тэхнікі. Дагэтуль удалося прыцягнуць ужо больш за два мільёны еўра толькі замежных інвестыцый,

асноўны ўклад якіх забяспечыў адзін з заснавальнікаў.

Замест будаўніцтва — адраджэнне нерухомасці

Для рэалізацыі інвестпраекта, які разлічаны на 2014—2019 гг., прадпрыемству, апроч іншага, неабходна было пабудавана для сябе пляцоўку. Цяпер будаўнічыя работы ўжо падыходзяць да канца, і сёлета тэрыторыя будзе ўведзена ў эксплуатацыю. Гэта вытворчая пляцоўка ў 1,5 га, каштарысны кошт якой складае 900 тысяч рублёў. Першапачаткова меркавалася, што тут будзе пабудаваны адміністрацыйна-бытавы комплекс. Але знайшлося больш рацыянальнае рашэнне: прадпрыемства набыло невыкарыстоўваемы аб'ект нерухомасці,

які практычна мяжуе з тэрыторыяй, дзе ідзе будаўніцтва. Участак 4,5 га, на ім знаходзіцца той самы адміністрацыйна-бытавы будынак і ангары, якія будуць задзейнічаны ў вытворчым працэсе. Зараз на тэрыторыі ідзе бягучы рамонт — будынак прыводзяць у парадак, пераезд запланавалі на найбліжэйшы час. Пасля чаго адбудзецца і пашырэнне шта-ту: гэтага патрабуе развіццё новых кірункаў.

Напрыклад, у гэтым годзе пачалі асвойваць вытворчасць тэхналагічных шчапак, якія выкарыстоўваюцца для вырабу драўняных пліт, а ў далейшым і молебай вытворчасці. Іх атрымліваюць з драўнянай сыварыны, перапрацоўваючы рубільнай машынай, у выніку чаго яны мяняюць структуру, становяцца адрознымі ад паліўных.

Нарыхтоўка драўніны харвестару Ponsse.

Нарыхтоўка драўніны харвестару John Deere.

драўніны, што прыносіць каля 80—100 тысяч рублёў прадпрыемству. Гэта значыць адзін чалавек прыносіць каля 10 тысяч рублёў вырочкі штомесця. Па выніках мінулага года вырочка на аднаго работніка склала 90 тысяч долараў.

Сярэдні заробак па прадпрыемстве складае 1100 рублёў у месяц, аператары лесанарыхтоўчых машын могуць зарабляць да дзвюх тысяч. Аднак суровыя ўмовы вытрымліваюць не ўсе — працаваць даводзіцца вахтовым метадам, змена — пяць дзён, жыць трэба хоць і ў камфортных кемпінгах, але ўсё ж такі ў лесе. Зараз у прадпрыемства тры лесанарыхтоўчыя комплексы, кожны з якіх каштуе каля 700 тысяч еўра. Таму праца ідзе кругласутачна і без выхадных, сезоннасці няма, які тэрытарыяльны абмежаванні ўнутры краіны.

Так, пазалетась супрацоўнікі прадпрыемства ліквідавалі наступствы ўрагану ў Мінскай вобласці, у мінулым годзе наступствы нашэкай караеда ў Гомельскай і Брэскай абласцях. Сёлета са студзеня «пераехалі» ў Гродзенскую вобласць.

Па словах Алены Чубрык, гэтыя паслугі цяпер вельмі запатрабаваныя, рынак развіваецца, таму і ў самага прадпрыемства ёсць вялікія перспектывы для росту.

Пры гэтым ужо зараз поспехі «БТК Усход» не застаюцца незаўважанымі. У мінулым годзе прадпрыемства перамагло ў адным з самых прэстыжных бізнес-конкурсаў «Прадпрымальнік года Беларусі» ў намінацыі «Паспяховае бізнес у сферы вытворчасці». Для ўдзелу неабходна падаць заяўку ў аблвыканкам, які адбірае самых лепшых і адпраўляе іх кандыдатуры на разгляд у Міністэрства эканомікі. Ацэньваюцца ў першую чаргу вытворчыя і фінансавыя вынікі, экспарт, стварэнне новых працоўных месцаў, узровень заробатнай платы. У якасці прыза — прэміраванне работнікаў, а таксама магчымасць скарыстацца льготнымі ўмовамі крэдытавання. Як адзначыла дырэктар прадпрыемства Алена Чубрык, перамога была нечаканай, але ад гэтага яшчэ больш прыемнай і, зразумела, натхняльнай на новыя здзяйсненні.

УНП 59071776.

Адраўка шчапак на экспарт.

Складаная, але каштоўная праца

Калі казаць пра лесанарыхтоўку, то прадпрыемства аказвае паслугі дзяржаўным лесагаспадарчым установам: па заяўцы лясясарту нарыхтоўвае для іх пэўны аб'ём драўніны. Участкі для апрацоўкі розныя: і 150, і 2,5 тысячы куб. метраў. У сярэднім у суткі прадпрыемства нарыхтоўвае 300 куб. метраў драўніны.

Для лесанарыхтоўчых ручнымі спосабам сапраўды трэба шмат людзей. На шчасце, зараз з гэтымі задачамі паспяхова спраўляюцца машыны. Дзякуючы чаму на адным комплексе не патрэбна больш за восем чалавек. Чацвёра аператараў харвестара, тры — для фарвардара і адзін майстар. У месяц у сярэднім яны нарыхтоўваюць 6 тысяч кубічных метраў

Знаёмства з яцвягамі і Бонай Сфорца

(Заканчэнне. Пачатак на 5-й стар.)

Дарэчы, доўжыцца экскурсія ўсяго 15 хвілін, затое наведвальнікам падаюць факты, якія надоўга застануцца ў памяці. Але галоўнае нават не гэта, а тое, што гасцей сустракаюць сапраўдныя гістарычныя персанажы: яцвягі, Бона Сфорца, пан Ябланюскі, яўрэі, якія складалі асноўную частку жыхароў мястэчка Лунна з XVI стагоддзя. Разглядаючы прыгожыя касцюмы і слухаючы бойкае апаваданне, на хвіліну нават забываеш, што перад табой школьнікі. Тут жа можна пазнаёміцца з побытам нашых продкаў — у музеі прадстаўлена хатка канца XIX — пачатку XX стагоддзя. І, вядома, вельмі багатая экспазіцыя, прысвечаная Вялікай Айчыннай вайне. Завяршаецца экскурсія прэзента-

на працягу 30 гадоў. Зараз, напрыклад, музычная студыя «Фартуна» рытуе га-дзінную канцэртную праграму, каб мець магчымасць атрымаць званне ўзорнай. Раённы этап конкурсу «Таленты Прынямонья», які прайшоў гэтай зімой, гэтаму падцвердзілі: усе прадстаўленыя шэсць музычных нумароў сталі прызёрамі.

Асабліва ўвага ў школе ўдзяляецца спартыўнаму выхаванню. Сам дырэктар у мінулым прафесійны футбаліст, суддзя нацыянальнай катэгорыі, зараз інспектар найвышэйшай лігі. На стадыёне Лунненскай сярэдняй школы пачаў спартыўны шлях і яго сын Сяргей — гулец нацыянальнай зборнай па футболе.

Віктар Мечыслававіч прызнаецца: і дзеці, і настаўнікі матываваныя, таму

Вучні школы дапаўняюць экспазіцыю музея тэатралізаваным выступленнем.

цыяй сьвінчынга дня Лунненскага краю. Педагогі школы падрыхтавалі і выпусцілі кніжку «Повязь часоў, пакаленняў, традыцый», у якой выкарыстаны матэрыялы музея. Багатая гісторыя лунненскай зямлі дае магчымасць атрымліваць перамогі ў конкурсах, навукова-практычных і краязнаўчых канферэнцыях. У лютым гэтага года работа «Жылая забудова мястэчка Лунна ў канцы XIX — першай трэці XX ст.» адзначана дыпламам І ступені Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на канферэнцыі даследчыцкіх работ па гісторыі.

У гэтай вучэбнай установе і педагогі, і вучні — усе імкнучыя да паспяхоўнасці, на гэта нацэлявае дырэктар школы Віктар ЧЭРНИК, які ўзначальвае яе ўжо

што ўсе дасягненні добра заахвочваюцца. Калі вучань стаў выдатнікам або заваяваў прызывое месца на алімпіядзе, навукова-практычнай канферэнцыі ці ўвайшоў у дзясятку найлепшых спартсменаў школы, — за ўсё гэта ён атрымлівае матэрыяльны бонус. Пастаянна ў школе праводзіцца акцыя «Аходы — у даход», па выніках якой на навагодніх святах матэрыяльна заахвочваюцца вучні, якія выканалі план па здачы металалому і макулатуры. І колькасць узнагароджаных з кожным годам павялічваецца (калі чатыры гады таму было 20 навучнікаў, то зараз — 63). Кіраўнік установы задаволены такімі вынікамі і лічыць, што гэта яшчэ далёка не мяжа.

■ 3 песняў па жыцці

МУЗЫКА БЕЛАРУСКАЙ ДУШЫ

Ансамблем народнай песні кіруе выхадзец з Мардовіі

Без выступлення калектыву «Ярыца» мастаўчане ўжо даўно не ўяўляюць сабе ніводнага свята. Заснаваны ў 1981 годзе, у 1995 ён атрымаў званне народнага, якому цалкам адпавядае ўжо больш за 20 гадоў. З 2002 года ансамбль узна-чалывае Шаміль Тайраў, дзякуючы якому манера выканання артыстаў стала вядомай не толькі па ўсёй Беларусі, але і ў блізкіх замежжы.

Баян, гармонік, фартэпіяна, флейта, балалайка, домра, гітара, труба... Здаецца, назваць музычны інструмент, які Шаміль Самуілавіч яшчэ не асвоіў, лягчэй, чым пералічыць усе, на якіх ён выдатна іграе. Нарадзіўся музыка ў Саранску, потым жыў і працаваў у Казані, у 2000 годзе з жонкай-мастаўчанкай перабраўся ў Беларусь. Усё сваё жыццё ён прысвяціў музыцы.

— Памятаю, калі мне было яшчэ 17 гадоў, мы на цяжкім па дарозе ў Прыбалтыку праязджалі Мінск. У мяне аж дух заняло, нешта ўскалыхнулася ў глыбіні душы. Мабыць, адчуў: лёс! А беларускую музыку я люб-

лю вельмі даўно. У свой час заслухоўваўся «Песнярамі». У цэлым руская і беларуская песенная культура вельмі падобныя, так што і падладжвацца не трэба было. Душа заспявала сама, — расказвае кіраўнік ансамбля.

Рэпертуар «Ярыцы» адрозніваецца ад рэпертуараў іншых калектываў. Артысты выконваюць толькі тыя песні, якія блізкія ім па духу і па характары. Ёсць свае патрабаванні і да музычнага складніка — мелодыя павінна быць няпростай, гарманічнай і глыбокай. Таксама музыканты прыдумваюць уласныя апрацоўкі для кампазіцый, самі запісваюць «мінусоўкі» — дзякуючы гэтым у «Ярыцы» з'явіўся свой вядомы «почыр» у гучанні. Удзельнікі ансамбля прызнаюцца, што кіраўнік у іх не строга, а шчыра захоплены сваёй справай.

Дарэчы, таленавіты артыст некалькі гадоў таму стаў лаўрэатам прэміі імя А. І. Дубока Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта ў намінацыі «Мастацкі кіраўнік народнага (заслужанага) аматарскага калектыву года».

■ Сапраўдны талент

ТРЭНЕР З ВЯЛІКАЙ ЛІТАРЫ

Чаму Масты прызнаны цэнтрам жаночага баскетбола?

Уявіць Валерыя Ваўлева, які сядзіць склаўшы рукі, проста немагчыма. Ён пры-вык усё жыццё знаходзіцца ў пастаянным руху. Трэнероўкі, зборы, спарторніцы і га-лоўная ўмова — аге́нчык у вачах дзяцей, якія, як і ён, шчыра любяць баскетбол.

Валерый Пятровіч нарадзіўся ў Мастах, і менавіта з гэтым горадам звязана яго трэнерская кар'ера. Пасля вучобы ў Акадэміі фізічнай культуры на доўга з родных мясцін ён з'яжджа толькі аднойчы — пяць гадоў адпрацаваў у Мінску пры нацыянальнай камандзе па баскетболе. А так ужо 46 гадоў ён трэнеруе дзяўчат у дзяржаўнай устано-ве «Мастоўская раённая спецыялізаваная дзіцяча-юнацкая школа алімпійскага рэзерву». Менавіта з прыезду ў Масты Валерыя Ваўлева тут пачалася новая эра жаночага баскетбола. За час працы ён падрыхтаваў мноства кандыдатаў у майстры спорту, май-строў спорту, удзельнікаў чэмпіянатаў СССР, Еўропы, свету і нават Алімпійскіх гульняў.

Валерыю Пятровіч прысвоена званне са-служаны трэнер Рэспублікі Беларусь, у яго най-вышэйшая нацыянальная трэнерская катэго-

Валерый ВАЎЛЕЎ са сваімі падпечнымі.

рыя. У наступным годзе знакамітаму настаўні-ку споўніцца 70 гадоў, аднак пакідаць любімую справу ён пакуль не збіраецца, тым больш што

яго юныя выхаванкі паказваюць выдатныя вы-нікі. Пяць яго вучаніц залічаны ў нацыянальную юнацкую каманду па баскетболе, у гэтым годзе

яны возьмуць удзел у чэмпіянаце Еўропы, а ад-на з іх будзе абараняць гонар Рэспублікі Бе-ларусь на Кубку свету сярод жаночых камандаў U-17, які пройдзе летам у Мінску.

У заслужанага трэнера свая метадыка падрыхтоўкі чэмпіёнаў. Ён набірае групы з вучаніц 1—2 класаў і вядзе іх да выпуску. Яго цяперашні набор ужо дарос да 9—10 класа. Дарэчы, у самага Валерыя Пятровіча двое сыноў, адзін з іх пайшоў па слядах баць-кі — ён галоўны трэнер жаночай каманды баскетбольнага клуба «Імкокі». Сам жа Вале-рый Пятровіч з усмешкай тлумачыць выбар працы менавіта ў жаночым баскетболе тым, што добра збіраецца ў жаночай псіхалогіі. І вынікі яго каманды паказваюць, што гэта сапраўды так. Імя Валерыя Ваўлева ўнесена ў кнігу славы Мастоўшчыны, а ў гэтым годзе ён ад раёна намінаваны на званне «Чалавек года Гродзеншчыны».

Матэрыялы выпуску падрыхтавалі Дар'я КАСКО, Маргарыта УШКЕВІЧ, Алена ДАЎЖАНОК. Фота Сяргея НІКАНОВІЧА.

Зноў старты ў Пхёнчхане

Талісманам спартоўцаў стаў азіяцкі чорны мядзведзь Пандабі. Ён з'яўляецца сімвалам моцнай волі і мужнасці.

На Параалімпійскіх гульнях будзе прадстаўлена шэсць зімовых спартыўных дысцыплін: біятлон, керлінг, гарналыжны спорт, лыжныя гонкі, слэдж-хакей і новы для гэтага турніру пара-снаўборд.

На турніры будуць прадстаўлены 48 краін, упершыню прымуць удзел у зімовай Параалімпіядзе Грузія і КНДР.

Нагадаем, Міжнародны параалімпійскі камітэт 7 жніўня 2016 года адхіліў ад Параалімпійскіх гульняў у Рыа-дэ-Жанейра ўсю зборную Расіі і пазбавіў Параалімпійскі камітэт гэтай краіны членства ў арганізацыі.

Што датычыцца нашай краіны, то сёлета ўпершыню для Беларусі выдзелілі рэкордныя для зімовых Гульняў 14 ліцэнзій (раней больш за 10 мы не атрымлівалі).

Старшы трэнер нацыянальнай каманды па інваспорце Леанід Мацераў адзначае, што ўсе заваяваныя ліцэнзіі даліся лягчэй.

Сцяганосцам нашай зборнай на цырымоніі адкрыцця 9 сакавіка будзе шматразовая чэмпіёнка, прызёр Параалімпіяд і чэмпіянатаў свету Людміла Валчок.

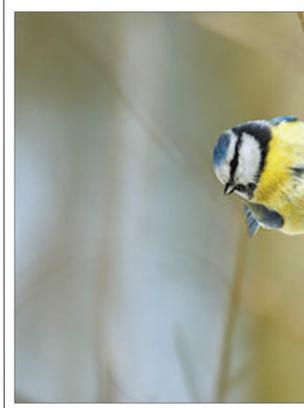
На цырымоніі провадаў каманды першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Максім РЫЖАНОЎ пажадаў усім спартсменам поспехаў на спаборніцтвах у Пхёнчхане.

ПРАДСТАЎЛЯЕМ НАЙБОЛЬШ ТЫТУЛАВАНЫХ ПАРААЛІМПІЙЦАЎ БЕЛАРУСІ

Ядвіге СКАРАБАГАТАЙ сёлета споўніцца 50, яна з'яўляецца самым досведчаным членам беларускай каманды параалімпійцаў. Гульні ў Сочы ў 2014 годзе для спартсменкі былі пятымі па ліку, там яна паднялася на п'ядэсталь на чэмпіянаце Параалімпіядзе запар.

Адзначым, што толькі на сваёй першай Параалімпіядзе, у Нагана-1998, спартсменка засталася без медаля, спыніўшыся за крок ад яго (4-е месца ў лыжнай гонцы на 5 км).

У 1999 годзе яна стала бронзавым прызёрам у спаборніцтвах па лыжных гонках (15 км класічным стылем сярод жанчын з парушэннем зроку).

Акрамя лыжных гонак Ядвіга Скарабагатая выступае яшчэ і ў біятлоне, у адным са сваіх інтэрв'ю спартсменка расказала, як людзі з парушэннямі зроку спартоўчаюцца на агнявых рубяжах.

Васіль ШАПЦЯБОЙ сёлета адправіўся ўжо на сваю восьмую Параалімпіяду, у яго скарбонцы сёння ёсць узнагароды Гульняў усіх якасцяў.

Васіль пачынаў сваю кар'еру з лёгкай атлетыкі, ён захапіўся гэтым спортам, калі вучыўся ў школе-інтэрнаце для дзяцей са слабым зрокам у Маладзечне.

Пасля гэтага трэнеры прапанавалі Шапцябю пастрабаваць сябе ў лыжах і біятлоне. Спачатку Васіль сумняваўся, што з яго атрымаецца «страляючы лыжнік».

9 САКАВІКА ПАЧНЕЦА ЗІМОВАЯ ПАРААЛІМПІЯДА

Максім Уладзіміравіч таксама адзначае, што хварэць за нашых параалімпійцаў бальшчыкі будуць не менш, чым за спартсменку, якія выступалі на нядаўніх зімовых Алімпійскіх гульнях у Пхёнчхане.

Свае цёплыя пажаданні выказаў і першы намеснік міністра спорту і турызму краіны Вячаслаў ДУРНОЎ, які адзначае, што цыкл падрыхтоўкі да Параалімпіяды выдаўся вельмі няпростым.

Вячаслаў Дурноў выказаў упэўненасць, што спартсмены зробяць усё магчымае для таго, каб сцяг Беларусі гэтаксама горда ўздымаўся ў карэйскім Пхёнчхане, які зусім нядаўна гэта было на Алімпійскіх гульнях.

Трэба сказаць, што беларуская зборная значна абнавілася, да касцяка каманды, які складаюць Ядвіга Скарабагатая, Васіль Шапцябой, Людміла Валчок, Ларыса Варона, дадаліся маладыя Дар'я Фядзьковіч, Мікіта Ладзесаў, Аркадзь Шыцкі, Святлана Саханенка і Юрый Голуб.

У міжсезонні нашы спартсмены закладвалі базу пераважна ў Раўбачкі, Лагойску, у ліпені — жніўні адна ў якой спартсменка ў Пхёнчхане, тады каманда выступіла добра, заваяваўшы шэсць медалёў.

У якасці лідараў у славабідшчых спартсменаў у Голуба выступіць Дзмітрый Будзіловіч, у Шапцябю — Юрый Лядаў, у Скарабагатай — Анастасія Кірылява, у Саханенкі — Раман Яшчанка, у Ладзесава — Аляксей Лук'янаў.

Нашы параалімпійцы летас прымалі ўдзел у тэставых спаборніцтвах у Пхёнчхане, тады каманда выступіла добра, заваяваўшы шэсць медалёў.

Старшыня Параалімпійскага камітэта Беларусі Алег ШЭПЕЛЬ падзякаваў усім удзельнікам меркаваных спаборніцтваў і трэнерскаму штабу зборнай за іх добра сумленнае стаўленне да справы.

Адзначым, што ўсяго беларускімі параалімпійцамі з 1988 года было заваявана 134 узнагароды, з іх 47 залатых. Самымі паспяховамі для нашай краіны сталі летнія Параалімпійскія гульні 2004 года ў Афінах.

у якім выступала на летніх Параалімпійскіх гульнях.

Цяперашняя Параалімпіада стане для Людмілы восьмай, сёння спартсменка ўжо з'яўляецца двухразовай чэмпіёнкай Параалімпійскіх гульняў у лыжных гонках (Турыне-2006 і Ванкувер-2010), таксама ў яе актыўны чатыры сярэбраныя ўзнагароды (тры заваяваныя ў лыжных гонках і адна ў вяславанні).

Дзмітрый ЛОБАН таксама не ў першы раз выйдзе на найважнейшы старт для параалімпійцаў. Амаль 15 гадоў таму страціўшы ў выніку няшчаснага выпадку абедзве нагі, хлопец не здаўся, а неўзабаве пасля трагедыі пачаў займацца танцамі на інвалідных калыхах і праз час нават стаў чэмпіёнам Беларусі.

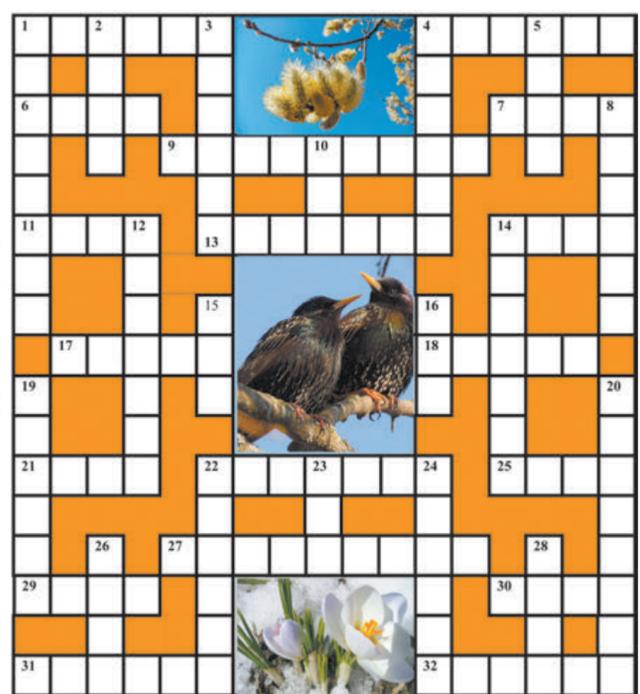

Затым Дзмітрый перайшоў да гонак на інвалідных калыхах, у якіх таксама стаў наймацнейшым у краіне. Аднак свой самы яркі спартыўны талент ён раскрыв у лыжных гонках. У 2009 годзе Лобан стаў уладальнікам «Сярэбранага глобуса» за другое месца ў агульным заліку этапу Кубка свету ў Канадзе, а ў 2010-м перамог на этапе Кубка свету ў Францыі.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ.

«САКАВІК — ВЯСНЫ МАЛАДЗІК»

ПАГАРЫЗАНТАЛІ: 1. Чалавек, які займаецца пчалярствам; сваё свята ... некалі адзначалі 9 сакавіка, у прысвятак беларускага народнага календара Паўрацэнне.

31. ... Капельнік. Прывітак, які адзначалі 13 сакавіка. «На ... Капельнік са стрэх капае» (прык.). 32. Пацяпленне ранняй вясной (зімой) пасля марозу.

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1. «Першай вылезла на узлеску // Яснавокая ...». З верша К. Цвірка «Вясна».

20. Рэгістрацыя месца жыхарства. 22. Прыстасаванне для якога-небудзь занятку. 23. Зямельная мера ў некаторых краінах.

Table with 3 columns: Даты, Падзеі, Людзі

3 САКАВІКА 1067 год — адбылася бітва на рацэ Нямізе (прыток Свіслачы ў межах сучаснага Мінска) паміж войскамі паўднёварускіх князёў Ізяслава, Святаслава, Усевалада Яраславічаў і полацкага князя Усяслава Брачыславіча.

1617 год — нарадзіўся (в. Пагост, цяпер у Салігорскім раёне) Ян Цядроўскі, грамадскі дзеяч ВКЛ, пісьменнік-мемуарыст.

1918 год — у Брэст-Літоўску быў падпісаны першы міжнародны дагавор (Брэсцкі мір) паміж Савецкай Расіяй і дзяржавамі Германскага блока (Германія, Аўстра-Венгрыя, Балгарыя, Турцыя).

Брэсцкага міру. Пры галасаванні галасы размеркавалі наступным чынам: 30 за ратыфікацыю, 12 супраць, 4 устрымаліся.

не былі азнаёмыя з тэкстам дагавора. Тым не менш 14—16 сакавіка 1918 года IV Надзвычайнай Усерасійскай з'езд Саветаў канчаткова ратыфікаваў мірны дагавор, які быў прыняты большасцю ў 784 галасы супраць 261 пры 115 тых, хто устрымаўся.

1925 год — нарадзіўся Рыма Васільеў-на Марквая (1925—2015), савецкая і расійская кінаактрыса, народная артыстка Расіі.

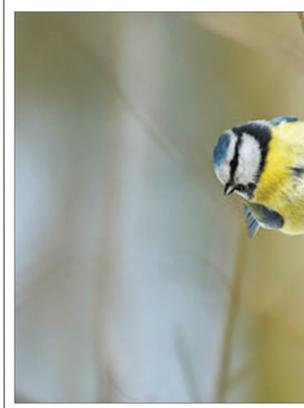
1955 год — указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР уведзена воінскае званне «Адмірал Флоту Савецкага Саюза» — найвышэйшае воінскае званне ў ВМФ СССР.

1968 год — пачалася работа над папулярным мультсеріялам «Ну, пачакай!», створаным кінарэжысёрам В. М. Кацэнчыніным па сцэнарыі пісьменніка-сатырыка Ф. Камава.

1972 год — у ЗША праведзены запуск амерыканскага аўтаматычнага касмічнага апарата «Піанер-10» для даследавання планеты Юпітар — першага апарата, які выйшаў за межы Сонечнай сістэмы.

СЁННЯ

Table with 3 columns: Сонца, Усход, Захад, Даўжыня дня

Месяц

Поўня 2 сакавіка. Месяц у сузор'і Шаляў.

Імяніны

Пр. Кузьмы, Льва. К. Марыны, Гераніма, Фелікса.

ЗАЎТРА

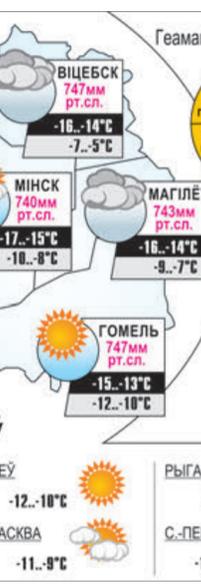

УСМІХНЕМСЯ

Выйшла новая кніга «Ці варта расказваць жонцы пра здраду? Парэды траўматолога».

— Ты што любіш глядзець? — Спорт люблю... — А што больш за ўсё падабаецца? — Кабан, які бяжыць.

Запаўнячы анкету пры прыёме да нявінцы адзін крок!

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛІНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

ЗВЯЗДА

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАНАЕ МІНІСТАРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

ПРЫЁМ РЭКЛАМЫ

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі.

МІ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12